

WILLEN DE JUF EN DE MEESTER

WEG UIT HET ONDERWIJS ?

Jobevaluatie bij leerkrachten basisonderwijs

Ann Cras

m.m.v. Bart Van Hoorewéghe

Projectleiding : Peter van der Hallen en Ides Nicaise

Onderzoek in opdracht van de
Gemeenschapsminister van Onderwijs

- Leuven 1991 -

CIP Koninklijke Bibliotheek Albert I

Cras, Ann

Willen de juf en de meester weg uit het onderwijs ? : Jobevaluatie bij leerkrachten basisonderwijs / Ann Cras en Bart Van Hooreweghe - Leuven : Katholieke Universiteit Leuven : Hoger Instituut voor de Arbeid, 1991, 139 p.

ISBN 90-71712-21-4.
D/1991/4718/20.

Copyright (1991) Hoger Instituut voor de Arbeid
E. Van Evenstraat 2E 3000 Leuven

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by mimeograph, film or any other means, without permission in writing from the publisher.

INHOUD

Inleiding	1
Hoofdstuk 1 : Verantwoording onderzoeksopzet	3
1. Centrale onderzoeksvraag	3
2. Secundaire onderzoeksvragen	4
3. Ontstaan van arbeidsbeleving	4
4. Instrumentarium	7
5. Steekproef	7
6. Respons	8
7. Representativiteit	8
Hoofdstuk 2 : Evaluatie arbeidsvoorwaarden	15
1. Welke arbeidsvoorwaarden ervaren de leerkrachten als aantrekkelijk	15
2. Problemen met de uitbetaling van het loon	19
3. Terugbetaling gemaakte onkosten	19
3.1 Behoefte aan vorming ?	22
Hoofdstuk 3 : Evaluatie arbeidsomstandigheden	23
1. Materiële omstandigheden	23
2. Klasgrootte	24
3. Springuren	27
4. Leerplannen	28
Hoofdstuk 4 : Evaluatie arbeidsverhoudingen	29
1. Contactfrequentie	29
2. Globale beoordeling van de arbeidsverhoudingen	30
2.1 Schoolsfeer	30
2.2 Functionaliteit	34

3. Specifieke beoordeling van leerlingen, collega's, leerkrachten, school-leiding en ouders	40
3.1 De leerlingen	40
3.2 De tevredenheid over collega's	44
3.3 De evaluatie van de schoolleiding	49
3.4 De evaluatie van de ouders	56
3.5 Op welke terreinen wenst de leerkracht meer speelruimte ?	58
 Hoofdstuk 5 : Mogelijke implicaties	 61
1. Belasting	61
1.1 Algemene resultaten	61
1.2 Verschillen in functie van enkele objectieve kenmerken	68
1.3 Inbreng van subjectieve kenmerken	70
2. Het boeiend karakter van de job	79
2.1 Algemene resultaten	79
2.2 Verschillen in functie van objectieve kenmerken	81
2.3 Inbreng van subjectieve kenmerken	82
2.4 Afwezigheid wegens ziekte	85
2.5 Weg uit het onderwijs ?	86
 Besluit	 87
1. Evaluatie arbeidsvoorwaarden	87
2. Evaluatie arbeidsomstandigheden	88
3. Evaluatie arbeidsverhoudingen	88
4. Inspraakmogelijkheden	90
5. Mogelijke implicaties	90
5.1 Belastingservaring	90
5.2 Aantrekkelijkheid van de job	91
5.3 Afwezigheid wegens ziekte	92
6. Eindconclusie	92
 Bijlage	 93

INLEIDING

Er heerst al enkele jaren een sluimerende onvrede onder de leerkrachten, niet enkel bij deze tewerkgesteld in het secundair onderwijs, ook bij deze in het kleuter-en lager onderwijs. Deze sluimerende onvrede kende recent in het Franstalige landsgedeelte een plotse uitbarsting met een voor het onderwijs vrij ongewoon langdurige staking als gevolg.

"Men zegt" dat de leerkrachten ontevreden zijn over hun loon en andere arbeidsvoorwaarden. Hun werk zou onvoldoende geapprecieerd en gewaardeerd worden, de leerkrachten zouden teveel belast worden met allerhande bijkomende opdrachten (o.a. voor-en naschoolse kinderopvang), de leerlingen zouden uit een ander hout gesneden zijn en daardoor minder handelbaar. De denataliteit leidt tot een verminderd gevoel van werkzekerheid. De rationalisatie van het pedagogisch hogeronderwijs in het recente verleden versterkte de idee in de publieke opinie dat de sector slechte toekomstperspectieven kent. De dalende geboortecijfers zouden de scholen ook in een concurrentiepositie dwingen. Dit leidt ertoe dat scholen naar de buitenwereld toe zo positief mogelijk wensen over te komen. Het gewone is niet goed genoeg meer. De druk op leerkrachten om extra te presteren verhoogt : ruime openingsuren van de scholen, grootse Sinterklaas of (groot)ouderfeesten, projectwerking, enz...

Teneinde een duidelijk zicht te kunnen verwerven op de onvrede in het basisonderwijs gaf de Gemeenschapsminister van Onderwijs aan het HIVA de opdracht via een survey bij leerkrachten uit het basisonderwijs te peilen naar de omvang, inhoud en evaluatie van de taak alsook naar een appreciatie van de leerkrachten over arbeidsvoorwaarden, -omstandigheden en -verhoudingen op het niveau van de school.

Dit rapport beschrijft de resultaten van de survey bij 597 leerkrachten uit het kleuter-en lager onderwijs voor wat de appreciatie van arbeidsvoorwaarden, -omstandigheden en -verhoudingen aangaat.. In het rapport "Onze juf werkt ook na schooltijd" wordt de tijdsbesteding van leerkrachten uit het basisonderwijs beschreven.

Aan het onderzoek werkten verschillende medewerkers mee. Bart van Hooreweghe en Carine De Wilde stelden de vragenlijst op en organiseerden de survey.

De vragenlijst werd via een proefenquête bij een aantal leerkrachten getest en werd ook door verantwoordelijken van koepelorganisaties en vakbonden kritisch bekeken. Het rapport zou echter niet hebben kunnen verschijnen zonder de bereidwillige medewerking van de verschillende schoolhoofden en leerkrachten aan het onderzoek.

Verschiedende jobstudenten onder leiding van Rudy de Wit zorgden ervoor dat de data in de computer ingetikt werden.

Ann Cras stond, in onderling overleg met Bart Van Hooreweghe, in voor de data-verwerking en schreef dit rapport. Sandra Volders en Nancy Vertongen van het HIVA secretariaat stonden in voor typwerk en lay-out.

Al deze mensen danken wij van harte voor hun inzet.

Tot slot danken we de Gemeenschapsminister van Onderwijs voor het gestelde vertrouwen. We hopen van harte samen met de leerkrachten dat op basis van de surveyresultaten er daadwerkelijk beleidsmaatregelen zullen kunnen uitgewerkt worden.

HOOFDSTUK 1

VERANTWOORDING ONDERZOEKSOPZET¹

1. CENTRALE ONDERZOEKSVRAAG

De centrale onderzoeksvraag kan vrij beknopt als volgt omschreven worden : hoe ervaart de gemiddelde leerkracht uit het Nederlandstalig basisonderwijs in Vlaanderen anno 1990 zijn of haar beroep.

Deze vage omschrijving vergt verdere explicitering. Welke aspecten worden in onze bevraging en rapportering betrokken ? We maken een onderscheid tussen de arbeidsvoorwaarden, de arbeidsomstandigheden en de arbeidsverhoudingen.

In de verdere rapportering hebben we het eerst en vooral over de appreciatie van *arbeidsvoorwaarden* zoals het salaris, de promotiemogelijkheden, de vrije tijd, enz. We bekijken twee problemen wat van naderbij, nl. de uitbetaling van het loon en de onkostennota's. Tenslotte hebben we het nog even over de vraag naar vorming.

Vervolgens komen de *arbeidsomstandigheden* aan bod. We behandelen achtereenvolgens de materiële omstandigheden, de klassen en de klasgroottes, de verplaatsingen, de springuren, de leerplannen en de inhoudelijke stabiliteit van de job.

In een volgend hoofdstuk nemen we de *arbeidsverhoudingen* onder de loep. Hoe frekwent, globaal uitgedrukt, hebben leerkrachten contact met collega's, directie, leerlingen, ouders, inspectie en andere onderwijsbetrokkenen ? Hoe worden deze relaties in hun totaliteit en met betrekking tot bepaalde deelaspecten beoordeeld ? Welke samenhang bestaat er tussen de appreciatie van deze relaties en de waardering van de schoolsfeer ? Hoe belangrijk vinden leerkrachten een vlotte omgang met deze personen en instanties met het oog op een goede uitoefening van hun beroep ? Ter afronding gaan we even in op het leerkrachtenstreven naar autonomie en/of inspraak met betrekking tot bepaalde materies.

¹ Dit hoofdstuk werd voor een deel overgenomen uit, Van Hooreweghe B., *Leerkrachten, een luxe job ? Jobevaluatie bij leerkrachten van het secundair onderwijs*, HIVA, Leuven, 1990.

In een laatste hoofdstuk staan we stil bij enkele mogelijke *implicaties* : de belastingservaring, de aantrekkelijkheid van het beroep, ziekte en het zoeken naar een andere job.

2. SECUNDAIRE ONDERZOEKSVRAGEN

De steekproef is in de eerste plaats gericht op het weergeven van de mening van een gemiddelde leerkracht. Toch hebben we een aantal (relatief eenvoudige) bijkomende analyses uitgevoerd, waarbij telkens een aantal subgroepen met elkaar vergeleken worden. We gingen zo na of de jobevaluatie verschillend is naargelang het onderwijsniveau (kleuter, lager), de aanstellingsomvang (voltijds versus deeltijds), het statuut (vast, tijdelijk of beide), de leeftijd en het geslacht.

3. ONTSTAAN VAN ARBEIDSBELEVING

Het voorliggend onderzoek is in de eerste plaats descriptief van aard. Een representatieve steekproef leerkrachten wordt hun mening over een aantal jobaspecten gevraagd en deze wordt in zijn algemeenheid weergegeven, zonder dat hierbij uitdrukkelijk naar aan het oordeel onderliggende, verklarende factoren gezocht wordt. Dit doen we enkel in het laatste hoofdstuk waar we het o.a. hebben over taakbelasting en aantrekkelijkheid van het beroep. Toch is het voor een goed begrip van alle onderzoeksbevindingen zinvol om enig idee te hebben van de wijze waarop deze oordeelvorming bij een individuele leerkracht tot stand komt.

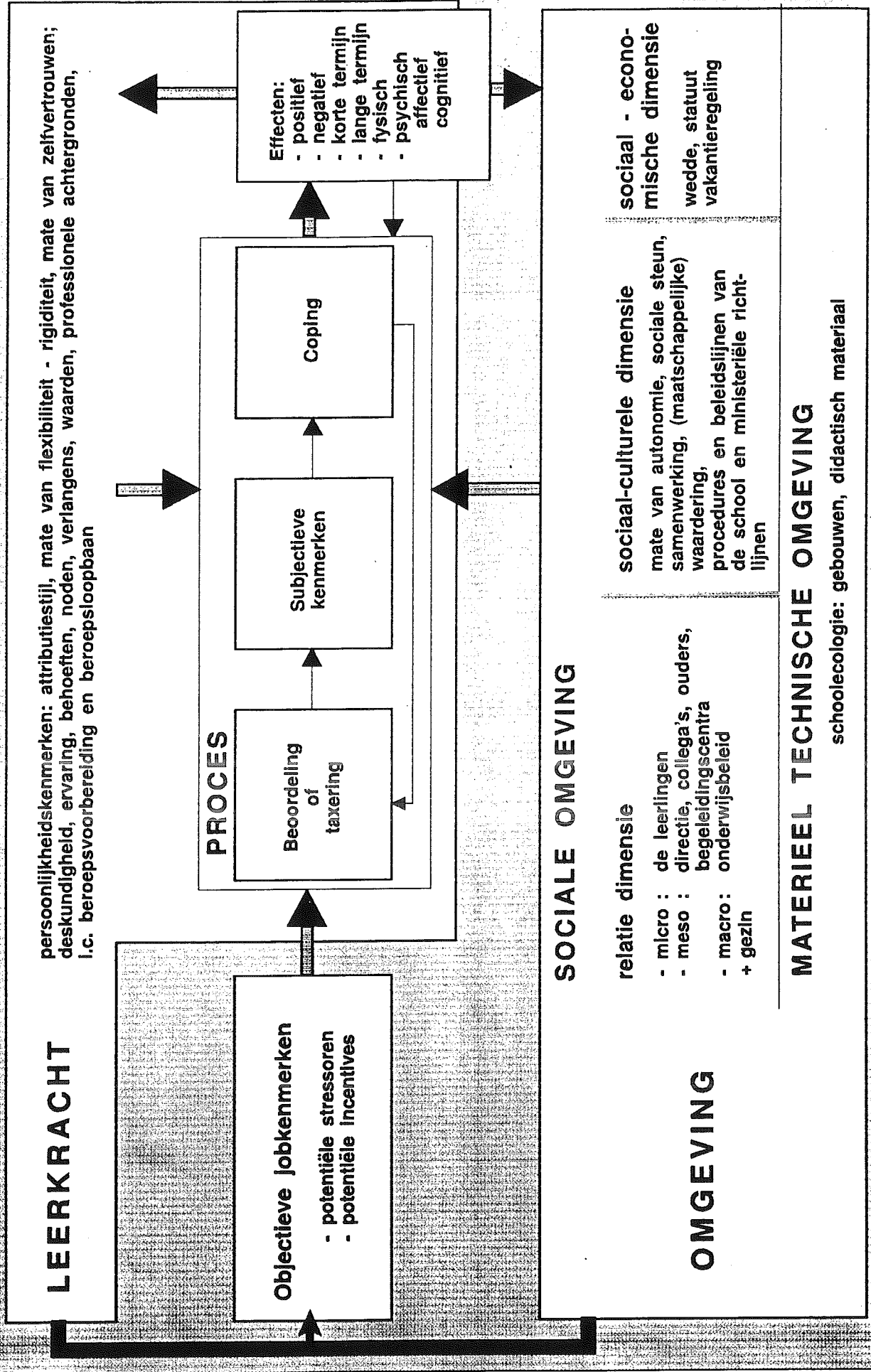
De arbeidsbeleving en de veruitwendiging ervan via een gedrag, bijvoorbeeld het op een bepaalde manier beantwoorden van de enquête, is de resultante van de interactie van talrijke factoren, die zowel binnen het individu zelf, als in zijn onmiddellijke en ruimere omgeving te situeren zijn.

We kunnen dit even illustreren met betrekking tot overbelasting. Louter theoretisch kunnen verschillende aspecten aangewezen worden als potentiële stressoren : moeilijke leerlingen, te grote klassen, slechte jobbegeleiding, slechte infrastructuur, spanningen tussen collega's, een mogelijk bezoek van de inspectie, enz. . Ook elementen buiten het schoolgebeuren kunnen meespelen : wie in een echtscheidingsprocedure verwickeld zit, zal niet veel bijkomende problemen op school kunnen verwerken. Ook individugebonden ken-

merken spelen mee : wie zijn tijd niet effectief en efficiënt kan benutten, zal veel sneller klagen dat hij teveel werk heeft. Noch individugebonden, noch omgevingsfactoren zullen echter op zich doorslaggevend zijn, maar wel de interactie tussen beide. Leerlingen met leermoeilijkheden zijn op zich niet zonder meer problematisch. Wie over de nodige ervaring en deskundigheid beschikt zal er al veel gemakkelijker mee omgaan. Wie het geen moer kan schelen of deze leerlingen nu wel iets opgestoken hebben van de lessen, zal hen misschien zelfs niet als moeilijk percipiëren, zolang ze maar rustig in de schoolbanken blijven zitten.

Bijgevoegd schema geeft een overzicht van het tot stand komen van de arbeidsbeleving. In zijn algemeenheid is het in zoverre relevant dat het een referentiekader biedt om de relativiteit van onderzoek en van acties reeds a priori te onderlijnen : het zich goed voelen in zijn job is de resultante van de interactie van talrijke factoren. Het onder de loep nemen van één variabele en elke vorm van unidimensioneel ingrijpen zullen steeds een beperkt effect ressorteren.

Schema : Analyse model van arbeidsbeleving

4. INSTRUMENTARIUM

De bevraging gebeurde aan de hand van een omvattende schriftelijke enquête bij een representatieve steekproef van leraren. De vragenlijst vindt U in bijlage.

Het opstellen van deze vragenlijst volgde op een beknopt literatuuronderzoek. Met name het Nederlandse OTO-onderzoek o.l.v. D. Van Dongen (IVA Tilburg) werd als inspiratiebron gehanteerd².

5. STEEKPROEF

Het steekproefopzet, waarvoor uiteindelijk geopteerd werd, is de aselechte tweetrapssteekproef van het type 'cluster sample'³. De steekproef gebeurde met andere woorden trapsgewijs. Eerst werden aselechte een aantal scholen gekozen. Vervolgens werden van de geselecteerde scholen alle leerkrachten in de steekproef opgenomen.

Om de steekproef scholen te kunnen trekken diende het vereiste aantal geschat te worden. Dit moest voldoende groot zijn om ondanks een weigering tot medewerking van 10% van de scholen en, binnen de meewerkende scholen van 35% van de leerkrachten, toch nog het beoogde aantal leerkrachten (in casu 500) te halen. Een berekening gebaseerd o.a. op de gemiddelde leerlingenaantallen per school, gaf als resultaat dat de steekproef de selectie van 42 basisscholen vergde.

Van een serie scholensteekproeven met aselechte begin werd deze gekozen, die de beste representativiteit bood met betrekking tot de variabelen schoolgrootte, net en provincie.

Deze representativiteit werd op basis van leerlingenaantallen gecontroleerd, omdat de leerkrachtenaantallen voor de beschouwde variabelen niet (onmiddellijk) ter beschikking waren. Dit werd echter niet als problematisch ervaren, aangezien er sedert de invoering van het lestijdenpakket een duidelijk verband bestaat tussen het aantal leerlingen en het

² Zie bijvoorbeeld: Van Dongen D. et al., Technische gegevens van het lerarenonderzoek OTO. (Leraar tot elke prijs, OTO rapport 7A), IVA, Tilburg, 1988, 202 p.

³ Zie voor meer informatie bijvoorbeeld: Van Den Ende H. en Verhoef, *Inductieve statistiek voor gedragswetenschappen*. 1973, Agon Elsevier, Amsterdam/Brussel, p. 292-293.

aantal leerkrachten. Naast leerlingenaantallen werden tevens de scholenaantallen tussen populatie en steekproef vergeleken.

Door alle leerkrachten binnen een school te selecteren rekenden we tevens op een voldoende representatieve variatie voor andere relevante variabelen, zoals anciënniteit, aanstellingsomvang en statuut.

6. RESPONS

Alhoewel 42 scholen in de oorspronkelijke steekproef opgenomen waren, werd de enquête uiteindelijk in slechts 38 instellingen verspreid. Drie (Oostvlaamse) schoolhoofden weigerden immers hun medewerking. Met de vierde school werden geen verdere afspraken gemaakt, toen bleek dat ze reeds betrokken was in een ander wetenschappelijk onderzoek.

Via deze 38 scholen kregen 765 leerkrachten het verzoek om aan het onderzoek mee te werken. In het totaal gingen 597 personen hierop in. Dit betekent dat voor het basis-onderwijs een respons van 79% bekomen werd, wat vrij behoorlijk is.

De non-respons binnen het gemeenschapsonderwijs (GO) lag hoger dan in de twee andere netten : in het GO antwoordde 58% van de aangeschrevenen, in het officieel gesubsidieerd onderwijs (OGO) bedroeg dit aantal 82%, in het vrij gesubsidieerd onderwijs (VGO) 84%.

Binnen elke school werd een respons bekomen van gemiddeld 81%. In vijf scholen werkten minder dan de helft van de leerkrachten mee. De geringste deelname binnen eenzelfde school bedroeg 18%. In elf scholen namen alle leerkrachten aan het onderzoek deel. Zes deelnemende scholen ressorteren onder het GO, 8 onder het OGO en 24 onder het VGO.

7. REPRESENTATIVITEIT

De vraag stelt zich in welke mate de via de steekproef verzamelde gegevens een verantwoorde weergave vormen van de werkelijkheid. Alhoewel het een steekproef leerkrachten betreft, hielden we immers bij de (trapsgewijze) steekproeftrekking enkel een aantal

schoolkenmerken onder controle. Door alle leerkrachten binnen de school te selecteren en de respons binnen de budgettaire mogelijkheden van het onderzoek te maximaliseren, rekenden we desalniettemin op een behoorlijke representativiteit. In dit hoofdstuk controleren we in welke mate we daarin geslaagd zijn aan de hand van een vergelijking tussen enkele gekende populatie- en steekproefgegevens. Daarnaast beschrijven we de steekproef wat verder aan de hand van een aantal kenmerken, waarvoor echter geen populatiegegevens beschikbaar zijn.

Tenzij anders vermeld zijn de populatiegegevens in onderstaande tabellen gebaseerd op de personeelsstatistieken uit het Statistisch Jaarboek van het Ministerie van Onderwijs voor het schooljaar '88-'89.

a. Welk onderwijsniveau ?

De grote meerderheid van de leerkrachten (70%) geeft les in het *lager onderwijs*. Dertig procent onder hen geeft les in het *kleuteronderwijs*. De steekproef vertoont hierna dezelfde verdeling als de populatie (tabel 1).

b. Welk onderwijsnet ?

In onze steekproef is 65% van de leerkrachten uit het *lager onderwijs* werkzaam in het vrij gesubsidieerd onderwijs (VGO) (tabel 2). 21% is werkzaam in het officieel gesubsidieerd onderwijs (OGO), 14% werkt in het gemeenschapsonderwijs (GO). Voor het *kleuteronderwijs* zijn de verhoudingen als volgt : 72% werkt in het VGO, 3% werkt in het OGO, 15% is werkzaam in het GO. De steekproef is zeer representatief voor de populatie, maar de geringe aantallen in GO en OGO laten ons inziens geen verantwoorde uitsplitsing van enquêteresultaten toe wat onderwijsnet betreft.

Tabel 1. Samenstelling steekproef en populatie in functie van onderwijsniveau

	Steekproef		Populatie
	N	%	%
kleuter	180	30	30
lager	414	70	70
Totaal	594	100	100

Tabel 2. Samenstelling steekproef en populatie in functie van onderwijsniveau en net

	Kleuter			Lager			Totaal		
	Steekproef		Populatie	Steekproef		Populatie	Steekproef		Populatie
	N	%	%	N	%	%	N	%	%
GO	27	15	13	47	14	14	84	14	14
OGO	23	13	17	88	21	22	111	19	20
VGO	128	72	70	267	65	64	395	67	66
Totaal	178	100	100	412	100	100	590	100	100

c. Welke functie vervullen de geïnterviewde leerkrachten ?

De grootste groep leerkrachten is 'klastitularis' (60,1%, dit zijn 338 leerkrachten). Voor het *lager onderwijs* beslaat deze groep 58,8% (dit zijn 233 leerkrachten uit de steekproef binnen het lager onderwijs). Voor het *kleuteronderwijs* bestaat deze groep uit 103 leerkrachten (dit is 63,2% van onze steekproef uit het kleuteronderwijs).

De tweede grootste groep zijn **gewone onderwijzers of kleuterleidsters zonder klasverantwoordelijkheid** (22,8%, dit zijn 128 leerkrachten). Binnen de steekproef uit het *lager onderwijs* bestaat deze groep uit 72 leerkrachten (dit is 18,2%). Binnen de steekproef uit het *kleuteronderwijs* bestaat deze groep uit 55 leerkrachten (dit is 33,7%).

De overige leerkrachten uit onze steekproef zijn ambulante leerkrachten, taakleraars, bijzondere leermeesters of vervullen de functie van leraar én schoolhoofd. In de bijgevoegde tabel worden de aantallen en procentuele verhoudingen gegeven voor alle functiegroepen, zowel voor de steekproef in zijn geheel als voor lager- en kleuteronderwijs afzonderlijk (tabel 3). Populatiegegevens ter vergelijking zijn ons niet bekend.

Tabel 3. Welke functie hebt U in het basisonderwijs ?

	Totaal		Lager onderwijs		Kleuteronderwijs	
	N	%	N	%	N	%
- Gewoon onderwijzer	128	22,8	72	18,2	55	33,7
- Kleuterleider/ster zonder klasverantwoordelijkheid						
- Klastitularis	338	60,1	233	58,8	103	63,2
- Ambulante leerkracht	20	3,6	15	3,8	5	3,1
- Taakleraar	11	2	11	2,8	-	
- Bijzondere leermeester	49	8,7	49	12,4	-	
- Leraar én schoolhoofd	16	2,8	16	4	-	
Totaal	562	100	396	100	163	100

d. Vastbenoemd of tijdelijk aangesteld ?

Voor de ganse steekproef had 74% een vaste benoeming. Voor het *lager onderwijs* betrof dit 75% (dit zijn 309 leerkrachten). Voor het *kleuteronderwijs* bedroeg dit 65,9% (dit zijn 118 leerkrachten).

Het aandeel tijdelijk aangestelden bedroeg voor de ganse steekproef 25,6%. Voor het *lager onderwijs* bedroeg dit 22,8% (dit zijn 94 leerkrachten). Voor het *kleuteronderwijs* was dit aandeel 32,4% (dit zijn 58 leerkrachten). Uit een vergelijking met de populatieverdeling kunnen we afleiden dat de steekproef een ondervertegenwoordiging kent van vastbenoemden (tabel 4).

e. Voltijds of deeltijds tewerkgesteld

Het aandeel deeltijds tewerkgestelden bedroeg voor de ganse steekproef 20% (de overgrote meerderheid zijn vrouwen). Het aandeel voltijdsen bedroeg 79,1%. In het *lager onderwijs* bedroeg dit aandeel deeltijdsen 17% (dit zijn 72 leerkrachten, het aandeel voltijdsen bedroeg 82,4%). In het *kleuteronderwijs* bedroeg dit aandeel 25,4% (dit zijn 45 leerkrachten, het aandeel voltijdsen bedroeg 74,6%).

De verhouding parttimers versus fulltimers is representatief voor de populatie (tabel 5).

Tabel 4. Samenstelling steekproef en populatie in functie van statuut

	Steekproef		Populatie
	N	%	%
vast	430	74	84
tijdelijk	152	26	16
Totaal	582	100	100

Tabel 5. Samenstelling steekproef en populatie in functie van aanstellingsomvang

	Steekproef		Populatie
	N	%	%
deeltijds	118	20	19
voltijds	469	80	81
Totaal	587	100	100

f. Leeftijd

Onderstaande tabel geeft de leeftijdsverdeling weer. Uit deze tabel blijkt dat bijna een derde van onze steekproef jonger is dan 30 jaar. De leerkrachten tussen de 40-49 jaar zijn het sterkst vertegenwoordigd. De oudere leeftijdsgroep (50+) is slechts in geringe mate vertegenwoordigd binnen de steekproef. De gemiddelde leeftijd bedraagt 36,8 jaar.

Tabel 6. Leeftijdsverdeling (kolompercentages)

	Totaal	Lager onderwijs	Kleuteronderwijs
20-29	27,5	33,3	25,1
30-39	29	22,7	31,4
40-49	35	36,1	35,7
50+	7,9	7,7	7,7

g. Geslacht

Binnen onze steekproef vertegenwoordigen de vrouwelijke leerkrachten 76%. Alle leerkrachten uit onze steekproef die werken in het kleuteronderwijs, behoren tot het vrouwelijk geslacht. In het lager onderwijs vertegenwoordigen de vrouwen 65,7%.

De man/vrouw-verdeling is behoorlijk representatief voor de populatie, zoals blijkt uit tabel 8.

h. Ter beschikking stelling, reffectatie

Slechts een gering aantal vastbenoemde leerkrachten uit onze steekproef is ter beschikking gesteld, m.n. 4%, waarvan 2,6% wegens ontstentenis van betrekking. Onze steekproef telt ook een gering aantal gereffecteerden, m.n. 2,4%, waarvan 1,8% gereffecteerd is voor een gedeelte van zijn/haar betrekking. We beschikken niet over populatiegegevens ter vergelijking. Een derde van de leerkrachten (31%) vreest dit of volgend schooljaar zijn betrekking te verliezen. 39% van deze leerkrachten zijn werkzaam in het kleuteronderwijs, 65% in het lager onderwijs.

i. Besluit

We kunnen besluiten dat de representativiteit behoorlijk is. Zowel t.a.v. het onderwijsniveau, het net, de aanstellingsomvang als het geslacht bekomen we een vrij gelijkaardige verdeling in steekproef en populatie. Wel dient er gesteld te worden dat er een ondervertegenwoordiging is van vastbenoemden in 't algemeen en van vastbenoemde dertigers in 't bijzonder.

Tabel 7. Leefstijdsverdeling vastbenoemden

	Steekproef		Populatie %
	N	%	
20-29	46	11	12
30-39	138	32	37
40-49	202	47	41
50+	44	10	10
Totaal	430	100	100

Bron : Dienst Begroting Ministerie van Onderwijs

In : D. Coens, Met een nieuwe lei, String, Brugge, 1989, p. 198

Tabel 8. Samenstelling steekproef en populatie in functie van geslacht

	Steekproef		Populatie %
	N	%	
man	143	24	26
vrouw	453	76	74
Totaal	596	100	100

HOOFDSTUK 2

EVALUATIE ARBEIDSVOORWAARDEN

1. WELKE ARBEIDSVOORWAARDEN ERVAREN DE LEERKRACHTEN ALS AANTREKKELIJK

De leerkrachten kregen een lijst met arbeidsvoorwaarden voorgelegd en dienden op een vijfpuntenschaal aan te duiden of ze deze helemaal niet aantrekkelijk (1) dan wel heel aantrekkelijk (5) ervaarden.

Tabel 9. Aantrekkelijkheid van arbeidsvoorwaarden (rijpercentages)

	helemaal niet aantrekkelijk		neutraal		heel aantrekkelijk		gem. score	N
	1	2	3	4	5			
a. het salaris (in verhouding tot de gevraagde prestaties)	45,5	26,6	23,3	3,9	0,7	1,87	593	
b. de vakantieregeling	0,5	1,7	13,7	27,7	56,6	4,37	593	
c. het huidige statuut van de leerkracht (in 't algemeen)	22,8	21,7	50,4	4,2	0,9	2,38	575	
d. het principe van de vaste benoeming (ook al bent U nu (nog) niet vast benoemd)	14,1	9,5	26,7	22,8	27,0	3,37	589	
e. de pensioenregeling	15,5	13,7	44,9	18,6	7,3	2,87	575	
f. de mate van werkzekerheid	23,9	12,4	29,2	20,4	14,1	2,86	582	
g. de vrije tijd (buiten de vakanties)	15,0	21,5	37,7	15,8	10,0	2,85	581	
h. de mate waarin u op vaste uren kunt werken	2,2	2,7	22,9	36,8	35,4	4,00	585	
i. uw uurrooster	2,2	5,6	35,7	34,8	21,7	3,68	586	
j. de promotiemogelijkheden	68,8	10,1	19,6	1,0	0,5	1,54	577	

We bespreken per score enkele in het oog springende antwoordpercentages : 69% vindt de promotiemogelijkheden helemaal niet aantrekkelijk, 45% vindt hetzelfde over het salaris. Het huidige statuut van de leerkracht wordt door 50% neutraal beoordeeld, 45% spreekt zich ook neutraal uit over de pensioenregeling. De vakantieregeling wordt door 57% als heel aantrekkelijk ervaren.

Bekijken we de gemiddelde scores dan halen het salaris en de promotiemogelijkheden de - te verwachten - lage punten (1,87 en 1,54). De vakantieregeling en de mate, waarin op vaste uren kan gewerkt worden, scoren hoog (4,37 en 4). De appreciatie van pensioenregeling, de mate van werkzekerheid en de vrije tijd buiten de vakanties scoren ex-aequo vrij neutraal.

In de appreciatie van de arbeidsvoorwaarden zijn verschillen te bespeuren naargelang de leeftijd, het geslacht, de aanstellingsomvang, het statuut en het onderwijsniveau van de leerkrachten. Een variantie-analyse op de gemiddelde scores levert een aantal significante verschillen op, die weergegeven zijn in de tabellen 10 t.e.m. 15.

Zo wordt de aantrekkelijkheid van het salaris, het huidige statuut, de pensioenregeling en de mate van werkzekerheid anders geëvalueerd naargelang de leeftijd. In de twee laatste gevallen neemt de appreciatie toe met de leeftijd. Voor het salaris doet er zich de omgekeerde trend voor, met uitzondering van de 50+, die hun salaris het positiefst inschatten. Het huidige statuut kent de minste gratie in de ogen van de 30-39 jarigen.

Mannen zijn in vergelijking met vrouwen minder te spreken over hun salaris. Vrouwen laten zich op hun beurt negatiever uit over het principe van de vaste benoeming, de pensioenregeling en de vrije tijd.

Kleuteronderwijzeressen ervaren de vrije tijd en het uurrooster positiever dan hun collega's uit het lager onderwijs. Hun salaris krijgt een minder gunstige beoordeling.

Het huidige statuut, het principe van vaste benoeming en de mate van werkzekerheid krijgen van de tijdelijke leerkrachten een minder gunstige beoordeling in verhouding tot de vastbenoemden. Op zich is dit geen feit dat veel verwondering zal wekken.

Voltijds werkende leerkrachten staan kritischer tegenover een aantal zaken, met name het salaris, de vakantieregeling en de promotiemogelijkheden.

Tabel 10. Significantie van de samenhang tussen bepaalde kenmerken en de appreciatie van de arbeidsvoorwaarden

	Geslacht	Leeftijd	Onderwijs-niveau	Statuut	Aanstellings-omvang	N	R ²
a. het salaris (in verhouding tot de gevraagde prestaties)	**	**	*	-	*	578	0.06
b. de vakantieregeling	-	-	-	*	*	578	0.04
c. het huidige statuut van de leerkracht (in het algemeen)	-	**	-	***	-	560	0.05
d. het principe van de vaste benoeming (ook al bent U nu (nog) niet vast benoemd)	***	-	-	***	-	575	0.11
e. de pensioenregeling	*	*	-	-	-	560	0.05
f. de mate van werk-zekerheid	-	**	-	***	-	567	0.20
g. de vrije tijd (buiten de vakanties)	***	-	**	-	-	566	0.02
h. de mate waarin u op vaste uren kunt werken	-	-	-	-	-	570	0.01
i. uw uurrooster	-	-	**	*	-	571	0.06
j. de promotie-mogelijkheden	-	-	-	-	**	563	0.06

*** = sterk significant (<0,1%)

** = significant (<1%)

* = matig significant (<5%)

R² = verklaarde variantie

Tabel 11. Aantrekkelijkheid van arbeidsvoorwaarden, uitgedrukt volgens leeftijd (gemiddelde scores; 1 = helemaal niet aantrekkelijk, 5 = heel aantrekkelijk)

	20-29	30-39	40-49	50+
salaris	1,95	1,87	1,73	2,27
huidige statuut	2,36	2,29	2,37	2,83
pensioenregeling	2,76	2,79	2,91	3,43
mate van werk- zekerheid	2,29	2,77	3,23	3,78

Tabel 12. Aantrekkelijkheid van arbeidsvoorwaarden, uitgedrukt volgens geslacht (gemiddelde scores; 1 = helemaal niet aantrekkelijk, 5 = heel aantrekkelijk)

	man	vrouw
salaris	1,66	1,94
principe van vaste benoeming	3,83	3,22
pensioenregeling	3,11	2,79
vrije tijd	3,05	2,78

Tabel 13. Aantrekkelijkheid van arbeidsvoorwaarden, uitgedrukt volgens onderwijsniveau (gemiddelde scores; 1 = helemaal niet aantrekkelijk, 5 = heel aantrekkelijk)

	kleuter	lager
salaris	1,82	1,90
vrije tijd	2,99	2,79
uurrooster	3,95	3,58

Tabel 14. Aantrekkelijkheid van arbeidsvoorwaarden, uitgedrukt volgens statuut (gemiddelde scores; 1 = helemaal niet aantrekkelijk; 5 = heel aantrekkelijk)

	vast	tijdelijk	beiden
vakantieregeling	4,39	4,39	3,72
huidig statuut	2,45	2,22	1,80
principe van vaste benoeming	3,60	2,76	3,18
mate van werkzekerheid	3,21	1,97	2,27
uurrooster	3,67	3,80	2,91

Tabel 15. Aantrekkelijkheid van arbeidsvoorwaarden, uitgedrukt volgens aanstellingsomvang (gemiddelde scores; 1 = helemaal niet aantrekkelijk, 5 = heel aantrekkelijk)

	man	vrouw
salaris	1,82	2,09
vakantieregeling	4,33	4,55
promotiemogelijkheden	1,46	1,88

2. PROBLEMEN MET DE UITBETALING VAN HET LOON

Slechts een kleine groep van de bevraagden (8,6%) stelde voortdurend, zowel gedurende dit schooljaar als voorheen, problemen gehad te hebben met de uitbetaling van het loon (voor het kleuteronderwijs bestaat deze groep uit 11% van de bevraagden, voor het lager is dit 7%). 39,6% verklaarde nooit problemen gehad te hebben met de uitbetaling van het loon (voor het kleuteronderwijs is dit 42%, voor het lager 38%). Een groep van 46% van de bevraagden stelde vroeger regelmatig of een enkele keer problemen gehad te hebben (in het kleuteronderwijs was dit voor 40% van de bevraagden zo, voor het lager vertegenwoordigde deze groep 48% van de bevraagden).

Andere problemen met de administratie rond bijvoorbeeld vakantievergoedingen, statuut, cumulatie e.d., kwamen niet veel voor: 60% stelt er nooit problemen mee gehad te hebben, 30% stelde vroeger regelmatig of een enkele keer er problemen mee gehad te hebben, slechts 9% had er voortdurend of dit schooljaar nog problemen mee gehad.

61% van de bevraagden, die problemen hadden met de uitbetaling van het loon, leggen de oorzaak ervan bij het ministerie.

Er zullen inspanningen moeten geleverd worden om de loonfiches te verduidelijken: 54% van de leerkrachten hebben enigszins moeite om de gegevens, die erop vermeld staan, te begrijpen.

3. TERUGBETALING GEMAAKTE ONKOSTEN

Wie werkt maakt onkosten. Niet altijd echter kunnen de leerkrachten uit het basis-onderwijs deze onkosten verhalen op de werkgever, i.c. de school. Dat is zo voor kosten

gemaakt voor verplaatsingen in het belang van de school (81% kan deze kosten niet verhalen), kosten gemaakt voor de klasinrichting (64% kan deze niet verhalen), telefoon- en postzegelkosten (voor 55% van de leerkrachten niet recupereerbaar), de kosten gemaakt voor studiedagen en bijscholing (voor 58% van de leerkrachten niet recupereerbaar), werkkledij (voor 96% niet recupereerbaar) en kosten voor typ/tekstverwerkingsmachine. Niet iedereen maakt deze kosten. Voor een detailoverzicht verwijzen we dan ook naar de tabel 16. Voor een aantal kostensoorten zijn er verschillen voor kleuter- en lager onderwijs, waarvoor we verwijzen naar tabel 17. Niet alle verschillen voor onkostensoorten tussen kleuter- en lager onderwijs zijn statistisch significant. Tevens wensen we op te merken dat we niet over informatie beschikken met betrekking tot de orde van grootte van deze onkosten.

Tabel 16. Welke kosten kunnen al of niet verhaald worden op de school (rijpercentages) ?

	helemaal niet 1	ja, maar onvoldoende 2	ja 3	N
a. fotocopies voor uzelf als leerkracht of voor de klas	9,0	8,2	82,8	536
b. verplaatsingen in het belang van de school	81,9	5,8	12,3	504
c. klasinrichting (verfraaiing : planten, poster,...)	64,1	20,0	15,9	540
d. aankoop didactisch of spelmateriaal (handboeken, documentatie,...)	10,1	41,8	48,1	557
e. aankoop vakliteratuur, leerprogramma's,...	30,3	30,5	39,3	509
f. telefoonkosten, postzegels, briefomslagen	55,7	12,1	32,1	461
g. bureau-artikelen (schrijfgerief, schriften, papier, diskettes,...)	21,7	23,6	54,7	530
h. studiedagen, bijscholing	58,1	14,7	27,2	456
i. agenda	16,2	3,7	80,2	520
j. werkkledij	96,1	0,8	3,1	385
k. schrijfmachine, tekstverwerker (voor zover die bijna uitsluitend voor schooldoeleinden gebruikt wordt)	79,6	4,0	16,4	324

Tabel 17. Welke kosten kunnen al of niet verhaald worden op de school? (uitsplitsing kleuter- en lager onderwijs, rijpercentages) (°)

	Kleuter			Lager			Chi ²	sign. niveau
	1	2	3	1	2	3		
a. fotocopieën voor uzelf als leerkracht of voor de klas	9,26	8,02	82,72	162	8,63	83,02	371	0,967
b. verplaatsingen in het belang van de school	85,91	2,01	12,08	149	80,40	12,22	352	0,061
c. klasinrichting (verfraaiing : planten, poster,...)	55,95	22,62	21,43	168	68,02	13,55	369	0,017 *
d. aankoop didactisch of spelmateriaal (handboeken, documentatie,...)	12,05	46,99	40,96	166	9,02	51,55	388	0,069
e. aankoop vakliteratuur, leerprogramma's,...	34,29	30,71	35,00	140	28,42	40,98	366	0,353
f. telefoonkosten, postzegels, briefomslagen	49,22	17,97	32,81	128	58,18	31,82	330	0,046 *
g. bureau-artikelen (schrijfgereef, schriften, papier, diskettes,...)	23,38	25,32	51,30	154	20,91	56,30	373	0,577
h. studiedagen, bijscholing	56,91	8,13	34,96	123	58,48	24,24	330	0,012 *
i. agenda	12,90	5,16	81,94	155	17,40	79,56	362	0,250
j. werkkledij	93,94	0,00	6,06	99	96,84	2,11	285	0,091
k. schrijfmachine, tekstverwerker (voor zover die bijna uitsluitend voor schooldoeleinden gebruikt wordt)	67,92	1,89	30,19	53	81,78	13,75	269	0,011 *

(°) 1=helemaal niet; 2=onvoldoende; 3=ja

*** = sterk significant (<0,1%)

** = significant (<1%)

* = matig significant (<5%)

3.1 Behoefte aan vorming ?

Een kleine meerderheid van de leerkrachten - bijna 53% - ervaart een behoefte aan bijkomende vorming op professioneel vlak. Deze vraag leeft sterker in het lager onderwijs (56% van de leerkrachten) dan in het kleuteronderwijs (43% van de leerkrachten, Chi-kwadraat=0.007).

Een kleine groep leerkrachten, m.n. 15%, volgt momenteel een bijscholingscursus. Deze kleine groep is quasi bijna gelijk verdeeld over de beide onderwijsniveaus : 14% onder hen werkt in het kleuteronderwijs, 16% in het lager. Het verschil tussen het aantal leerkrachten dat een behoefte aan vorming ervaart en daadwerkelijk bijscholing volgt, is o.i. voor een deel te wijten aan praktische redenen. Wie zich bijschoolt, belast in sommige gevallen andere leerkrachten vermits zij voor een dubbele klas komen te staan. Aan de leerkrachten die ooit een bijscholingscursus gevolgd hebben werd tevens gevraagd of ze dit volgen van zulke cursus belastend vonden voor hun taak als leerkracht. Zeventien procent stelde dit in sterke mate als belastend te ervaren, 51% ervaarde dit enigszins belastend, 32% vond dit niet of nauwelijks belastend.

We hebben de behoefte aan vorming opgesplitst naar functie, hierbij verdeelden we de leerkrachten over vier groepen : gewone onderwijzers en kleuterleidsters zonder klasverantwoordelijkheid (1), klastitularissen en kleuterleidsters (met klasverantwoordelijkheid (2), een groep "andere leerkrachten" (ambulante leerkrachten, taakleraars en bijzondere leermeesters) (3) en de laatste groep die de leraarsjob en de functie van schoolhoofd combineren (4).

Binnen deze laatste groep leerkrachten, wordt door iedereen een behoefte aan professionele vorming ervaren. Hoewel binnen onze steekproef het om een kleine groep gaat (N=16), lijkt dit ons toch geen onbelangrijk signaal.

Binnen de groep "andere leerkrachten" ervaart 68% een behoefte aan vorming.

Binnen de 2 overige groepen, klastitularissen of kleuterleidsters, met of zonder klas (kleuter)klasverantwoordelijkheid antwoordt respectievelijk 48% leerkrachten (met klasverantwoordelijkheid) en 49% (zonder klasverantwoordelijkheid) een behoefte aan vorming te ervaren (Chi-kwadraat=0.000).

HOOFDSTUK 3

EVALUATIE ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN

1. MATERIELE OMSTANDIGHEDEN

Bijgevoegde tabel geeft een overzicht van de appreciatie die leerkrachten geven aan een aantal materiële omstandigheden. De leerkrachten spreken zich over het algemeen gematigd positief uit : het hoogste percentage voor alle items valt altijd in de categorie 'goed'. Wanneer we de resultaten uitsplitsen naar kleuter- en lager onderwijs blijft dit antwoordpatroon zich aftekenen.

Tabel 18. Beoordeling van materiële omstandigheden (rijpercentages)

	zeer goed 1	goed 2	niet goed, niet slecht 3	slecht 4	zeer slecht 5	gem. score	N
a. de kwaliteit van het schoolgebouw uit onderwijskundig oogpunt	12,0	41,8	28,1	13,1	5,1	2,57	594
b. de ligging van het schoolgebouw	23,6	51,1	12,6	7,9	4,7	2,18	593
c. de inrichting van de school in het algemeen	11,4	46,8	29,3	9,9	2,6	2,46	587
d. de inrichting van uw leslokaal (leslokalen), praktijklokalen, gymnastiekzalen, enz.	10,0	46,8	25,5	12,2	5,4	2,56	588
e. aantal en beschikbaarheid van materialen, hulpmiddelen en machines, die U nodig hebt voor uw taak als leerkracht	11,5	42,7	25,2	15,7	4,9	2,59	592
f. kwaliteit van materialen, hulpmiddelen en machines, die U nodig hebt voor uw taak als leerkracht	11,1	48,1	26,7	11,1	3,1	2,47	588

Bij de uitsplitsing naar leeftijd treden significante verschillen op bij de beoordeling van de kwaliteit van het schoolgebouw, de inrichting van de school in het algemeen en de inrichting van het leslokaal. De verschillen gaan steeds in dezelfde richting : 50-plussers beoordelen deze materiële omstandigheden het positiefst, gevolgd door leerkrachten met

een leeftijd tussen 20 en 30 jaar. De leerkrachten in de leeftijdskategorieën '30-40' en '40-50' drukken zich iets minder positief uit.

Tabel 19. Beoordeling van enkele materiële omstandigheden volgens leeftijd (gemiddelde scores, 1 = zeer goed; 5 = zeer slecht)

	Leeftijd				N	Sign. niveau
	20-30	30-40	40-50	50+		
kwaliteit schoolgebouw	2,48	2,63	2,70	2,07	580	**
inrichting school/alg.	2,40	2,54	2,50	2,11	573	*
inrichting leslokaal	2,54	2,67	2,60	1,93	574	***

*** = sterk significant (<0,1%)

** = significant (<1%)

* = matig significant (<5%)

2. KLASGROOTTE

Aan de leerkrachten uit het basisonderwijs werd eveneens gevraagd of ze in verschillende klassen les gaven, hoewel dit, in tegenstelling tot het secundair, minder gebruikelijk is. De grote meerderheid (69,4%) geeft in 1 klas les, 10% komt in 2 klassen, de overige 20% komt in meer dan 2 klassen.

Onderstaande tabel geeft ons een inzicht in de klasgrootte voor het kleuteronderwijs en voor het lager onderwijs. We splitsen de gegevens naar kleuterklas of leerjaar op.

Tabel 20. Klasgrootte kleuter- en lager onderwijs

Klasgrootte kleuteronderwijs				
	gemiddeld aantal	minimaal	maximaal	standaard- afwijking
1ste kleuterklas	23	16	30	4.25
2de kleuterklas	20	15	27	4.08
3de kleuterklas	20	15	28	4.48
Klasgrootte lager onderwijs				
	gemiddeld aantal	minimaal	maximaal	standaard- afwijking
1ste leerjaar	19	10	25	3.49
2de leerjaar	20	10	32	4.89
3de leerjaar	21	8	32	5.25
4de leerjaar	20	11	29	4.50
5de leerjaar	20	10	29	5.14
6de leerjaar	19	8	28	4.53

De situatie varieert zeer sterk qua onderwijsniveau en per onderwijsniveau qua kleuterklas/leerjaar, zeker wanneer we de minimum en maximum waarden bekijken.

In het kleuteronderwijs vinden we gemiddelde aantallen van 22 tot 23 kleuters met minimale waarden 15 en maximaal 30.

In het lager onderwijs vinden we gemiddelde aantal van 20 tot 21 leerlingen met als minimum waarden 8 en maximum 32.

Uit tabel 21 blijkt dat 75% van alle kleuterklassen maximaal 24-25 kleuters tellen, in het lager onderwijs telt 78% maximaal 22-23 leerlingen (zie tabel 22).

Tabel 21. Gemiddeld aantal kleuters (alle kleuterklassen tesamen)

	N	%	Cum%
14-15	1	2,33	2,33
16-17	9	20,93	23,26
18-19	7	16,28	30,54
20-21	4	9,30	48,84
22-23	4	9,30	58,14
24-25	7	16,28	74,42
26-27	7	16,28	90,7
28-29	3	6,98	97,6
30+	1	2,33	100

Tabel 22. Gemiddeld aantal leerlingen (alle leerjaren tesamen)

	N	%	Cum%
-12	8	4	4
12-13	8	4	8
14-15	19	9,50	17,50
16-17	27	13,50	31
18-19	27	13,50	44,50
20-21	36	18	62,50
22-23	31	15,50	78
24-25	27	13,50	91,50
26-27	7	3,50	95
28-29	7	3,50	98,5
30+	3	1,50	100

Binnen het kleuteronderwijs beoordeelt 70% de gemiddelde klasgrootte als goed (samenvoeging code 1 (te klein) en 2 (goed)), 30% vindt de klassen te groot (zie vraag 49, vragenlijst in bijlage).

We hebben het oordeel over de gemiddelde klasgrootte gekoppeld aan het opgegeven gemiddelde aantal. Tabel 23 geeft ons hierover een inzicht.

Tabel 23. Beoordeling gemiddelde klasgrootte volgens opgegeven aantal (kleuteronderwijs)

	Goed %	Te groot %	N
12-19	91	9	43
20-22	67	33	33
23-25	58	42	24
26+	60	40	25

Het aantal leerkrachten dat een bepaalde klasgrootte te groot vindt, ligt verspreid over de verschillende grootteorde's, wat maakt dat er zich voor het kleuteronderwijs geen echte trend af tekent ($\chi^2=0.008$, Kendall=0.073, Pearson=0.081).

Binnen het lager onderwijs beoordeelt 78% de gemiddelde klasgrootte als goed, 22% vindt deze klassen te groot. Een koppeling van dit oordeel met de opgegeven gemiddelde aantallen geeft volgend resultaat :

Tabel 24. Beoordeling gemiddelde klasgrootte volgens opgegeven aantal (lager onderwijs)

	Goed %	Te groot %	N
12-19	90	10	163
20-22	79	21	89
23-25	51	49	33
26+	20	80	20

Binnen het lager onderwijs tekent zich een duidelijke trend af : vanaf 26 leerlingen vindt een belangrijk aandeel leerkrachten de klas te groot ($\chi^2=0.000$, Kendall=0.052, Pearson=0.057).

3. SPRINGUREN

Springuren blijken slechts voor 170 leraars uit onze steekproef een realiteit te zijn (dit is 28% van de globale steekproef). Zulke uren blijken omzeggens niet voor te komen in het kleuteronderwijs, wel in het lager onderwijs.

62% van die leerkrachten die geconfronteerd worden met springuren stellen dat er voldoende mogelijkheid voorhanden is in de school om tijdens deze springuren rustig te werken.

4. LEERPLANNEN

64,3% van de leerkrachten (N=585) beschikt over leerplannen voor alle inhoud. 31,8% beschikt voor sommige leerinhouden niet over de leerplannen. Het aantal leerkrachten, dat niet over leerplannen beschikt, is verwaarloosbaar (3,9%). 72,5% (N=487) gaat akkoord met de uitspraak dat deze leerplannen degelijk zijn. 53,8% (N=416) stelt dat de (meeste) leerplannen te weinig speelruimte geven, 51,8% (N=440) stelt dat de leerplannen verouderd zijn. De meerderheid (78%) van de leerkrachten is overigens tevreden met de speelruimte, die ze toebedeeld krijgen om de inhoud van de leerstof te bepalen : ze vinden dat ze daarvoor 'voldoende speelruimte' krijgen. Ongeveer 9% heeft daarrond behoefte aan meer richtlijnen. 13% van de leerkrachten wenst meer speelruimte.

Binnen het kleuteronderwijs stelt 56,4% voor alle leerinhouden over leerplannen (N=172) te beschikken. In het lager onderwijs is dit 67,8% (N=410). Voor het kleuteronderwijs stelt 77,6% van de leerkrachten (N =125) dat de (meeste) leerplannen degelijk zijn. Binnen het lager onderwijs ging 71% (N=359) met deze uitspraak akkoord.

HOOFDSTUK 4

EVALUATIE ARBEIDSVERHOUDINGEN

1. CONTACTFREKWENTIE

In bijgevoegde tabel wordt voor een aantal personen/instanties aangegeven hoeveel contact de leerkracht met ze heeft. Sommige antwoorden liggen in de lijn van de verwachtingen : slechts 6% heeft zelden of nooit contact met de ouders, 44% heeft zelden of nooit contact met het oudercomité, 76% heeft zelden of nooit contact met de inrichtende macht. Voor de inspectie wordt een onderscheid gemaakt tussen de verschillende netten waarin de leerkracht kan tewerkgesteld zijn¹. 47,6% van de leerkrachten uit het gemeenschaps-onderwijs heeft af en toe contact met de rijksinspectie, 36,9% heeft zelden contact met deze inspectie.

Voor de leerkrachten uit het vrij gesubsidieerd en het officieel gesubsidieerd onderwijs is de verdeling als volgt : 48,7% van de leerkrachten heeft af en toe contact met de rijksinspectie, 33,3 % heeft er zelden contact mee.

Voor leerkrachten uit het VGO en het OGO werd tevens nagegaan hoeveel contact ze hebben met andere inspecties, het blijkt dat 62,6% van de leerkrachten er zelden of nooit mee in contact komt.

50% heeft af en toe contact met het PMS, 33% heeft zelden of nooit contact, 16% veel tot zeer veel. De contacten met ouders zijn binnen het kleuteronderwijs intensiever dan binnen het lager onderwijs : 78% van de leerkrachten binnen het kleuter stelt zeer veel tot veel contact te hebben met de ouders, voor het lager is dat 42%. Dit verschil is statistisch significant (Chi kwadraat=0,000).

¹ Hoewel we omwille van de geringe representativiteit van het OGO en GO in de steekproef geen netvergelijkende uitspraken doen, zijn we verplicht hier wel een netvergelijking te maken omdat de contacten met inspecties anders gestructureerd zijn. Met de geringere representativiteit moet wel rekening gehouden bij de beoordeling van de antwoorden.

Tabel 25. Frekwentie van contact (rijpercentages)

	zeer veel 1	veel 2	af en toe 3	zelden 4	nooit 5	N
a. ouders	21,8	33,2	38,9	5,6	0,5	591
b. oudercomité	5,6	13,2	36,8	24,5	19,9	554
c. directie, schoolhoofd	39,6	38,1	19,6	2,2	0,5	578
d. inrichtende macht	1,9	4,4	17,7	42,3	33,7	572
e. collega's	64,9	29,1	5,2	0,7	0,2	592
f. rijksinspectie GO	1,2	1,2	47,6	36,9	13,1	84
VGO-OGO	0,2	2,3	48,7	33,3	15,6	487
g. andere inspecties VGO-OGO	0,0	1,6	35,8	46,8	15,8	494
h. PMS-diensten	2,7	13,6	50,1	20,5	13,1	589

Tabel 26. Contact-frekwentie met ouders naar onderwijsniveau

	zeer veel	veel	af en toe	zelden	nooit
kleuter	39,89	38,76	19,10	1,12	1,12
lager	10,82	30,97	50,00	7,84	0,37

2. GLOBALE BEOORDELING VAN DE ARBEIDSV ERHOUDINGEN

2.1 Schoolsfeer

Voor de globale beoordeling van de arbeidsverhoudingen beperken we ons tot de actoren waarmee de leerkracht het meest in aanmerking komt.

Zowel de schoolsfeer, de relaties met de leerlingen, de relaties met leerkrachten, ouders en directie worden vrij algemeen door een meerderheid van de leerkrachten als goed bestempeld (zie tabel 27). Een derde van de geënquêteerde leerkrachten beoordeelt de relaties met leerlingen en leerkrachten als uitstekend, een vierde geeft dezelfde kwalifikatie aan de relaties met de directie.

Tabel 27. Hoe beoordeelt U in uw concrete school ?

	zeer slecht 1	slecht 2	zus en zo 3	goed 4	uitstekend 5	Gem. score	N
a. de schoolsfeer	1,0	1,9	15,5	61,6	20,0	3,98	594
b. de relaties met leerlingen	0,3	0,0	3,0	65,8	30,9	4,27	596
c. de relaties met leerkrachten	0,2	1,7	12,1	55,9	30,1	4,14	594
d. de relaties met ouders	0,0	1,6	16,3	71,0	11,1	3,92	558
e. de relaties met directie	0,9	2,2	13,4	58,4	25,0	4,05	580

Om de vergelijking te kunnen maken tussen de beoordeling van deze elementen door leerkrachten uit het kleuteronderwijs enerzijds en het lager onderwijs anderzijds, dienen enkele antwoordcategorieën te worden samengevoegd, vermits de Chi²-waarde anders niet betrouwbaar zou zijn.

Score 1, score 2 en score 3 worden één categorie "eerder slecht", de 2 anderen blijven behouden. Dit geeft de volgende resultaten.

Tabel 28. De beoordeling van de schoolsfeer en een aantal relaties volgens onderwijsniveau van de leerkracht

	Eerder slecht		Goed		Uitstekend		N	Chi ²	Sign. niveau
	KL	LA	KL	LA	KL	LA			
de schoolsfeer	10,73	20,30	62,71	62,73	26,55	16,97	448	0,005	**
relaties met leerlingen	1,69	4,04	65,73	66,18	32,58	29,78	450	0,333	
relaties met leerkrachten	9,09	13,60	55,68	54,78	35,23	31,62	448	0,320	
relatie met ouders	11,63	24,19	69,19	68,95	19,19	6,85	420	0,000	***
relatie met directie	13,22	19,17	61,49	59,40	25,29	21,43	440	0,226	

*** = sterk significant (<0,1%)

** = significant (<1%)

* = matig significant (<5%)

KL = kleuter

LA = lager

De schoolsfeer en de relatie met de ouders wordt op een significant andere manier geëvalueerd. In het kleuteronderwijs vindt 27% van de leerkrachten de sfeer uitstekend, terwijl voor het lager onderwijs slechts 17% van de leerkrachten deze mening zijn toegedaan.

12% van de leerkrachten uit het kleuteronderwijs is niet tevreden over de relatie met de ouders tegenover 24% van de leerkrachten uit het lager onderwijs.

De aanstellingsomvang brengt geen andere beoordeling van de schoolsfeer of de relatie met leerlingen, leerkrachten, ouders of directie met zich mee. De leeftijd beïnvloedt het oordeel over leerlingen en leerkrachten.

Naarmate de leerkracht ouder is, gaat hij/zij de leerlingen gunstiger beoordelen. Voor de 50+ wordt deze tendens afgezwakt.

De groep van 30 tot 39-jarigen beoordeelt de relatie met de leerkrachten het positiefst.

Het geslacht beïnvloedt het oordeel over de leerkrachten. Vrouwelijke leerkrachten beoordelen hun collega's gemiddeld meer als uitstekend dan de mannelijke leerkrachten.

Het statuut brengt verschillen in de beoordeling van de relaties met de leerlingen te weeg.

Tabel 29. Significantie van de verschillen in beoordeling van schoolsfeer en een aantal relaties, naar leeftijd, geslacht, onderwijsniveau, statuut en aanstellingsomvang

	Geslacht	Leeftijd	Onderwijs-niveau	Statuut	Aanstellings-omvang	N	R ²
schoolsfeer	-	-	**	-	-	580	0,04
de relaties met leerlingen	-	***	-	*	-	582	0,04
de relaties met leerkrachten	**	*	-	-	-	580	0,04
de relaties met ouders	-	-	***	-	-	544	0,06
de relaties met directies	-	-	-	-	-	566	0,02

*** = sterk significant (<0,1%)

** = significant (<1%)

* = matig significant (<5%)

R² = verklaarde variantie

Tabel 30. Beoordeling van een aantal relaties volgens geslacht van de leerkracht (gemiddelde scores, 1 = zeer slecht, 5 = uitstekend)

	man	vrouw
de relaties met de leerkrachten	3,96	4,20

Tabel 31. Beoordeling van een aantal relaties volgens de leeftijd van de leerkracht (gemiddelde scores, 1 = zeer slecht, 5 = uitstekend)

	20-29	30-39	40-49	50+
de relaties met de leerlingen	4,17	4,21	4,37	4,36
de relaties met de leerkrachten	4,17	4,04	4,22	4,11

Tabel 32. Beoordeling van de schoolsfeer en een aantal relaties volgens onderwijsniveau van de leerkracht (gemiddelde scores, 1 = zeer slecht, 5 = uitstekend)

	kleuter	lager
schoolsfeer	4,16	3,90
de relaties met de ouders	4,07	3,85

Tabel 33. Beoordeling van een aantal relaties volgens statuut voor de leerkracht (gemiddelde scores, 1 = zeer slecht, 5 = uitstekend)

	vast	tijdelijk	beiden
de relaties met de leerlingen	4,27	4,23	4,55

Tenslotte blijkt de appreciatie van de schoolsfeer op significante wijze samen te hangen met de globale relaties met de leerkrachten, de directie, de leerlingen en de ouders en wel in deze volgorde. Dit blijkt uit een vergelijking van de Pearsons correlatiecoëfficiënten (tabel 34).

Tabel 34. Correlatie tussen de beoordeling van relaties en de beoordeling van schoolsfeer

Dimensie	N	Pearsons	Significantie
leerkrachten	592	0,67	0.0001
directie	578	0,47	0.0001
leerlingen	594	0,30	0.0001
ouders	557	0,17	0.0001

2.2 Functionaliteit

Naast de beoordeling van een aantal relaties, willen we ook weten hoe belangrijk de leerkrachten vlotte relaties vinden voor een goede uitoefening van hun beroep en welke personen of instanties als ondersteunend worden ervaren.

Zijn/haar collega's ervaart de leerkracht quasi gelijk als 'eerder ondersteunend' (46%) en 'zeker ondersteunend' (48%). De ouders worden als eerder ondersteunend ervaren door 60% van de leerkrachten. De PMS centra krijgen een gelijkaardige beoordeling van 55% van de leerkrachten. Over de overkoepelende organisaties (NSKO/ARGO) en het Ministerie van Onderwijs spreekt men zich niet uit, de overgrote meerderheid van de leerkrachten stelt daarover geen idee te hebben omdat ze er te weinig contact mee hebben. De rijksinspectie wordt door 38,6% van de leerkrachten uit het gemeenschapsonderwijs als 'eerder ondersteunend' geëvalueerd, voor leerkrachten uit het vrij gesubsidieerd en het officieel gesubsidieerd onderwijs bedraagt dit percentage 40,9%.

In de beoordeling van inspecties is er telkens een vrij grote groep aanwezig die zich niet uitspreekt.

Tabel 35. Ervaart U de volgende personen of instanties, elk op hun terrein, als ondersteunend voor U als leerkracht ?

	niet onder- steunend integendeel 1	geen idee geen contact 2	eerder onder- steunend 3	zeker onder- steunend 4	n
a. uw collega's	4,2	1,4	46,0	48,4	591
b. de directie	9,9	4,5	43,9	41,7	578
c. de ouders	15,9	11,9	60,1	12,1	579
d. rijksinspectie - GO	16,9	33,7	38,6	10,8	83
- VGO	11,8	39,9	40,9	7,4	484
OGO					
e. andere inspectie - VGO	9,8	43,4	38,3	8,6	491
OGO					
f. overkoepelende organisaties (NSKO, ARGO, ...)	5,6	87,6	6,4	0,4	549
g. het Ministerie van Onderwijs	14,3	81,5	3,7	0,5	573
h. speciale begeleidingsdiensten (VLO, ...)	5,9	68,4	21,7	4,1	563
i. PMS	5,3	25,8	55,7	13,2	585

Voor de personen en instanties waarmee voldoende leerkrachten in contact komen, werd nagegaan of de ondersteuning die men ondervindt verschillend is naargelang het onderwijsniveau, de leeftijd, het geslacht, het statuut en de aanstellingsomvang van de leerkrachten. Bij deze berekeningen werd de score 2 (geen idee, geen contact) buiten beschouwing gelaten. Voor onderwijsniveau geeft dit de volgende resultaten (tabel 36).

Tabel 36. De ondersteuning van personen/instanties gekoppeld aan onderwijsniveau

	Eerder slecht		Goed		Uitstekend		N	Chi ²	Sign. niveau
	KL	LA	KL	LA	KL	LA			
collega's	1,70	4,48	39,20	47,01	59,09	48,51	444	0,046	*
directie	8,82	11,02	44,12	51,18	47,06	37,80	424	0,162	
ouders	14,84	22,81	65,81	68,12	19,35	8,77	383	0,004	**
PMS	5,65	7,07	85,48	73,23	8,87	19,70	322	0,024	*

*** = sterk significant (<0,1%)

** = significant (<1%)

* = matig significant (<5%)

KL = kleuter

LA = lager

De collega's, de ouders en het PMS worden naar ondersteuning anders beoordeeld door kleuter- en lagere school leerkrachten.

In het kleuteronderwijs vindt 59,1% haar collega's als zeker ondersteunend. In het lager onderwijs bedraagt dit aantal 48,5%. De ouders worden door 22,8% van de leerkrachten uit het lager onderwijs als niet ondersteunend geëvalueerd. Dit percentage is voor het kleuteronderwijs beperkt tot 14,9%.

De andere variabelen leveren sporadisch significante verschillen op.

De ondersteuning van de directie krijgt een positieve beoordeling van de mannelijke leerkrachten en van de tijdelijk benoemden.

De ondersteuning van de ouders scoort bij de mannelijk leerkrachten gemiddeld hoger dan bij de vrouwen.

Tabel 37. Significantie van de verschillen in beoordeling van de ondersteuning van personen/instaties voor de variabelen geslacht, leeftijd, onderwijsniveau, statuut, aanstellingsomvang

	Geslacht	Leeftijd	Onderwijs-niveau	Statuut	Aanstellings-omvang	N	R ²
collega's	-	-	*	-	-	569	0,04
directie	*	-	-	*	-	538	0,03
ouders	**	-	**	-	-	497	0,03
PMS	-	-	*	-	-	423	0,03

*** = sterk significant (<0,1%)

** = significant (<1%)

* = matig significant (<5%)

R² = verklaarde variantie

Tabel 38. Beoordeling van de ondersteuning van personen/instaties volgens geslacht van de leerkracht (gemiddelde scores : 2 = niet ondersteunend, 4 = zeker ondersteunend)

	man	vrouw
directie	3,41	3,32
ouders	3,02	2,91

Tabel 39. Beoordeling van de ondersteuning van personen/instaties volgens onderwijsniveau (gemiddelde scores : 2 = niet ondersteunend, 4 = zeker ondersteunend)

	kleuter	lager
collega's	3,58	3,40
ouders	3,05	2,91
PMS	3,03	3,14

Tabel 40. Beoordeling van de ondersteuning van personen/instaties volgens aanstellingsomvang van de leerkracht (gemiddelde scores : 2 = niet ondersteunend, 4 = zeker ondersteunend)

	vast	tijdelijk	beiden
directie	3,30	3,45	3,18

Van de leerkrachten die stellen zeer veel tot veel contact te hebben met de ouders, ervaart 81% deze contacten als eerder tot zeker ondersteunend. De leerkrachten die stellen zeer

veel tot veel contact te hebben met het PMS evalueren dit unaniem als eerder tot zeker ondersteunend.

In de eerste plaats wordt de omgang met de leerlingen van doorslaggevend belang geacht voor de goede uitoefening van de job. Ruim 53% van de leerkrachten is deze mening toegedaan. De overige leerkrachten vinden deze omgang belangrijk tot zeer belangrijk. De belangrijkheid van deze relatie verschilt naargelang de leeftijd van de leerkracht.

Goede contacten met de collega's en de directie worden eveneens op prijs gesteld, alhoewel ze in mindere mate als "van doorslaggevend belang" worden bestempeld (resp. door 23% en 27% van de leerkrachten).

Vrouwelijke leerkrachten vinden een goede relatie met directie belangrijker voor de uitoefening van hun job, dan hun mannelijke collega's.

Een goede relatie met de ouders wordt door een minderheid (19%) van de leerkrachten van doorslaggevend belang gevonden, alhoewel de meesten (resp. 49% en 34%) de relatie zeer belangrijk of belangrijk vinden.

Leerkrachten uit het kleuteronderwijs vinden deze relatie belangrijker dan hun collega's uit het lager onderwijs. Ook de leeftijd van de leerkrachten heeft een invloed op de appreciatie van de belangrijkheid van deze relatie.

Tabel 41. Beoordeling van het belang in functie van een goede uitoefening van het beroep (rijpercentages)

	helemaal niet	1	2	3	4	5	gem. score	N
a. goede relaties met de andere leerkrachten	0,2	1,7	18,5	56,5	23,2	4,00	596	
b. goede relaties met de directie	0,2	1,0	19,2	52,3	27,3	4,05	593	
c. goede relaties met de ouders	0,3	4,7	34,1	49,2	11,7	3,68	596	
d. goede relaties met de leerlingen	0,0	0,2	5,9	40,4	53,6	4,47	597	

Tabel 42. Significantie van de verschillen in beoordeling van goede relaties in functie van uitoefening van het beroep (gemiddelde scores, 1 = helemaal niet, 5 = van doorslaggevend belang)

	Geslacht	Leeftijd	Onderwijs-niveau	Statuut	Aanstellings-omvang	N	R ²
goede relaties met de andere leerkrachten	-	-	-	-	-	582	0,01
goede relaties met de directie	*	*	-	-	-	579	0,02
goede relaties met de ouders	-	*	*	-	-	582	0,04
goede relaties met de leerlingen	-	*	-	-	-	582	0,02

*** = sterk significant (<0,1%)

** = significant (<1%)

* = matig significant (<5%)

R² = verklaarde variantie

Tabel 43. Gemiddelde scores voor de beoordeling van de belangrijkheid van een aantal relaties gekoppeld aan de variabele geslacht (gemiddelde scores; 1 = helemaal niet, 5 = van doorslaggevend belang)

	man	vrouw
goede relaties met de directies	3,96	4,08

Tabel 44. Gemiddelde scores voor de beoordeling van de belangrijkheid van een aantal relaties naar leeftijd van de leerkracht (gemiddelde scores; 1 = helemaal niet, 5 = van doorslaggevend belang)

	20-29	30-39	40-49	50+
goede relaties met de directie	4,10	3,96	4,03	4,30
goede relaties met de ouders	3,69	3,54	3,72	3,95
goede relaties met de leerlingen	4,58	4,43	4,44	4,30

Tabel 45. Gemiddelde scores voor de beoordeling van de belangrijkheid van een aantal relaties naar onderwijsniveau van de leerkracht (gemiddelde scores; 1 = helemaal niet, 5 = van doorslaggevend belang)

	kleuter	lager
goede relaties met de ouders	3,79	3,63

3. SPECIFIEKE BEOORDELING VAN LEERLINGEN, COLLEGA'S, LEERKRACHTEN, SCHOOLLEIDING EN OUDERS

3.1 De leerlingen

Over de regelmatige aanwezigheid van de leerlingen is de overgrote meerderheid van de leerkrachten tevreden tot zeer tevreden, wat zich uitdrukt in de hoge 'gemiddelde' score (4.48). Over het niveau, de gemotiveerdheid en het gedrag van de leerlingen is telkens een kleine meerderheid (meer dan de helft van de leerkrachten) tevreden. Over het concentratievermogen is er geen unanimititeit: qua aantal bijna gelijke groepen leerkrachten spreken er zich 'ontevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden' of 'tevreden' over uit, wat een gemiddelde score van 3,06 geeft. Over de dankbaarheid en de waardering van de leerlingen is een meerderheid (64%) tevreden tot zeer tevreden. Over het aantal leerlingen per klas, een gegeven dat de leerlingen echter zelf niet kunnen beïnvloeden, is 26% van de leerkrachten zeer ontevreden tot ontevreden, 58% is daarover tevreden tot zeer tevreden. De gemiddelde score voor dit item bedraagt 3,37. Bekijken we de score voor de leerkrachten uit het kleuteronderwijs dan bedraagt deze 3,01.

Tabel 46. De beoordeling van leerlingkenmerken (rijpercentages)

	zeer ontevreden	onte- vreden	2	3	4	5	gem. score	N
	1			noch tevreden noch ontevreden				
a. de regelmatige aanwezigheid van leerlingen	0,5	0,3		3,2	41,8	54,1	4,48	588
b. het niveau van de leerlingen	1,2	8,8		22,5	58,9	8,5	3,64	577
c. de gemotiveerdheid van leerlingen	2,3	11,6		23,9	50,6	11,6	3,58	577
d. het concentratievermogen	3,4	25,6		33,9	35,3	1,7	3,06	581
e. het gedrag van de leerlingen	1,9	10,6		29,7	53,3	4,5	3,47	583
f. het aantal leerlingen per klas	7,3	19,3		14,6	46,7	12,2	3,37	591
g. de waardering, dankbaarheid vanwege leerlingen	1,5	8,5		25,5	47,2	17,3	3,70	585

De mate waarin men tevreden is over deze verschillende leerlingenkenmerken kent geen verschillend antwoordpatroon naar leeftijd, geslacht, statuut en aanstellingsomvang.

Naar onderwijsniveau treden er duidelijke verschillen op bij sommige leerlingenkenmerken (voor de verwerking werden score 1 en score 2 samengevoegd).

De tevredenheid over de regelmatige aanwezigheid van de leerlingen is groter bij de leerkrachten uit het lager onderwijs.

De gemotiveerdheid van de leerlingen vertoont de omgekeerde tendens in de appreciatie door de leerkrachten.

40,6% van de kleuterleidsters is niet tevreden over de klasgrootte, voor het lager onderwijs bedraagt dit aantal slechts 20%.

36% van de leerkrachten in het lager onderwijs is niet tevreden over het concentratievermogen van de leerlingen, tegenover 14,5% in het kleuteronderwijs.

Tabel 47. Appreciatie van leerlingkenmerken naar onderwijsniveau

	Ontevreden		Noch ontevreden noch tevreden		Tevreden		Zeervred		N	Chi ²	Sign. niveau
	KL	LA	KL	LA	KL	LA	KL	LA			
a. de regelmatige aanwezigheid van leerlingen	1,15	0,74	4,60	2,59	62,07	34,81	32,18	61,85	444	0,000	***
b. het niveau van de leerlingen	4,82	12,27	23,49	20,45	61,45	59,85	10,24	7,43	435	0,058	***
c. de gemotiveerdheid van leerlingen	4,27	18,59	13,41	27,88	64,02	44,24	18,29	9,29	433	0,000	***
d. het concentratievermogen	14,46	36,16	31,33	33,95	52,41	29,15	1,81	0,46	437	0,000	***
e. het gedrag van de leerlingen	10,06	12,22	24,85	34,44	61,54	48,52	3,55	4,81	439	0,065	***
f. het aantal leerlingen per klas	40,57	20,66	12,00	15,87	38,29	52,03	9,14	11,44	446	0,000	***
g. de waardering, dankbaarheid vanwege leerlingen	8,77	13,88	16,37	27,51	50,88	45,35	23,98	13,75	440	0,002	**

*** = sterk significant (<0,1%)

** = significant (<1%)

* = matig significant (<5%)

De leerkrachten ervaren het verschillende niveau van leerlingen uit eenzelfde klas als belastend (48,8%) tot zeer belastend (14,2%, tezamen 63,0%). Over de taal- en of culturele verschillen bestaat geen unanimititeit: 42% vindt dit noch belastend, noch stimulerend, ongeveer 45% ervaart dit belastend tot zeer belastend (32% belastend, 13% zeer belastend).

Een meerderheid van de kleuterleidsters ervaart de verzorging van kleuters van +2,5 jaar zeer belastend (31,6%) tot belastend (36%), tezamen ong. 67%. 38% vindt de verzorging van kleuters van +3jaar noch belastend, noch stimulerend, ongeveer 30% vindt dit belastend tot zeer belastend (belastend 26%, zeer belastend 6,5%). Voor de vraag naar het belastend karakter van de verzorging van kleuters van +2,5jaar hebben we afzonderlijk nagegaan of kleuterleidsters die de eerste kleuterklas onder hun bevoegdheid hebben anders reageren. 74% onder hen vindt dit zeer belastend tot belastend, slechts 17% vindt dit noch belastend, noch stimulerend.

3.2 De tevredenheid over collega's

Men spreekt zich over alle kenmerken vrij tevreden uit (zie tabel 48).

61% is tevreden en nog eens 11% zeer tevreden over de opleiding en ervaring van de collega's en over het aantal leerkrachten. Ongeveer 66% is tevreden tot zeer tevreden over de vakinhoudelijke ideeën van de leerkrachten. 69% is tevreden tot zeer tevreden over de inzet en de taakopvatting, 64% over de gemotiveerdheid.

Tabel 48. Tevredenheid over de kenmerken van collega's (rijpercentages)

	zeer ontevreden	onte- vreden	noch tevreden noch ontevreden	tevreden	zeer tevreden	gem. score	N
	1	2	3	4	5		
a. de steun van collega's	1,0	4,5	19,3	52,4	22,8	3,91	584
b. de taakopvatting van collega's	1,6	7,5	23,7	54,9	12,3	3,69	577
c. de inzet van collega's	0,9	7,5	22,6	55,0	14,1	3,74	576
d. de opleiding en/of ervaring van collega's	0,2	1,9	24,4	61,8	11,7	3,83	573
e. de vakinhoudelijke ideeën van collega's	0,2	4,4	28,7	56,9	9,8	3,72	571
f. het aantal leerkrachten	2,3	11,7	13,1	61,8	11,1	3,68	574
g. de gemotiveerdheid van collega's	1,2	8,9	25,0	52,8	12,2	3,65	576

De tevredenheid over de kenmerken van de collega's is niet voor alle items identiek in het kleuter- en lager onderwijs. De gemeten verschillen gaan wel steeds in dezelfde richting : in het kleuteronderwijs is de tevredenheid groter dan in het lager onderwijs. Dit geldt voor de tevredenheid over : de taakopvatting, de inzet en de gemotiveerdheid van de collega's. Over de tevredenheid over de vakhoudelijke ideeën van collega's spreken wij ons niet uit, daar de verschillen die optreden afhankelijk zijn van de toegepaste toetsingsstatistiek.

De tevredenheid over de steun van collega's, hun inzet en de gemotiveerdheid is tevens verschillend naargelang de leeftijd van de leerkracht. Er tekent zich voor deze items steeds de volgende indeling af : de 30 tot 39-jarigen zijn het minst tevreden. Zij worden gevolgd door de 40 tot 49-jarigen. Daarna komen de 20 tot 29-jarigen. De 50+ zijn het meest tevreden over de verschillende kenmerken van hun collega's.

De vakhoudelijke ideeën van de collega's worden naar tevredenheid anders beoordeeld door mannelijke en vrouwelijke leerkrachten. Mannen zijn hierover minder tevreden dan vrouwen.

Tabel 49. Tevredenheid over de kenmerken van collega's naar onderwijsniveau

	Ontevreden		Noch ontevreden noch tevreden		Tevreden		N	Chi ²	Sign. niveau
	KL	LA	KL	LA	KL	LA			
a. de steun van collega's	4,02	4,12	15,52	22,10	80,64	73,78	441	0,228	
b. de taakopvatting van collega's	5,85	9,47	15,20	25,00	78,95	65,53	435	0,011	*
c. de inzet van collega's	4,09	9,89	17,54	22,05	78,36	68,06	434	0,028	*
d. de opleiding en/of ervaring van collega's	11,17	2,31	16,96	23,46	81,87	74,23	431	0,166	
e. de vakinhoudelijke ideeën van collega's	2,37	4,21	22,49	27,20	75,15	68,58	430	0,283	
f. het aantal leerkrachten	14,71	10,61	11,76	14,02	73,53	75,38	434	0,303	
g. de gemotiveerdheid van collega's	5,23	10,69	18,02	23,66	76,74	65,65	434	0,030	*

*** = sterk significant (<0,1%)

** = significant (<1%)

* = matig significant (<5%)

ontevreden = samenvoeging van zeer ontevreden en ontevreden

tevreden = samenvoeging van tevreden en zeer tevreden

Tabel 50. Significantie van de verschillen in tevredenheid over collega's volgens leeftijd, geslacht, onderwijsniveau, statuut en aanstellingsomvang van de leerkracht

	Geslacht	Leeftijd	Onderwijs-niveau	Statuut	Aanstellings-omvang	N	R ²
de steun van collega's	-	*	-	-	-	571	0,04
de taakopvatting van collega's	-	-	*	-	-	565	0,05
de inzet van collega's	-	*	*	-	-	564	0,04
de opleiding en/of ervaring van collega's	-	-	-	-	-	561	0,04
de vakhoudelijke ideeën van collega's	*	-	*	-	-	559	0,05
het aantal leerkrachten	-	-	-	-	-	561	0,03
de gemotiveerdheid van collega's	**	*	**	-	-	564	0,07

*** = sterk significant (<0,1%)

** = significant (<1%)

* = matig significant (<5%)

R² = verklaarde variantie

Tabel 51. Tevredenheid over de kenmerken van collega's naar geslacht (gemiddelde scores, 1 = zeer ontevreden, 5 = zeer tevreden)

	man	vrouw
de vakhoudelijke ideeën van collega's	3,54	3,78
de gemotiveerdheid van collega's	3,38	3,74

Tabel 52. Tevredenheid over de kenmerken van collega's naar leeftijd (gemiddelde scores, 1 = zeer ontevreden, 5 = zeer tevreden)

	20-29	30-39	40-49	50+
de steun van collega's	4,05	3,73	3,93	4,05
de inzet van collega's	3,83	3,59	3,77	3,88
de gemotiveerdheid van collega's	3,80	3,48	3,64	3,86

Tabel 53. Tevredenheid over de kenmerken van collega's naar onderwijsniveau (gemiddelde score, 1 = zeer ontevreden, 5 = zeer tevreden)

	kleuter	lager
de taakopvatting van collega's	3,89	3,61
de inzet van collega's	3,89	3,67
de gemotiveerdheid van collega's	3,89	3,74

3.3 De evaluatie van de schoolleiding

Tabel 54 geeft per item de procentuele verdeling over de 4 antwoordmogelijkheden en de gemiddelde scores.

Als we beide 'ja' categorieën samenvoegen merken we dat vier op vijf leerkrachten de grote inzet van de directie apprecieert, alsook haar steun bij conflicten met de leerlingen (83%, resp. 81%). Drie op vier stelt dat de schoolleiding de zaken goed organiseert en ze er vooral op gericht is te zorgen voor goede voorzieningen, werkomstandigheden, informatie en materiaal (77%, resp. 76%). Slechts 64% vindt dat de schoolleiding stimulerend optreedt.

Tabel 54. De beoordeling van de schoolleiding (rijpercentages)

	ja, beslist 1	ja, eigenlijk wel 2	nee, eigenlijk niet 3	nee, beslist niet 4	gem. score	N
a. de schoolleiding <i>organiseert</i> de zaken goed	29,3	47,7	19,6	3,4	1,97	566
b. de schoolleiding heeft goede <i>onderwijskundige ideeën</i>	24,6	49,1	22,2	4,1	2,05	562
c. de schoolleiding heeft een grote <i>inzet</i>	44,7	38,0	14,6	2,6	1,74	568
d. de schoolleiding <i>stimuleert</i> me om initiatieven te nemen of zelf oplossingen te vinden bij problemen	22,6	41,8	28,5	7,1	2,19	562
e. de schoolleiding is vooral gericht op de zorg voor <i>goede voorzieningen</i> , werkomstandigheden, informatie en materiaal	25,1	50,9	20,5	3,5	2,02	566
f. de schoolleiding neemt initiatieven en is actief betrokken bij de vormgeving en vernieuwing van de <i>inhoud</i> van het onderwijs	27,0	44,3	21,3	7,5	2,09	560
g. de schoolleiding voorziet in voldoende mate <i>inspraak</i> van leerkrachten	22,7	48,0	22,7	6,6	2,13	564
h. de schoolleiding <i>steunt</i> me voldoende bij conflicten met leerlingen	40,6	41,1	13,8	4,6	1,82	545
i. de schoolleiding zorgt voor een degelijk <i>onthaal</i> van nieuwe leerkrachten	21,6	49,5	23,9	5,0	2,12	556

Tevens werd nagegaan of de appreciatie van de schoolleiding naargelang men in het kleuter- of lager onderwijs tewerkgesteld is. De antwoordcategorieën 3 (neen, eigenlijk niet) en 4 (neen, beslist niet) werden hierbij samengevoegd.

Tabel 55 geeft de resultaten weer.

Tabel 55. Appreciatie van de schoolleiding volgens onderwijsniveau van de leerkracht

	Ja, beslist		Ja, eigenlijk wel		neen		N	Chi ²	Sign. niveau
	KL	LA	KL	LA	KL	LA			
a. de schoolleiding <i>organiseert</i> de zaken goed	36,84	22,09	44,44	51,55	18,71	26,36	429	0,003	**
b. de schoolleiding heeft goede <i>onderwijskundige ideeën</i>	31,76	20,70	47,06	50,00	21,18	29,30	426	0,021	*
c. de schoolleiding heeft een grote <i>inzet</i>	50,57	38,76	35,63	41,47	13,79	19,77	432	0,041	*
d. de schoolleiding <i>stimuleert</i> me om initiatieven te nemen of zelf oplossingen te vinden bij problemen	34,30	16,80	37,21	43,36	28,39	39,84	428	0,000	***
e. de schoolleiding is vooral gericht op de zorg voor <i>goede voor-zieningen</i> , werkomstandigheden, informatie en materiaal	34,12	21,24	45,29	51,35	20,59	27,41	429	0,010	*
f. de schoolleiding neemt initiatieven en is actief betrokken bij de vormgeving en vernieuwing van de <i>inhoud</i> van het onderwijs	35,29	24,41	44,71	42,91	20,00	32,68	424	0,006	**
g. de schoolleiding voorziet in voldoende mate <i>inspraak</i> van leerkrachten	26,44	20,08	48,85	46,72	24,71	33,20	433	0,107	
h. de schoolleiding <i>steunt</i> me voldoende bij conflicten met leerlingen	40,37	36,90	38,51	42,06	21,12	21,03	413	0,736	
i. de schoolleiding zorgt voor een degelijk <i>onthaal</i> van nieuwe leerkrachten	27,22	20,47	47,34	46,85	25,44	32,68	423	0,151	

*** = sterk significant (<0,1%)

** = significant (<1%)

* = matig significant (<5%)

KL = kleuter

LA = lager

De schoolleiding wordt voor 6 items op een significant gunstigere manier geapprecieerd door leerkrachten uit het kleuteronderwijs dan leerkrachten in het lager onderwijs.

In het kleuteronderwijs zijn 34,1% van de leerkrachten er van overtuigd dat de schoolleiding stimulerend optreedt, in het lager onderwijs is slechts 17,4% daarvan erg overtuigd, terwijl 38,3% in de lagere school deze mening niet deelt.

28,4% van de leerkrachten uit het kleuteronderwijs vindt dat zij niet gestimuleerd worden door de schoolleiding om initiatieven te nemen. Voor het lager onderwijs ligt dit percentage gevoelig hoger, nl. 39,8%.

20,0% van de kleuteronderwijzeressen is van oordeel dat de schoolleiding niet actief is betrokken bij de vormgeving en vernieuwing van de inhoud van het onderwijs. In de lagere school bedraagt dit percentage 32,7%.

Over de inspraakmogelijkheid die al dan niet voorzien wordt door de schoolleiding, wordt geen uitspraak gedaan wat betreft mogelijke significante verschillen tussen leerkrachten uit het kleuter- en lager onderwijs. Naargelang de toegepaste toetsingsstatistiek bekomen we andere resultaten, waardoor het onmogelijk is hierover uitspraak te doen.

Wanneer deze beoordeling over de manier van werken van de schoolleiding wordt bekeken voor de variabelen geslacht, leeftijd, statuut en aanstellingsomvang, wordt het duidelijk dat deze laatste variabele een duidelijke invloed uitoefent.

De verschillen die optreden gaan steeds in dezelfde richting : de schoolleiding krijgt voor haar manier van werken een gunstiger oordeel van de vastbenoemden dan van de tijdelijken.

Naargelang het geslacht van de leerkracht wordt de organisatie door de schoolleiding en de ondersteuning bij conflicten met de leerlingen op een andere manier beoordeeld. Vrouwen zijn iets minder tevreden over de organisatie door de schoolleiding. Mannen voelen zich tevens beter gesteund bij conflicten met de leerlingen.

Naarmate de leerkracht ouder is, is hij/zij er meer van overtuigd dat de schoolleiding vooral gericht is op de zorg voor goede voorzieningen, werkomstandigheden, informatie en materiaal. Voor het overige verschillen de antwoordpatronen van de leerkrachten niet voor de variabelen geslacht, leeftijd en aanstellingsomvang.

Tabel 56. Significantie van de verschillen in tevredenheid over schoolleiding volgens leeftijd, geslacht, onderwijsniveau, statut en aanstellingsomvang van de leerkracht

	Geslacht	Leeftijd	Onderwijs-niveau	Statuut	Aanstellings-omvang	N	R ²
a. de schoolleiding <i>organiseert</i> de zaken goed	*	-	**	*	-	554	0,05
b. de schoolleiding heeft goede <i>onderwijskundige ideeën</i>	-	-	**	*	-	550	0,04
c. de schoolleiding heeft een <i>grote inzet</i>	-	-	*	-	-	556	0,03
d. de schoolleiding <i>stimuleert</i> me om initiatieven te nemen of zelf oplossingen te vinden bij problemen	-	-	**	*	-	550	0,05
e. de schoolleiding is vooral gericht op de zorg voor <i>goede voor-zieningen</i> , werkomstandigheden, informatie en materiaal	-	*	**	-	-	548	0,04
f. de schoolleiding neemt initiatieven en is actief betrokken bij de vormgeving en vernieuwing van de <i>inhoud</i> van het onderwijs	-	-	*	*	-	554	0,03
g. de schoolleiding voorziet in voldoende mate <i>inspraak</i> van leerkrachten	-	-	*	*	-	548	0,04
h. de schoolleiding <i>steunt</i> me voldoende bij conflicten met leerlingen	*	-	-	-	-	552	0,03
i. de schoolleiding zorgt voor een degelijk <i>onthaal</i> van nieuwe leerkrachten	-	-	-	**	-	533	0,03

*** = sterk significant (<0,1%)

** = significant (<1%)

* = matig significant (<5%)

Tabel 57. De beoordeling van de manier van werken van de schoolleiding naargelang het geslacht van de leerkracht (gemiddelde scores, 1 = ja, beslist, 4 = neen, beslist niet)

	man	vrouw
a. de schoolleiding <i>organiseert</i> de zaken goed	1,91	1,98
h. de schoolleiding steunt me voldoende bij conflicten met leerlingen	1,62	1,88

Tabel 58. De beoordeling van de manier van werken van de schoolleiding naargelang het onderwijsniveau van de leerkracht (gemiddelde scores, 1 = ja, beslist, 4 = neen, beslist niet)

	kleuter	lager
a. de schoolleiding <i>organiseert</i> de zaken goed	1,83	2,03
b. de schoolleiding heeft <i>goede onderwijskundige</i> ideeën	1,90	2,12
c. de schoolleiding heeft een grote <i>inzet</i>	1,64	1,79
d. de schoolleiding <i>stimuleert</i> me om initiatieven te nemen of zelf oplossingen te vinden bij problemen	2,01	2,27
e. de schoolleiding is vooral gericht op de zorg voor <i>goede voorzieningen</i> , werkomstandigheden, informatie en materiaal	1,88	2,08
f. de schoolleiding neemt initiatieven en is actief betrokken bij de vormgeving en vernieuwing van de <i>inhoud</i> van het onderwijs	1,90	2,17

Tabel 59. De beoordeling van de manier van werken van de schoolleiding naargelang de leeftijd (gemiddelde scores, 1 = ja, beslist, 4 = neen, beslist niet)

	20-29	30-39	40-49	50+
e. de schoolleiding is vooral gericht op de zorg voor <i>goede voorzieningen</i> , werkomstandigheden, informatie en materiaal	2,13	2,07	1,93	1,81

Tabel 60. De beoordeling van de schoolleiding naargelang het statuut van de leerkracht (gemiddelde score, 1 = ja, beslist, 4 = neen, beslist niet)

	vast	tijdelijk	beide
a. de schoolleiding <i>organiseert</i> de zaken goed	2,03	1,81	1,73
b. de schoolleiding heeft <i>goede onderwijskundige</i> ideeën	2,12	1,88	1,82
d. de schoolleiding <i>stimuleert</i> me om initiatieven te nemen of zelf oplossingen te vinden bij problemen	2,24	2,04	2,09
f. de schoolleiding neemt initiatieven en is actief betrokken bij de vormgeving en vernieuwing van de <i>inhoud</i> van het onderwijs	2,16	1,91	1,91
g. de schoolleiding voorziet in voldoende mate <i>inspraak</i> van leerkrachten	2,19	1,94	2,27
i. de schoolleiding zorgt voor een degelijk <i>onthaal</i> van nieuwe leerkrachten	2,19	1,94	1,91

71% gaat akkoord met de stellingname dat de schoolleiding een degelijk onthaal van nieuwe leerkrachten organiseert. Elders in de vragenlijst stelden we een analoge vraag, nl. hoe dit onthaal beoordeeld werd. Daarop antwoorden de meeste leerkrachten eveneens positief, zij het in iets mindere mate, 66% kwalificeert het onthaal als 'voldoende' of 'degelijk'.

3.4 De evaluatie van de ouders

Over de steun die ouders aan de leerkrachten geven bij problemen op pedagogisch vlak zijn de leerkrachten niet zo goed te spreken : ongeveer 40% geeft daarvoor een ruime onvoldoende of een onvoldoende. Van 47% krijgen de ouders een voldoende. Van iets meer dan de helft van de leerkrachten krijgen de ouders een voldoende voor het aantal contacten en voor de interesse die ze betonen. 46% vindt de organisatorische steun van ouders bij schoolfeesten e.d. voldoende, nog eens 29% vindt die steun ruim voldoende. En 0,5% beoordeelt die steun als 'overdreven'... (zie tabel 61).

Ongeveer 56% van de leerkrachten vindt dat de eisen die de ouders stellen best meevallen, 27% onder hen vindt dat hun eisen enigszins te hoog zijn.

De taal- en/of culturele verschillen van de ouders geven weinig problemen. 7% van de leerkrachten heeft er 'in sterke mate' problemen, 73% heeft er helemaal geen problemen mee. Binnen het kleuteronderwijs bedragen deze cijfers resp. 6% en 68%, voor het lager onderwijs resp. 7% en 74%.

Tabel 61. Beoordeling van de samenwerking met ouders (ripercentages)

	ruim onvoldoende 1	onvol- doende 2	voldoende 3	ruim voldoende 4	overdreden 5	gem. score	N
a. het aantal contacten met ouders	2,1	9,1	59,7	28,6	0,5	3,16	581
b. de interesse van ouders	4,5	23,9	52,1	18,0	1,5	2,89	582
c. de steun van ouders bij problemen op pedagogisch vlak (gezagsproblemen, leermoeilijkheden, ...)	7,6	32,9	47,5	11,8	0,4	2,65	569
d. de steun van de ouders op organisatorisch vlak (schoolfeesten, vervoer, ...)	6,9	16,8	46,5	29,2	0,5	3,00	578

Tabel 62. Beoordeling van samenwerking met ouders naar leeftijd van de leerkracht (gemiddelde scores,
1 = ruim onvoldoende, 5 = overdreven)

	20-29	30-39	40-49	50+
het aantal contacten met ouders	3,03	3,14	3,28	3,14

Tabel 63. Beoordeling van samenwerking met ouders naar geslacht van de leerkracht (gemiddelde scores,
1 = ruim onvoldoende, 5 = overdreven)

	man	vrouw
de steun van ouders op organisatorisch vlak	3,20	2,93

De evaluatie van de ouders verschilt niet significant naargelang de leerkracht in het lager, dan wel kleuteronderwijs tewerkgesteld is. Naargelang de leeftijd van de leerkracht, beoordeelt hij/zij het aantal contacten met de ouders anders (sign. = 0.017, zie tabel 62).

Naargelang het geslacht van de leerkracht, evalueert hij/zij de steun van ouders op organisatorisch vlak significant verschillend (sign. = 0.002).

3.5 Op welke terreinen wenst de leerkracht meer speelruimte ?

De leerkrachten uit onze steekproef kunnen moeilijk veeleisend genoemd worden. Uit het bijgevoegde overzicht blijkt dat telkens een ruime meerderheid oordeelt dat ze voor pedagogische didactische materies over voldoende speelruimte beschikken.

Met betrekking tot een aantal beslissingen op organisatorisch en beleidsvlak stellen we een iets geringere tevredenheid vast. Een in vergelijking met voorgaande materies kleinere meerderheid (meer dan 60%) oordeelt voldoende invloed te hebben op de keuze van de klassen waar moet lesgegeven worden, de verdeling van lesoverstijgende taken, het lessenrooster, de keuze van leslokaal, de overgang van de leerling naar een hoger jaar en de aankoop van didactisch materiaal.

Er zijn twee terreinen waarbij de leerkracht niet of minder betrokken wil worden, m.n de benoeming van een staflid of een collega. Wat dit eerste betreft wenst ongeveer een derde toch nog meer invloed te kunnen uitoefenen.

Tabel 64. Beoordeling van de behoefte aan autonomie bij pedagogisch-didactisch aangelegenheden (rijpercentages)

	ik wens meer speelruimte 1	ik heb voldoende speelruimte 2	ik heb behoefte aan meer richtlijnen 3	gem. score	N
a. de wijze van lesgeven	9,9	87,8	2,3	1,93	573
b. de inhoud van de leerstof	13,0	78,4	8,6	1,96	560
c. de wijze van orde handhaven	6,3	86,3	7,4	2,01	568
d. de manieren om leerlingen te straffen	6,1	84,1	9,8	2,04	541
e. het leggen van contact met ouders	5,2	91,3	3,5	1,98	541
f. het vastleggen van beoordelingscijfers	9,9	81,4	8,7	1,99	436
g. het organiseren van alternatieve leeractiviteiten (projectwerk, ...)	12,9	73,6	13,6	2,01	450
h. deelname aan bijscholingsactiviteiten	19,3	66,3	14,4	1,95	493
i. deelname aan oudercontactavonden	5,8	91,4	2,8	1,97	499

Tabel 65. Beoordeling van de behoefte aan invloed bij organisatorische en beleidsmatige beslissingen (rijpercentages)

	ik wens meer invloed	ik heb voldoende invloed	ik word daarbij liever niet of minder betrokken	gem. score	N
a. de keuze van de klas(sen) waarvoor U staat	33,1	61,6	5,3	1,72	529
b. het schoolbeleid wat betreft de aard van de bijkomende opdrachten (naast het lesgeven)	26,2	57,8	16,1	1,90	535
c. de verdeling van les overstijgende taken (bewaking, verkeersregeling, enz.) onder de leerkrachten	22,3	68,5	9,2	1,87	546
d. uw lessenrooster	12,2	86,1	1,7	1,89	533
e. de keuze van leslokaal	23,3	68,4	8,2	1,85	497
f. de benoeming van een collega	22,8	12,3	64,9	2,43	470
g. de benoeming van een staf lid (directie, enz.)	29,0	17,5	53,5	2,24	462
h. de overgang van een leerling naar een hoger leerjaar	14,1	75,3	10,6	1,97	490
i. de aankoop van didactisch materiaal, machines, speelgoed, ...	36,0	60,5	3,5	1,68	569

HOOFDSTUK 5

MOGELIJKE IMPLICATIES

1. BELASTING

1.1 Algemene resultaten

a. Globaal oordeel

Pro memorie herhalen we de resultaten van de bevraging in verband met de tijdsbesteding van de leerkrachten in het basisonderwijs: twee derde van de voltijds werkende leerkrachten in het basisonderwijs blijkt in de door ons onderzochte tijdsperiode een werkweek te hebben, waarvan de arbeidstijd ligt tussen de 35 en 54 uur. Gemiddeld presteert een leerkracht 44 uren en 22 minuten. De activiteiten voor het onderzoek zijn hierin begrepen, exclusief deze activiteiten bedraagt de totale arbeidsprestatie gemiddeld 42 uren en 2 minuten per week (De Wilde, C., Van Hooreweghe, B., p. 40).

In de vragenlijst werd gepeild naar de mate waarin de leerkracht in het basisonderwijs zich als leraar (zwaar) belast voelt.

Binnen onze steekproef stelde 46,1% van de leerkrachten dat ze zich soms zwaar belast voelden. Bijna 6% stelde dat ze eronder door zouden gaan als het zo zou blijven doorgaan. Bijna 23% voelde zich zwaar belast, doch kon de situatie nog aan. Dertien procent stelde dat overbelasting ingevolge het werk niet zo vaak voor kwam. 11,7% ervaaarde zijn werk niet als zwaar belastend.

b. Subjectieve positionering

Vinden de leerkrachten hun beroep zwaarder dan andere beroepen voor mensen met een vergelijkbaar opleidingsniveau? De meerderheid is er van overtuigd dat het leerkrachten-

beroep over 't algemeen zwaarder is (64,4%). Twintig procent ziet weinig verschil. Amper 2 procent beschouwt de lerarenjob als 'over 't algemeen minder zwaar'. Dertien procent van de door ons bevraagde leerkrachten had hieromtrent geen mening.

Toch stelt 72% van de bevraagde leerkrachten dat de voor- en nadelen van het leraarschap tegen elkaar opwegen. Slechts 9% stelt dat de nadelen zwaarder wegen. 18% vindt de voordelen groter dan de nadelen.

65% van de leerkrachten vindt de job goed combineerbaar met het persoonlijk en familiaal leven, nog eens 29% stelt hun job 'zeer goed combineerbaar' te vinden.

c. Gespreide belasting

De tabel op de volgende bladzijde geeft in procenten weer hoe de geïnterviewde leerkrachten de verschillende schoolmaanden evalueren als zeer druk en/of zeer kalm. Enkele opvallende - te verwachten - antwoorden : een meerderheid (80% en meer) ervaart de eerste helft van september, de periode voor de kerstvakantie, de periode voor het paasverlof en de maand juni als zeer druk en druk.

Geen enkele periode wordt door een belangrijk aantal respondenten als kalm tot zeer kalm omschreven. De periodes eerste helft oktober, eerste en tweede helft november, eerste en tweede helft januari, eerste helft februari, eerste helft maart, tweede helft april worden door meer dan de helft van de respondenten als 'gewoon druk' geëvalueerd.

Tabel 66. Spreiding belasting over het schooljaar (rijpercentages)

		zeer druk 1	druk 2	gewoon 3	kalm 4	zeer kalm 5	Gem. score	N
september	eerste helft	78,3	16,1	4,1	1,0	0,5	1,29	584
	tweede helft	30,3	47,7	20,8	0,9	0,3	1,94	577
oktober	eerste helft	12,4	31,6	51,8	3,8	0,3	2,19	579
	tweede helft (vóór verlof)	24,0	36,8	36,8	2,1	0,3	2,62	584
(herfstverlof)								
november	eerste helft (na verlof)	11,0	25,3	55,0	8,3	0,3	2,62	589
	tweede helft	10,1	30,7	52,7	6,2	0,3	2,56	583
december	eerste helft	30,1	37,4	31,0	1,4	0,2	2,05	588
	tweede helft (vóór verlof)	63,1	26,7	8,8	1,2	0,2	1,50	591
(kerstverlof)								
januari	eerste helft (na verlof)	11,1	27,7	53,9	6,8	0,5	2,57	588
	tweede helft	11,2	25,1	56,5	6,6	0,5	2,60	589
februari	eerste helft	9,4	28,8	57,1	4,4	0,3	2,58	587
	tweede helft (vóór verlof)	30,3	37,8	29,2	2,6	0,2	2,05	585
(krokusverlof)								
maart	eerste helft (na verlof)	10,2	24,3	60,3	4,7	0,5	2,61	577
	tweede helft	9,8	33,6	53,0	3,3	0,3	2,51	574
april	eerste helft (vóór verlof)	39,9	38,5	20,7	0,9	0,0	1,84	574
(paasverlof)								
	tweede helft (na verlof)	13,7	27,7	54,0	4,4	0,2	2,49	502
mei	eerste helft	24,0	35,3	38,4	2,3	0,0	2,19	570
	tweede helft	22,3	44,2	31,2	2,3	0,0	2,13	570
juni	eerste helft	44,1	39,7	15,0	0,9	0,3	1,74	574
	tweede helft	67,4	23,9	6,5	1,9	0,4	1,45	570

d. Specifieke belasting

Aan de leerkrachten werd gevraagd of ze na de lessen een aantal bijkomende prestaties vervulden waarvoor ze niet vergoed werden. 77% van de leerkrachten levert op regelmatig tijdstip bijkomende prestaties, waarvan 58% wekelijks en 19% 2 wekelijks tot maandelijks. Tevens werd getracht een inhoudelijk inzicht in deze taken en functies te verwerven. De resultaten worden weergegeven in tabel 67 en tabel 68.

Tabel 67. Opname van bijkomende functies in het takenpakket

FUNCTIES	Nee, de school voorziet dit niet, is niet van toepassing (nvt)	Nee, alhoewel het op school bestaat	Ja
a. klasverantwoordelijke	13,2	15,1	71,7
b. coördinator vaksector, projectwerking	58,8	27,0	14,2
c. sportcoördinator	43,4	47,3	9,3
d. culturele coördinator (film, toneel,...)	69,4	24,9	5,7
e. verantwoordelijke van schoolbibliotheek	71,0	22,8	6,2
f. actief lid vakwerkgroep, projectwerkgroep	58,8	25,0	16,2
g. actief lid sportwerkgroep	64,2	27,2	8,6
h. actief lid culturele werkgroep	78,0	17,3	4,7
i. vakbondsvertegenwoordiger	23,8	68,4	7,8
j. lid comité veiligheid en gezondheid	70,1	27,3	2,6
k. lid ondernemingsraad	68,1	30,2	1,7
l. lid directieraad	56,5	40,3	3,2
m. vertegenwoordiger oudercomité	21,6	57,3	21,1

Tabel 68. Opname van opdrachten in het takenpakket

TAKEN	Nee, niet van toepassing op onze school	Nee, maar de school voorziet het	Ja, met beurtrol	Ja, als vaste opdracht
a. hulp bij administratie school, fotocopie- of stencildienst	28,9	51,4	6,7	13,1
b. kinderopvang ('s morgens, 's avonds of woensdagmiddag, voor zover het geen studietoezicht of speelplaats- bewaking betreft én voor zover het buiten de "normale aanwezigheid van leerlingen" valt (*); begeleiding sportactiviteiten op woensdagmiddag, enz)	20,8	41,6	30,7	6,9
c. middagtoezicht (speelplaats, refter)	0,3	18,7	64,0	17,0
d. studiebewaking	45,1	35,7	13,4	5,7
e. andere bewakingsopdrachten (speeltijd,...)	1,2	7,5	71,2	20,1
f. verkeersregeling, schoolpoortbewaking	13,8	36,0	36,0	14,2
g. rijenbegeleiding	12,4	23,5	36,3	17,8
h. schoolbus (chauffeur of begeleiding)	40,1	39,1	17,6	2,9
i. drank-, snoepverkoop	53,1	28,6	3,8	14,4
j. organisatie melkbedeling	16,8	39,2	4,0	40,0
k. organisatie inzameling spaargeld	24,7	31,9	2,5	40,8

Uit deze tabellen blijkt dat een aantal functies (bv. verantwoordelijke voor schoolbus, lid culturele werkgroep, lid comité veiligheid en gezondheid) slechts in een beperkt aantal scholen voorzien zijn.

Het aantal leerkrachten dat een bijkomende functie uitoefent is, behalve in het geval van klasverantwoordelijke, vrij beperkt. Klasverantwoordelijke is een functie die significant meer opgenomen wordt door oudere leerkrachten die vast benoemd zijn.

Bijkomende opdrachten zijn bij meerdere leerkrachten opgenomen in hun takenpakket. Duidelijke uitschieters zijn middagtoezicht, dat wordt uitgeoefend door 81,0% van de leerkrachten, andere bewakingsopdrachten (91,3%) en rijenbegeleiding (64,1%).

Kinderopvang wordt door 79,2% van de scholen voorzien, en wordt voor 37,6% verzorgd door leerkrachten. Studiebewaking wordt voor 35,7% voorzien door de school en voor 19,1% uitgevoerd door de leerkrachten.

Daarnaast werd aan de leerkrachten gevraagd een aantal taken en opdrachten te beoordelen op een vijfpuntenschaal van zeer licht tot zeer zwaar. De volgende tabel geeft een overzicht van deze evaluatie.

Tabel 69. Evaluatie van de zwaarte van enkele taken en functies

Taken en functies	zeer licht	gemiddeld				zeer zwaar	gem. score	N
	1	2	3	4	5			
a. het lesgeven zelf	4,2	5,2	37,6	38,0	14,9		3,53	518
b. orde handhaven in de klas	3,4	9,2	42,9	28,1	16,4		3,44	531
c. voorbereiden van lessen	1,9	5,7	37,7	39,8	14,9		3,60	530
d. nawerk na de les : corrigeren, beoordelen, evalueren, afwerken,...	3,0	7,2	27,5	37,3	25,0		3,73	501
e. voorbereiding, organisatie, afname en correctie van examens	2,1	7,6	31,6	37,3	21,4		3,67	383
f. overleg binnen de school (met collega's, directies, leerlingen)	7,6	21,5	56,2	11,6	3,0		2,80	498
g. overleg met andere instellingen of personen (ouders, inspectie,...)	5,6	17,0	53,5	17,2	6,7		3,02	465
h. eigen deskundigheidsbevordering (literatuur, cursussen, enz.)	3,7	13,8	45,5	26,8	10,3		3,27	429
i. toezicht houden (tijdens de pauze, over de middag,...)	1,5	6,9	23,8	32,1	35,7		3,92	521
j. kinderopvang ('s middags, 's avonds of woensdagnamiddag, voor zover het geen studietoezicht of speelplaatsbewaking betreft en voor zover het buiten de 'normale' aan- wezigheid van de leerlingen valt)	2,6	2,6	21,6	30,8	42,3		4,08	227
k. administratieve taken	4,3	12,0	42,6	25,9	15,1		3,36	324
l. geldinzamelingsacties	6,4	12,1	37,8	27,0	16,7		3,36	389
m. leerlingenwerving	4,1	7,5	35,2	27,6	25,6		3,63	293
n. schoolfeesten (voor zover geen geld- inzamelingsactie)	1,2	6,8	24,3	26,0	41,6		4,00	497
o. voorbereiding en begeleiding van schoolreizen, excursies,...	3,6	11,4	36,3	32,3	16,4		3,45	446
p. recreatieve en culturele activiteiten (sportdagen, filmclub)	4,0	12,7	44,8	27,9	10,6		3,27	377
q. schoolbus (begeleiding of chauffeur)	6,6	3,9	26,3	21,1	42,1		3,87	152
enkel voor kleuterleidsters :								
r. de verzorging van kleuters	3,9	8,5	35,3	28,8	23,5		3,58	153

Kinderopvang wordt door 42,3% van de leerkrachten als zeer zwaar geëvalueerd en door 30,8% als zwaar.

Het lesgeven zelf krijgt van 38,0% van de leerkrachten de score zwaar en van 37,6% de score gemiddeld.

Schoolfeesten worden door 41,6% van de leerkrachten bestempeld als zeer zwaar.

De verzorging van kleuters wordt door 23,5% van de kleuteronderwijzeressen als zeer zwaar, door 28,8% als zwaar en door 35,3% als gemiddeld geëvalueerd.

Tenslotte werd nagegaan of de leerkrachten een vergoeding krijgen voor functies en taken die zij bijkomend opnemen. Vergoeding moet hier begrepen worden in de zin van een extra betaling of de vrijstelling van lesuren. Het aantal leerkrachten dat extra beloond wordt voor het opnemen van een bijkomende functie is in de meeste gevallen zeer beperkt. Van de 412 leerkrachten die klasverantwoordelijke zijn worden 58 (=14,08%) leerkrachten vergoed. Voor de andere functies is dit nog veel beperkter. Enkele voorbeelden :

Tabel 70. Extra vergoeding (betaling/vrijstelling) voor bijkomende functies

	Ja	%	Nee	%	N
Coördinator vaksectie projectwerking	2	(2,63)	74	(97,37)	76
Verantw. schoolbib.	1	(3,03)	32	(96,97)	33
Sportcoördinator	6	(12,00)	44	(88,00)	50
Vakbondsvertegenwoordiger	7	(18,67)	35	(83,33)	42
Lid comité veiligheid en gezondheid	0	(0)	14	(100)	14

Voor de bijkomende taken tekent zich een volgend patroon af :

Tabel 71. Extra vergoeding (betaling/vrijstelling) voor bijkomende taken

	Ja	%	Nee	%	N
(hulp) bij administratie school	7	6,4	102	93,6	109
kinderopvang ('s morgens, 's avonds of woensdagmiddag, voor zover het geen studietoezicht of speelplaatsbewaking betreft en voor zover het <i>buiten</i> de normale aanwezigheid van leerlingen valt (*); begeleiding sportactiviteiten op woensdagmiddag)	31	14,6	181	85,4	212
middagtoezicht (speelplaats, refter)	291	61,5	182	38,5	473
studiebewaking	32	30,8	72	69,2	104
andere bewakingsopdrachten (speeltijd, ...)	62	11,7	470	88,4	532
verkeersregeling, schoolpoortbewaking	16	5,7	263	94,3	279
rijenbegeleiding	21	5,7	345	94,3	366
schoolbus (chauffeur of begeleiding)	20	17,7	93	82,3	113
drank-, snoepverkoop	4	4,0	96	96,0	100
organisatie melkbedeling	0	0	243	100	243
organisatie inzameling spaargeld	0	0	239	100	239

Voor middagtoezicht wordt 61,5% vergoed, voor studietoezicht 30,8%. De andere taken worden in mindere mate van een vergoeding voorzien.

1.2 Verschillen in functie van enkele objectieve kenmerken

a. Globale kenmerken

De globale belastingservaring kan uitgesplitst worden naar geslacht, leeftijd, onderwijsniveau, functie, statuut en aanstellingsomvang. Hiertoe werden de categorieën 1 (=als het zo doorgaat, ga ik er onder door) en 2 (=ik voel me zwaar belast, maar kan het aan) samengevoegd, vermits anders sommige antwoordcategorieën een te lage frekwentie zouden hebben, waardoor χ^2 geen valide toets zou zijn.

De functie, het onderwijsniveau en het geslacht leveren geen uiteenlopende antwoordpatronen op. Dit laatste is wel het geval voor leeftijd ($\chi^2=0.042$), voor statuut ($\chi^2=0.002$) en voor aanstellingsomvang ($\chi^2=0.010$).

Naarmate men ouder wordt voelt een hoger percentage van de leerkrachten zich zwaar belast. Deze stijgende trend wordt echter afgebroken bij de leeftijdscategorie van

50-plussers. Kleinere aantallen voelen zich in deze leeftijdsgroep zwaar belast (25,5%). In de leeftijdscategorie van 40 tot 49-jarigen voelt 35,7% zich zwaar belast. Voor de 30 tot 39-jarigen is dit nog 28,5%. In de leeftijdscategorie van 20 tot 29-jarigen tenslotte voelt 19,9% zich zwaar belast.

Leerkrachten die werken in vast verband voelen zich duidelijk zwaarder belast dan leerkrachten in tijdelijk werkverband. Van leerkrachten in vast verband voelt 31,5% zich zeer zwaar belast, voor diegenen die tijdelijk werken bedraagt dit slechts 18,0%. Leerkrachten die voltijds werken voelen zich in 30,0% van de gevallen zeer zwaar belast, bij deeltijders bedraagt dit percentage 21,4%.

b. Subjectieve positionering

Binnen het kleuteronderwijs blijkt 60% hun job over het algemeen zwaarder te ervaren dan het beroep van anderen met een vergelijkbaar opleidingsniveau. Voor het lager onderwijs is 66% dezelfde mening toegedaan. Naar leeftijdsgroepen toe blijkt de groep van de 40-49-jarigen iets meer dan de andere leeftijdsgroepen overtuigd zijn van het feit dat hun beroep zwaarder is. Voor beide verbanden is de Chi-kwadraat toets echter niet significant. Ook de aanstellingsomvang en het statuut leveren geen significant onderscheiden op. Geslacht daarentegen wel ($\text{Chi}^2=0.001$). Bij vrouwen vinden 67,3% hun job zwaarder dan andere beroepen, bij mannen is dit slechts 54,9%.

c. Specifieke belasting

Voor de taken die door een belangrijk deel van de leerkrachten worden uitgeoefend, werd nagegaan of zij door de (verschillende) leerkrachten in dezelfde mate worden opgenomen. Kinderopvang wordt door iedereen in gelijke mate verzorgd.

Het middagtoezicht maakt in het kleuteronderwijs bij 90,3% van de leerkrachten deel uit van hun takenpakket, in het lager onderwijs bij 76,8% van de leerkrachten ($\text{Chi}^2=0.000$). Deeltijders oefenen in mindere mate middagtoezicht uit dan voltijds werkenden (resp. 70,7% en 83,4%, $\text{Chi}^2=0.001$). Ook de functie die men uitoefent brengt verschillen in het takenpakket met zich mee, bij klastitularissen verzorgen 85,7% van hen het middagtoezicht, bij gewone onderwijzers 84,1% en bij de groep "andere" 55,7% ($\text{Chi}^2=0.000$).

Deze laatste is een verzamelgroep van ambulante leerkrachten, taakleraars, bijzondere leermeesters en schoolhoofden.

Het opnemen van andere bewakingsopdrachten verschilt naargelang de leerkracht in het kleuter- dan wel lager onderwijs tewerk gesteld is en de functie die hij/zij uitoefent. In het kleuteronderwijs worden "andere bewakingsopdrachten" door 95,1% van de leerkrachten waargenomen, in het lager onderwijs door 89,3% van de leerkrachten ($\chi^2=0.004$). Leerkrachten die geen klastitularis of geen gewone onderwijzer zijn, vervullen slechts in 55,7% van de gevallen andere bewakingsopdrachten ($\chi^2=0.000$).

Rijenbegeleiding gebeurt door 50,8% van de leerkrachten uit het kleuteronderwijs en door 69,7% van de leerkrachten uit het lager onderwijs ($\chi^2=0.000$), door 66,6% van de voltijdsen tegenover 54,7% van de deeltijdsen ($\chi^2=0.02$). Klastitularissen verzorgen de rijenbegeleiding voor 68,9%, gewone onderwijzers voor 66,0% en de overige leerkrachten 49,4%.

1.3 Inbreng van subjectieve kenmerken¹

In vorige hoofdstukken bespraken we de appreciatie van arbeidsvoorwaarden, -omstandigheden en -verhoudingen. We gaan in deze paragraaf na of deze appreciatie een invloed heeft op de ervaren taakbelasting. Het vertrekpunt is dus niet het geheel van arbeidsvoorwaarden, -verhoudingen en -omstandigheden op zich, maar wel de beoordeling ervan. We hebben het bijgevolg niet over objectieve kenmerken, maar over subjectieve.

Om de samenhang met de belastingservaring te weten te komen, herleiden we de antwoorden op reeksen vragen uit de enquête tot scores op een aantal schalen. Dit is natuurlijk slechts zinvol indien deze vragen tot op zekere hoogte ook hetzelfde meten. Dit mag niet zonder meer op basis van de inhoud van de vraagstelling besloten worden, maar dient bevestigd via een statistische techniek : de factoranalyse. Deze controleert voor een reeks van vragen hoeveel verschillende items (factoren) in feite bevraagd of gemeten worden. Wat dan precies gemeten wordt, dient geïnterpreteerd te worden. Dit gebeurt op basis van de factorladingen, die voor elke vraag bij elke factor berekend worden. Deze getallen tussen -1 en +1 geven aan tot op welke hoogte een vraag een meting inhoudt van

¹ Deze paragraaf werd gedeeltelijk overgenomen uit, Van Hooreweghe B., Leerkrachten, een luxe job ? Jobevaluatie bij leerkrachten van het secundair onderwijs, HIVA, Leuven, 1990.

een factor. Vragen die hoog scoren voor eenzelfde factor (en dus hetzelfde meten) en laag voor andere factoren, worden gegroepeerd tot één schaal, waarvan de betekenis afgeleid wordt op basis van de samenstellende vragen. Om uitgaande van de zo gecreëerde schaalscores conclusies te trekken, dient tevens de betrouwbaarheid van de schaal nagegaan te worden. De betrouwbaarheid geeft een indicatie van de mate waarin een herhaalde zelfde meting ook tot hetzelfde resultaat zal leiden. Een betrouwbaarheid van 0.70 is voor dit type onderzoek vrij goed. Een waarde lager dan 0.50 maakt de schaal onbruikbaar.

Op basis van deze techniek kunnen de appreciatie van arbeidsvoorwaarden, -omstandigheden en -verhoudingen herleid worden tot 9 schaalscores.

Twee vragen, die als factor niet tot een betrouwbare schaal terug te brengen zijn, worden afzonderlijk bij de analyse betrokken. Het betreft de appreciatie van de aantrekkelijkheid van salaris en promotiemogelijkheden (vragen 47a en 47b). Tenslotte worden naast deze subjectieve kenmerken opnieuw een aantal objectieve karakteristieken betrokken, met name de onderwijsvorm, het geslacht, de leeftijd, het statuut en de aanstellingsomvang. Deze subjectieve en objectieve karakteristieken vormen de 'onafhankelijke variabelen', waarvan de invloed wordt nagegaan op de afhankelijke variabele. De afhankelijke variabele is in dit geval de belastingservaring (vraag 43).

Onderstaande tabellen geven een beschrijving van de schalen aan de hand van de samenstellende vragen, hun factorladingen, de betrouwbaarheid en de betekenis van de schaalscores.

Tabel 72. Zekerheid : samenstelling schaal ZEKERHEID

Vraag nr.	Omschrijving	Factorlading
	Aantrekkelijkheid van :	
47d	het principe van vaste benoeming	0,80
47e	de pensioenregeling	0,56
47f	de mate van werkzekerheid	0,80
Betrouwbaarheid = 0,59 Min. score = 1 → negatief Max. score = 5 → positief		

Tabel 73. Tijdsinvestering : samenstelling schaal TIJD

Vraag nr.	Omschrijving	Factorlading
	Aantrekkelijkheid van :	
47b	de vakantie-regeling	0,45
47g	de vrije tijd	0,50
47h	de vaste uren	0,77
47i	het uurrooster	0,83
Betrouwbaarheid = 0,57 Min. score = 1 → negatief Max. score = 5 → positief		

Tabel 74. Materiële omstandigheden m.b.t. de school : samenstelling school MATERIEEL 1

Vraag nr.	Omschrijving	Factorlading
	Wat is uw mening over :	
53a	kwaliteit schoolgebouw	0,81
53b	ligging schoolgebouw	0,71
53c	inrichting school	0,77
53d	inrichting leslokaal	0,62
Betrouwbaarheid = 0,78 Min. score = 1 → positief Max. score = 5 → negatief		

Tabel 75. Materiële omstandigheden m.b.t. materiaal : samenstelling school MATERIEEL 2

Vraag nr.	Omschrijving	Factorlading
	Wat is uw mening over :	
53e	aantal en beschikbaarheid van materialen	0,91
53f	kwaliteit van materialen	0,91
Betrouwbaarheid = 0,89 Min. score = 1 → negatief Max. score = 5 → positief		

Tabel 76. Recuperatie onkosten : samenstelling schaal ONKOSTEN (*)

Vraag nr.	Omschrijving	Factorlading
	Recuperatie van onkosten :	
42a	fotocopies	0,60
42d	didactisch materiaal	0,75
42e	vakliteratuur	0,76
42g	bureau-artikelen	0,72
42i	agenda	0,57
Betrouwbaarheid = 0,73 Min. score = 1 → helemaal niet Max. score = 3 → ja		

* Enkel de onkosten waar de meeste leerkrachten melding van maken, zijn in de analyse betrokken

Tabel 77. Invloed op beleid t.a.v. lesgebonden en lesoverstijgende taken : samenstelling schaal IMPACT

Vraag nr.	Omschrijving	Factorlading
	Wenst U meer invloed uit te oefenen op :	
64a	de keuze van klassen waarvoor U staat	0,54
64b	het schoolbeleid t.a.v. bijkomende opdrachten	0,63
64c	verdeling van lesoverstijgende taken	0,64
64d	lessenrooster	0,56
64e	keuze van leslokaal	0,63
64f	overgang van leerlingen naar hoger leerjaar	0,43
64i	aankoop van didactisch materiaal	0,57
Betrouwbaarheid = 0,68 Min. score = 1 → meer invloed gewenst Max. score = 3 → geen of minder betrokkenheid		

Tabel 78. Relatie directie : samenstelling schaal DIRECTIE

Vraag nr.	Omschrijving	Factorlading
54b	Ervaart U de directie als ondersteunend ?	-0,74 (*)
54c	Hoe beoordeelt U de relatie met de directie ?	-0,68 (*)
59a	De schoolleiding ... organiseert de zaken goed	0,78
59b	... heeft goede onderwijskundige ideeën	0,78
59c	... heeft een grote inzet	0,77
59d	... stimuleert me tot zelfinitiatief	0,77
59e	... is gericht op goede voorzieningen, werkomstandigheden, informatie en materiaal	0,63
59f	... is betrokken bij de inhoud van het onderwijs	0,72
59g	... voorziet in inspraak van leerkrachten	0,68
59h	... steunt bij conflicten met leerlingen	0,66
59i	... zorgt voor een degelijk onthaal	0,68
Betrouwbaarheid = 0,91 Min. score = 1 → positief Max. score = 4 → negatief		

* Het negatieve teken is te wijten aan een omgekeerde betekenis van de antwoordcijfers.

Tabel 79. Relatie leerkrachten : samenstelling schaal LEERKRACHT

Vraag nr.	Omschrijving	Factorlading
54a	Ervaart U uw collega's als ondersteunend	0,66
55a	Hoe beoordeelt U de schoolsfeer	0,62
55c	Hoe beoordeelt U de relaties met leerkrachten	0,72
58a	Bent U tevreden over de steun van de collega's	0,77
58b	... de taakopvatting van collega's	0,80
58c	... de inzet van collega's	0,80
58d	... de opleiding en/of ervaring van collega's	0,72
58e	... de vakinhoudelijke ideeën van collega's	0,73
58g	... de gemotiveerdheid van collega's	0,77
Betrouwbaarheid = 0,90 Min. score = 1 → positief Max. score = 5 → negatief		

Tabel 80. Relatie leerlingen : samenstelling schaal LEERLING

Vraag nr.	Omschrijving	Factorlading
55b	Hoe beoordeelt U de relaties met de leerlingen	0,43
57b	Bent U tevreden over ... het niveau van de leerlingen	0,67
57c	de gemotiveerdheid van de leerlingen	0,75
57d	het concentratievermogen van de leerlingen	0,76
57e	het gedrag van de leerlingen	0,71
57g	de waardering en dankbaarheid van de leerlingen	0,60
Betrouwbaarheid = 0,79 Min. score = 1 → negatief Max. score = 5 → positief		

De invloed van de onafhankelijke variabelen op de belastingservaring wordt nagegaan door middel van een regressie-analyse. Enkel de variabelen, waarvan op basis van een eerste vergelijking door middel van correlatiecoëfficiënten gebleken is dat er een statistisch significante samenhang bestaat, worden voor de regressie-analyse weerhouden. Twee regressieberekeningen worden uitgevoerd. In een eerste analyse worden alle variabelen ingebracht. Diegene die significant blijken, worden weerhouden voor een tweede analoge analyse. De resultaten worden weergegeven in de tabellen 82 en 83. Naast een aanduiding van de significantie worden voor de regressies de parameters en bèta-coëfficiënten opgegeven. De parameters geven weer met hoeveel eenheden de afhankelijke variabele toeneemt, indien de desbetreffende onafhankelijke variabele een eenheid vermeerderd. De bèta-parameters geven een indicatie van de sterkte van de samenhang tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabele, uitgezuiverd voor de invloeden van andere in het model betrokken variabelen.

Tabel 81. Correlatiecoëfficiënten van de onafhankelijke variabelen met de afhankelijke variabele 'belasting' (N=454)

Onafhankelijke variabelen	Correlatie	Betrouwbaarheid
1. Impact	-0,25	0,0001
2. Tijd	-0,24	0,0001
3. Leerling	-0,22	0,0001
4. Salaris	-0,14	0,0032
5. Directie	0,13	0,0047
6. Promotie	-0,13	0,0047
7. Statuut	0,13	0,0078
8. Leerkracht	-0,11	0,0185
9. Omvang	0,10	0,0333
10. Materieel 1	0,10	0,0357
11. Leeftijd	0,08	0,0849
12. Materieel 2	0,08	0,0917
13. Niveau	-0,07	0,1336
14. Zekerheid	-0,05	0,3062
15. Geslacht	0,04	0,3788
16. Onkosten	-0,04	0,4229

Tabel 82. Regressie-analyse op variabele 'BELASTING' : uitgebreide model

Afhankelijke variabele : belasting (max. score = 5 → zeer zwaar belast)					
Onafhankelijke variabelen	Dummy	Significantie		Parameter	Bèta-coëfficiënt
1. Impact	neen	0,0003	***	-0,57	-0,19
2. Tijd	neen	0,0001	***	-0,31	-0,22
3. Leerling	neen	0,0009	***	-0,25	-0,16
4. Salaris	neen	0,0007	***	-0,15	-0,16
5. Directie	neen	0,1495	n.s.	-	-
6. Promotie	neen	0,5385	n.s.	-	-
7. Statuut	ja : vast = 1	0,0068	**	0,31	0,15
8. Leerkracht	neen	0,0440	*	-0,19	-0,10
9. Omvang	ja : voltijds = 1	0,8139	n.s.	-	-
10. Materieel 1	neen	0,4863	n.s.	-	-
11. Leeftijd	neen	0,9216	n.s.	-	-
12. Materieel 2	neen	0,7552	n.s.	-	-
Intercept = 7,22 N = 398 $R^2 = 0,23$ $R^2_{adj.} = 0,20$ significantie model = 0,0001 ***					

*** = sterk significant

** = significant

* = matig significant

n.s. = niet significant

Tabel 83. Regressie-analyse op variabele 'BELASTINGSERVARING : beperkte model

Afhankelijke variabele : belasting (max. score = 5 → zeer zwaar belast)					
Onafhankelijke variabelen	Dummy	Significantie		Parameter	Bèta-coëfficiënt
1. Impact	neen	0,0011	**	-0,47	-0,16
2. Tijd	neen	0,0001	***	-0,29	-0,21
3. Leerling	neen	0,0015	**	-0,23	-0,15
4. Salaris	neen	0,0004	***	-0,15	-0,16
5. Statuut	ja : vast = 1	0,0388	*	0,19	0,09
6. Promotie	neen	0,0705	n.s.	-0,16	-0,09
Intercept = 6,55 N = 403 $R^2 = 0,20$ $R^2_{adj.} = 0,19$ significantie model = 0,0001 ***					

Van de variabelen waarmee in het model gewerkt wordt, blijken er 12 te correleren met de belastingsservaring. Uit de regressie-analyse kunnen we besluiten dat slechts 5 variabelen van belang zijn. Over de invloed van de variabele leerkracht kunnen we geen uitspraak doen. Bij de regressie-analyse voor het uitgebreide model levert deze variabele een significant verband op, in de regressie-analyse voor het beperkte model is de invloed van de variabele niet meer significant op de door ons gehanteerde significantieniveaus.

Aldus kan de eventuele beïnvloeding die uitgaat van de relatie met de collega's op de belastingsservaring niet bewezen worden.

De belastingsservaring hangt in de eerste plaats samen met de invloed die de leerkrachten wensen uit te oefenen op het schoolbeleid ten aanzien van lesgebonden en les overstijgende taken. Ook is er een samenhang tussen de belastingsservaring en de appreciatie van de aantrekkelijkheid van enerzijds de tijdsinvestering en anderzijds het salaris. Tenslotte blijkt het statuut van de leerkrachten en de waardering van de leerlingrelaties een samenhang te vertonen met de belastingsservaring.

In welke richting gaan deze relaties? Voor de appreciatie van de tijdsinvestering, de leerlingrelaties en het statuut van de leerkrachten is de interpretatie vrij duidelijk: zij zijn bepalend voor de belastingsservaring. Hoe aantrekkelijker de tijdsinvestering ervaren wordt, hoe minder de leerkracht zich belast weet. Hoe positiever de omgang met de leer-

lingen, des te lichter wordt de leerkrachtenjob ervaren. Vastbenoemde leerkrachten voelen zich zwaarder belast dan de tijdelijke.

Met betrekking tot de waardering van het salaris en de vraag naar inspraak kan er enige discussie ontstaan. Er kan gesteld worden dat naarmate de leerkrachten hun salaris minder aantrekkelijk vinden, zij zich zwaarder belast voelen. De omgekeerde relatie kan zich echter ook voordoen : diegenen die zich zwaarder belast voelen, kunnen hun salaris, meer dan anderen, als onaantrekkelijk omschrijven.

Hetzelfde fenomeen doet zich voor met betrekking tot de invloed die leerkrachten wensen uit te oefenen. Een gebrekkige inspraak in de materies die de leerkrachten rechtstreeks aanbelangen, kan de belasting in de hand werken. Anderzijds kan de wens naar meer inspraak beïnvloed worden door de belastingservaring.

Er kan geen samenhang aangetoond worden tussen enerzijds de belastingservaring en anderzijds de relatie met de directie en de collega's, de aanstellingsomvang, de leeftijd van de leerkrachten, de aantrekkelijkheid van de promotiekansen en de appreciatie van de materiële omstandigheden.

In de vorige analyses, waarbij alleen de samenhang tussen de belastingservaring en een aantal objectieve kenmerken bestudeerd werd, werd wel een samenhang met leeftijd en aanstellingsomvang gevonden. Het niet terugvinden van deze samenhang kan er op wijzen dat deze mag herleid worden tot de invloed van andere in het model opgenomen variabelen.

2. HET BOEIEND KARAKTER VAN DE JOB

2.1 Algemene resultaten

Werkt de ervaren belasting in op het oordeel van de leerkracht over het al of niet boeiend karakter van de job ? De vraag werd in de vragenlijst neutraal gesteld, dus niet gekoppeld aan de vraag over de belastingservaring. 52,9% vindt zijn beroep zeer boeiend en zegt het zeer graag te doen, 36,4% vindt het boeiend. Een overgrote meerderheid spreekt zich dus positief tot zeer positief uit over het aantrekkelijk karakter van hun job.

Van de leerkrachten die hun taak als zeer zwaar tot zwaar belastend ervaren, stelt toch nog 50% het beroep zeer boeiend te vinden en het zeer graag te doen. Slechts 11% onder hen zegt het noch boeiend, noch saai te vinden.

De leerkrachten werden gevraagd het aantrekkelijk karakter van een aantal taken en functies te beoordelen. Ze deden dit aan de hand van een vijfpunten-schaal. Tabel 84 geeft per taak of functie aan hoeveel leerkrachten deze als saai, resp. als zeer aantrekkelijk omschreven. De volgorde van de items is gebaseerd op de gemiddelde score.

Het lesgeven zelf wordt door 50,3% van de leerkrachten als zeer aantrekkelijk en door 41,1% als aantrekkelijk beschouwd. Les geven wordt hiermee beoordeeld als de aantrekkelijkste taak in het geheel van taken en functies.

Vorbereiding en begeleiding van schoolreizen en excursies enerzijds en recreatieve en culturele activiteiten anderzijds worden door een meerderheid van leerkrachten (respectievelijk 63,0% en 57,9%) als aantrekkelijk tot zeer aantrekkelijk genoemd.

Orde handhaven in de klas krijgt van 57,7% van de leerkrachten de score 3 (=noch aantrekkelijk, noch saai).

Overleg binnen de school wordt door 48,4% van de leerkrachten als noch saai, noch aantrekkelijk geëvalueerd, terwijl 31,9% dit aantrekkelijk vindt.

Het voorbereiden van lessen krijgt van 51,3% van de leerkrachten de score 3.

Toezicht houden wordt beschouwd als één van de saaiste taken, van 41,5% van de leerkrachten kreeg dit item de evaluatie "zeer saai".

Nog enkele zeer specifieke taken die niet door alle leerkrachten werden verricht: kinderopvang kreeg van 38% van de betrokken leerkrachten de evaluatie "zeer saai". Administratieve taken kreeg van 37% score 3. Geldinzameling kreeg van 37% score 1. De verzorging van kleuters kreeg van 37% van de betrokkenen score 3, 18% gaf score 5, 0,6% evalueerde dit als zeer saai.

Tabel 84. Aantrekkelijkheid van taken en functies (rijpercentages)

Taken en functies	zeer saai	gemiddeld				zeer aantrek- kelijk	gem. score	N
	1	2	3	4	5			
a. het lesgeven zelf	0,0	0,2	8,4	41,1	50,3		4,92	584
b. voorbereiding en begeleiding van schoolreizen, excursies,...	0,4	3,0	33,5	39,2	23,8		3,81	462
c. recreatieve en culturele activiteiten (sportdagen, filmclub)	1,3	3,1	37,8	34,2	23,7		3,75	392
d. eigen deskundigheidsbevordering (literatuur, cursussen, enz.)	2,4	9,0	41,5	32,1	15,1		3,47	458
e. overleg binnen de school (met collega's, directies, leerlingen)	1,6	7,5	48,4	31,9	10,6		3,42	548
f. orde handhaven in de klas	2,9	10,2	57,7	22,3	6,9		3,20	551
g. schoolfeesten (voor zover geen geldinzamelingsactie)	8,8	14,0	40,2	25,7	11,3		3,16	513
h. voorbereiden van lessen	3,6	14,5	51,3	23,2	7,4		3,15	557
i. overleg met andere instellingen of personen (ouders, inspectie,...)	3,2	11,1	59,5	20,6	5,6		3,14	504
j. voorbereiding, organisatie, afname en correctie van examens	7,1	18,1	49,1	21,0	4,7		2,99	381
k. nawerk na de les : corrigeren, beoordelen, evalueren, afwerken,...	27,7	40,8	15,3	4,0			2,72	502
l. leerlingenwerving	25,6	22,5	38,2	10,6	3,1		2,44	293
m. administratieve taken	32,6	23,9	37,3	5,3	0,9		2,17	322
n. kinderopvang ('s middags, 's avonds of woensdagnamiddag, voor zover het geen studietoezicht of speelplaatsbewaking betreft en voor zover het buiten de 'normale' aanwezigheid van de leerlingen valt)	38,8	25,0	31,3	3,1	1,8		2,04	224
o. geldinzamelingsacties	37,2	26,6	32,6	2,8	0,8		2,03	387
p. toezicht houden (tijdens de pauze, over de middag,...)	41,5	32,4	22,8	2,1	1,2		1,89	521
q. schoolbus (begeleiding of chauffeur)	52,7	18,2	25,0	3,4	0,7		1,80	148
enkel voor kleuterleidsters :								
r. de verzorging van kleuters	0,6	12,2	37,8	30,8	18,6		3,53	156

2.2 Verschillen in functie van objectieve kenmerken

De meningen over het boeiend karakter van het leraarsberoep verschillen naargelang de leeftijd en het geslacht van de leerkrachten.

Tabel 85. Boeiend karakter van het leraarsberoep, uitgedrukt volgens leeftijd (kolompercentages)

	20-29	30-39	40-49	50+
zeer boeiend	62,80	44,44	49,06	65,96
boeiend	31,10	43,86	36,79	25,53
noch boeiend tot zeer saai (*)	6,10	11,70	14,15	8,51

* Samenvoeging van score 3 = noch boeiend, noch saai en score 4 = saai

De jongste en de oudste leerkrachten zijn enthousiaster over hun job dan de andere leerkrachten ($\chi^2=0.004$).

Ook het geslacht van de leerkracht is bepalend voor de wijze waarop tegen de job aangekeken wordt: 56 % van de vrouwelijke leerkrachten omschrijft hun job als zeer boeiend ten aanzien van 42 % van hun mannelijke collega's ($\chi^2=0.002$).

2.3 Inbreng van subjectieve kenmerken

In deze paragraaf gaan we na of de appreciatie van de arbeidsverhoudingen, -omstandigheden en -verhoudingen een invloed heeft op de aantrekkelijkheid van het beroep van leerkracht. De schalen die hierbij gehanteerd worden, zijn dezelfde als bij de taakbelasting. De afhankelijke variabele is in dit geval de "aantrekkelijkheid".

Na de berekening van de correlatiecoëfficiënten worden de regressie-analyses uitgevoerd.

Tabel 86. Aantrekkelijkheid van de job : samenstelling schaal AANTREKKELIJK

Vraag nr.	Omschrijving	Factorlading
44a	In welke mate vindt U uw beroep als leerkracht boeiend ?	-0,68
68a	boeiend karakter van lesgeven zelf	0,61
68c	boeiend karakter van het voorbereiden van de lessen	0,67
68d	boeiend karakter van nawerk	0,62
68e	boeiend karakter van voorbereiding, organisatie, afname en correctie van examens	0,60
68f	boeiend karakter van overleg binnen de school	0,53
Betrouwbaarheid = 0,70		
Min. score = 1 → zeer onaantrekkelijk, saai		
Max. score = 5 → zeer aantrekkelijk, boeiend		

Tabel 87. Correlatiecoëfficiënten van de onafhankelijke variabelen met de afhankelijke variabele 'aantrekkelijk' (N=313)

Onafhankelijke variabelen	Correlatie	Betrouwbaarheid
1. Leerling	0,21	0,0002
2. Materieel 1	-0,17	0,0020
3. Directie	-0,16	0,0039
4. Geslacht	-0,14	0,0118
5. Promotie	0,14	0,0132
6. Materieel 2	-0,12	0,0368
7. Niveau	0,07	0,1998
8. Tijd	0,07	0,2512
9. Impact	0,06	0,2570
10. Onkosten	0,06	0,2879
11. Zekerheid	0,04	0,4978
12. Leeftijd	0,03	0,5408
13. Leerkracht	0,03	0,5966
14. Salaris	0,03	0,6188
15. Omvang	0,007	0,8919
16. Statuut	0,005	0,9234

Tabel 88. Regressie-analyse op variabele 'AANTREKKELIJK' : uitgebreide model

Afhankelijke variabele : aantrekkelijk (max. score = 5 → zeer aantrekkelijk)					
Onafhankelijke variabelen	Dummy	Significantie		Parameter	Bèta-coëfficiënt
1. Leerling	neen	0,0001	***	0,16	0,23
2. Materieel 1	neen	0,0087	**	-0,09	-0,17
3. Directie	neen	0,0233	*	-0,10	-0,14
4. Geslacht	ja : man = 1	0,0013	**	-0,15	-0,18
5. Promotie	neen	0,2445	n.s.	-	-
6. Materieel 2	neen	0,8097	n.s.	-	-
Intercept = 3,32 N = 274 $R^2 = 0,21$ $R^2_{adj.} = 0,19$ significantie model = 0,0001 ***					

*** = sterk significant

** = significant

* = matig significant

n.s. = niet significant

Tabel 89. Regressie-analyse op variabele 'AANTREKKELIJK' : beperkte model

Afhankelijke variabele : aantrekkelijk (max. score = 5 → zeer aantrekkelijk)					
Onafhankelijke variabelen	Dummy	Significantie		Parameter	Bèta-coëfficiënt
1. Leerling	neen	0,0001	***	0,17	0,25
2. Materieel 1	neen	0,0032	**	-0,10	-0,17
3. Directie	neen	0,02	*	-0,10	-0,14
4. Geslacht	ja : man = 1	0,0005	***	-0,16	-0,19
Intercept = 3,32 N = 279 $R^2 = 0,19$ $R^2_{adj.} = 0,18$ significantie model = 0,0001 ***					

*** = sterk significant

** = significant

* = matig significant

n.s. = niet significant

Van de variabelen die in het model opgenomen zijn, zijn er slechts zes die correleren met de aantrekkelijkheid. Uit de regressie-analyse blijkt tevens dat vier van deze variabelen een samenhang vertonen met de beoordeling van de aantrekkelijkheid van het leerkrachtenambt. De aantrekkelijkheid hangt in de eerste plaats samen met de waardering van de relaties met de leerlingen. Naarmate de leerkracht deze positief apprecieert, zal de aantrekkelijkheid toenemen.

Daarnaast is er een duidelijke samenhang met het geslacht van de leerkracht : vrouwen vinden het beroep aantrekkelijker dan mannen. Tenslotte hangt de aantrekkelijkheid enerzijds samen met de appreciatie van de relatie met de directie en anderzijds met de materiële omstandigheden.

Naarmate men de relatie met de directie gunstig beoordeelt, en men tevreden is over de materiële omstandigheden (= kwaliteit en ligging van het schoolgebouw, de inrichting van de school en het leslokaal), vindt men de job aantrekkelijker.

Over de richting van deze relaties kan weinig betwisting bestaan.

Er kan tevens geen samenhang bewezen worden tussen enerzijds de aantrekkelijkheid en anderzijds de (on)aantrekkelijkheid van de promotiemogelijkheden en de materiële omstandigheden met betrekking tot het lesmateriaal.

2.4 Afwezigheid wegens ziekte

38,3% van de door ons geënquêteerde leerkrachten is in de 12 maanden voorafgaand aan het onderzoek afwezig geweest wegens ziekte (dit zijn 227 leerkrachten). 61,7% stelt niet afwezig geweest te zijn wegens ziekte. Het percentage van leerkrachten dat het voorbije jaar afwezig is geweest wegens ziekte, is over de onderscheiden leeftijdsklassen nagenoeg gelijk. Deze afwezigheid verschilt ook niet naar geslacht, aanstellingsomvang, statuut en onderwijsniveau. Vermits het om een kleine groep van leerkrachten gaat die zeggen ziek geweest te zijn gedurende het voorbije jaar, worden voor deze variabele geen regressie-analyse uitgevoerd.

Voor de meerderheid (71%) is de afwezigheid wegens ziekte een éénmalig feit. Bijna de helft van deze afwezigen stelt dat dit niets te maken had met de zwaarte van het beroep.

Een grote meerderheid zegt 'wel eens ziek geweest te zijn doch doorgewerkt te hebben' (72,3%). 7% stelde vaak ziek te hebben doorgewerkt. Klachten zoals slapeloosheid, bedorven eetlust, hoofdpijn, maagpijn, duizeligheid, hartkloppingen, waarvan vermoed wordt dat ze met het werk te maken hebben, worden door 54,7% soms ervaren. Eén derde stelt dit nooit te ervaren. 5% wordt daar zeer vaak mee geconfronteerd.

Daarnaast kan dit item ook vanuit een andere invalshoek bekeken worden : nl. het aantal dagen dat door ziekte is verloren gegaan.

Tabel 90. Aantal dagen afwezigheid door ziekte

Aantal dagen	N	%
1	21	9,5
2-4	70	31,7
5-9	45	20,4
10-19	41	18,6
20-29	10	4,5
30-39	8	3,6
40-49	3	1,3
50-59	5	2,3
60-69	2	0,9
70-79	1	0,4
80-89	0	0
90-99	7	3,2
100+	8	3,6
	221	100

31,7% van de afwezigheid wegens ziekte blijft beperkt van 2 tot 4 dagen. 80,2% valt binnen de 20 dagen.

2.5 Weg uit het onderwijs ?

Een overgrote meerderheid wil niet weg uit het onderwijs. 93,8% beantwoordt de vraag 'Kijkt u uit naar ander werk (buiten het onderwijs)' met een duidelijk neen.

Binnen de leeftijdsgroep van 30 tot 40-jarigen wil 8,7% een andere job. In de leeftijdsgroep van 20 tot 29-jarigen is dit 6,1%, in de leeftijdscategorie van 40 tot 50-jarigen 5,6%. Bij de 50 plussers wil niemand meer weg uit het onderwijs. Deze gemeten verschillen zijn echter niet significant op de door ons gehanteerde niveaus ($\text{Chi}^2=0.171$).

Voor geslacht doen er zich wel significante verschillen voor : 10,6% van de mannelijke leerkrachten wil weg uit het onderwijs tegenover 4,7% van hun vrouwelijke collega's ($\text{Chi}^2=0.02$). Het onderwijsniveau, de tewerkstellingsomvang en het statuut leveren geen verschillen, wanneer het gaat over het al of niet weg willen uit het onderwijs.

Vermits het aantal leerkrachten dat weg wil uit het onderwijs weer beperkt is, worden de regressie-analyses niet uitgevoerd.

BESLUIT

In dit onderzoek wilden we peilen naar de arbeidstevredenheid van de leerkrachten uit het basisonderwijs : willen de juf en de meester weg uit het onderwijs, of willen ze blijven ?

Hierbij gingen we niet zozeer op zoek naar verklaringen, maar wilden we een aantal aandachtspunten naar voren schuiven die bepalend zijn voor het zich goed voelen in en het tevreden zijn met de job.

1. EVALUATIE ARBEIDSVOORWAARDEN

De arbeidsvoorwaarden, waarop in menig debat de aandacht gevestigd wordt, kunnen het gemakkelijkst voorgesteld worden onder de vorm van een lijnstuk met een positieve en negatieve pool. Aan de negatieve kant bevinden zich de promotiemogelijkheden en het salaris. 79% van de leerkrachten omschrijft de promotiemogelijkheden als onaantrekkelijk. Het salaris wordt door 72% als onaantrekkelijk geëvalueerd. De positieve kant wordt gevormd door drie elementen die samen hangen met de tijdsinvestering : de vakantieregeling, de mate waarin op vaste uren kan gewerkt worden en het uurrooster.

De vakantieregeling wordt door 84% van de leerkrachten als aantrekkelijk ervaren. De mate waarin op vaste uren gewerkt kan worden, is voor 72% van de leerkrachten aantrekkelijk. Het uurrooster wordt door 57% als aantrekkelijk omschreven. De pensioenregeling en het huidig statuut krijgen van respectievelijk 45% en 50% van de leerkrachten een neutrale beoordeling.

Het salaris wordt niet enkel door bijna 3/4 van de leerkrachten als onaantrekkelijk beschouwd, er stellen zich ook problemen bij de uitbetaling van het loon en de begrijpelijkheid van de loonfiches. 54% van de leerkrachten heeft enigszins moeite met het begrijpen van de gegevens die op de loonfiche vermeld staan. Een kleine groep van de leerkrachten (9%) heeft voortdurend problemen met de uitbetaling van het loon en 46% heeft vroeger regelmatig of één enkele keer problemen gehad. De oorzaak van deze problemen wordt bij het Ministerie gelegd.

De onkosten die gemaakt worden bij het uitoefenen van de job kunnen slechts in beperkte mate verhaald worden op de school. 81% van de leerkrachten kan de verplaatsingskosten die gemaakt worden in het belang van de school, niet verhalen. Kosten voor klasinrichting, voor telefoons en postzegels, voor werkkledij en voor typ/tekstverwerking zijn niet recupereerbaar voor respectievelijk 64%, 55%, 96% en 58% van de leerkrachten. Ook de kosten voor studiedagen en bijscholing zijn voor 58% van de leerkrachten niet recupereerbaar. Nochtans is er wel een behoefte aan bijkomende vorming op professioneel vlak. 56% van de leerkrachten uit het lager onderwijs en 43% van de leerkrachten uit het kleuteronderwijs ervaart deze behoefte.

2. EVALUATIE ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN

Over de arbeidsomstandigheden worden weinig kritische geluiden opgevangen. De leerkrachten spreken zich gematigd positief uit over de materiële omstandigheden.

De klasgrootte wordt binnen het kleuteronderwijs door 70% van de kleuteronderwijzeressen als goed beoordeeld, 30% vindt ze te groot. In het lager onderwijs vindt 78% van de leerkrachten de klasgrootte goed, 22% vindt ze te groot.

De klassen in het kleuteronderwijs bevatten gemiddeld 22 tot 23 kleuters, waarbij 75% van alle kleuterklassen maximaal 24 tot 25 kleuters tellen. Er tekent zich geen trend af in de beoordeling van een bepaalde klasgrootte die te groot zou zijn.

In het lager onderwijs wordt een gemiddeld aantal van 20 tot 21 leerlingen per klas genoteerd. 78% van alle klassen uit het lager onderwijs bevat maximaal 22 tot 23 leerlingen. Vanaf 26 leerlingen vindt een belangrijk aandeel van de leerkrachten de klas te groot.

3. EVALUATIE ARBEIDSVERHOUDINGEN

Bij de evaluatie van de arbeidsverhoudingen komen de leerkrachten als vrij tevreden naar voren. Zowel de schoolsfeer, als de relatie met de leerlingen, met de leerkrachten, de ouders en de directie worden door een ruime meerderheid van de leerkrachten als goed tot uitstekend bestempeld. De appreciatie van de schoolsfeer blijkt hierbij samenhang te

vertonen met de globale relaties met de leerkrachten, de directie, de leerlingen en de ouders en wel in deze volgorde.

De relaties met de leerlingen worden door 96% van de leerkrachten als goed tot uitstekend beoordeeld. De leerkrachten zijn echter niet even enthousiast over alle leerlingkenmerken. Over de regelmatige aanwezigheid van de leerlingen is de overgrote meerderheid van leerkrachten tevreden tot zeer tevreden. Over het niveau, de gemotiveerdheid en het gedrag van de leerlingen is telkens iets meer dan de helft van de leerkrachten tevreden. Over de taal-en culturele verschillen van de leerlingen bestaat er geen unanimititeit: 45% van de leerkrachten vindt dit belastend, 42% vindt dit noch belastend, noch stimulerend.

Specifieke aandacht werd ook besteed aan de opvang en de verzorging van kleuters van +2,5 jaar. 74% van de kleuterleidsters die de eerste kleuterklas onder hun bevoegdheid hebben vindt dit zeer belastend tot belastend, slechts 17% vindt dit noch belastend, noch stimulerend. Dat men vanuit het beleid op de hoogte is van deze belastende factor blijkt duidelijk uit het volgende citaat: "De opdracht wordt nog zwaarder door de aspecten die meer te maken hebben met kinderverzorging dan met onderwijs en opvoeding. Ik vind het dan ook spijtig dat ik om budgettaire redenen het experimenteel inzetten van kinderverzorgsters in het kleuteronderwijs heb moeten beëindigen"¹.

De relaties met de collega's worden door 86% van de leerkrachten als goed tot uitstekend beoordeeld. De collega's worden tevens door 94% van de leerkrachten als eerder tot zeer ondersteunend ervaren.

De schoolleiding wordt door 85% van de leerkrachten als eerder tot zeer ondersteunend beoordeeld. Vier op vijf leerkrachten apprecieert de grote inzet van de directie en haar steun bij conflicten met de leerlingen. Drie op vier leerkrachten stelt dat de schoolleiding de zaken goed organiseert en er vooral op gericht is te zorgen voor goede voorzieningen, werkomstandigheden, informatie en materiaal. De stimulansen die uitgaan van de directie worden minder gunstig beoordeeld: 64% van de leerkrachten vindt dat de directie stimulerend optreedt.

¹ Coens, D., Met een nieuwe lei. Over de toekomst van het onderwijs in Vlaanderen, Brugge, 1989, p. 221.

Alhoewel de ouders door 72% van de leerkrachten als ondersteunend worden beschouwd, laten de leerkrachten zich niet zo positief uit over de steun die ze van ouders krijgen bij problemen op pedagogisch vlak. 40% geeft de ouders daarvoor een ruime onvoldoende of een onvoldoende, slechts van 47% krijgen ze daarvoor een voldoende. Het aantal contacten met en de interesse van de ouders krijgt een positieve evaluatie : 88% van de leerkrachten vindt het aantal contacten voldoende tot ruim voldoende, 70% houdt er deze mening op na wat betreft de interesse van de ouders.

4. INSPRAAKMOGELIJKHEDEN

Samen met het feit dat de leerkrachten uit het basisonderwijs vrij tevreden zijn over de arbeidsverhoudingen, kunnen zij moeilijk veeleisend genoemd worden in hun vraag naar meer speelruimte inzake inspraak. Een ruime meerderheid van de leerkrachten is van oordeel over voldoende speelruimte te kunnen beschikken wanneer het om pedagogisch didactische materies gaat. Met betrekking tot een aantal beslissingen op organisatorisch en beleidsvlak kan een geringere tevredenheid vastgesteld worden. Eén leerkracht op drie wenst meer invloed bij de keuze van de klassen waar moet les gegeven worden en de aankoop van didactisch materiaal, speelgoed... Eén op vier wil meer invloed op het schoolbeleid wat betreft de aard van de bijkomende taken en de verdeling van de les-overstijgende taken.

5. MOGELIJKE IMPLICATIES

De vraag die zich vervolgens stelt ligt voor de hand : welke zijn de mogelijke implicaties van de (on)tevredenheid over de arbeidsvoorwaarden, -omstandigheden en -verhoudingen voor de leerkracht ?

5.1 Belastingservaring

Ondanks de globale tevredenheid op de verschillende domeinen, stelt slechts 12% van de leerkrachten dat overbelasting door het werk niet vaak voorkomt. 6% van de leerkrachten dreigt eronder door te gaan als de situatie zo blijft. 23% voelt zich zwaar belast, maar kan het aan terwijl 46% zich soms zwaar belast voelt. Bijkomende taken dienen regelmatig

opgenomen te worden in het takenpakket : 77% van de leerkrachten levert op regelmatige tijdstippen bijkomende prestaties, waarvan 38% wekelijks en 19% tweewekelijks tot maandelijks. 64% van de leerkrachten is er tevens van overtuigd dat het leerkrachtenberoep zwaarder is dan andere beroepen waarvoor een vergelijkbaar opleidingsniveau gevraagd wordt.

De belastingservaring vertoont een duidelijke samenhang met enerzijds de invloed die de leerkrachten wensen uit te oefenen op het schoolbeleid ten aanzien van lesgebonden en lesoverstijgende taken en anderzijds met het salaris. Ook de appreciatie van de tijdsinvestering, de appreciatie van de leerlingrelaties en het statuut van de leerkrachten zijn bepalend voor de taakbelasting. Vermits de onderzochte leerkrachtengroep in grote mate tevreden is over de relatie met de leerlingen en de tijdsinvestering, kunnen we stellen dat hoofdzakelijk het salaris en de invloed op het schoolbeleid voor sommige leerkrachten een probleem vormt.

Maar uiteindelijk stelt toch 72% van de bevraagde leerkrachten dat de voor-en nadelen van het leraarschap tegen elkaar opwegen. 94% vindt de job tevens goed combineerbaar met het persoonlijk en familiaal leven.

5.2 Aantrekkelijkheid van de job

Een ander belangrijk aspect van de jobevaluatie is het al dan niet boeiend karakter van de job : een overgrote meerderheid van de leerkrachten spreekt zich positief uit over de aantrekkelijkheid van hun job : 53% vindt zij job zeer boeiend en zegt het graag te doen, 36% vindt het boeiend. Van de leerkrachten die hun taak als zeer zwaar tot zwaar belastend ervaren, stelt toch nog 50% het beroep zeer boeiend te vinden en het zeer graag te doen. Het lesgeven zelf wordt beoordeeld als de aantrekkelijkste taak in het geheel van taken : 50% van de leerkrachten vindt dit zeer aantrekkelijk, 41% beschouwt het als aantrekkelijk. Een leerkracht op twee stelt zich neutraal op (=noch boeiend, noch saai), ten aanzien van de ordehandhaving in de klas en het voorbereiden van de lessen. Toezicht houden wordt beschouwd als één van de saaiste taken : 42% van de leerkrachten evalueert dit als saai.

De aantrekkelijkheid van de leerkrachtenjob hangt enerzijds samen met de appreciatie van de relaties met de leerlingen en de directie en anderzijds met de beoordeling van de materiële omstandigheden. Vrouwen vinden de job tevens aantrekkelijker dan hun mannelijke collega's.

5.3 Afwezigheid wegens ziekte

Naast de taakbelasting en de aantrekkelijkheid van de leerkrachtenjob, vormt de afwezigheid wegens ziekte een mogelijke barometer van arbeidstevredenheid. 38% van de leerkrachten is in de 12 maand voorafgaand aan het onderzoek afwezig geweest wegens ziekte. Voor de meerderheid is deze afwezigheid slechts éénmalig feit. 32% van de afwezigheid wegens ziekte blijft beperkt van 2 tot 4 dagen. 80% valt binnen de 20 dagen. We kunnen aldus moeilijk spreken van een buitensporige afwezigheid wegens ziekte bij de leerkrachten.

6. EINDCONCLUSIE

Uiteindelijk kunnen we besluiten dat de onderzochte leerkrachtengroep zich globaal tevreden opstelde ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden, de arbeidsomstandigheden en de arbeidsverhoudingen.

Naast het salaris, dat (nog) een algemene bron van ontevredenheid is, dient er werk gemaakt te worden van een beleid op lokaal niveau, waarbij voldoende aandacht besteed wordt aan de inspraak van de leerkrachten bij het schoolbeleid en de relatie met de directie.

Tot slot kunnen we eindelijk onze beginvraag beantwoorden : 94% van de leerkrachten beantwoordt de vraag "Kijkt u uit naar ander werk" met een volmondig NEE. Enkel 4,7% van de juffrouwen en 10,6% van de meesters willen weg uit het onderwijs !

BIJLAGE

ENQUETE NUMMER :

.....

.....

LEERKRACHTEN ENQUETE

BASISONDERWIJS

VRAGENLIJST

FEBRUARI 1990

INLEIDING

Deze vragenlijst omvat drie onderdelen. In het eerste deel vragen wij U een aantal gegevens omtrent uw persoon, uw statuut en uw functie in het onderwijs. In het tweede deel behandelen we de feitelijke omvang en inhoud van uw taak.

Het derde deel tenslotte betreft uw persoonlijk oordeel over een aantal jobaspecten.

De vragenlijst is opgesteld voor alle types van leerkrachten uit het basisonderwijs, zonder onderscheid. Het is bijgevolg mogelijk dat een aantal vragen of vraagonderdelen niet voor U van toepassing zijn. We hebben het ook steeds over 'lesgeven', 'leerlingen' : termen, die niet gebruikelijk zijn voor het kleuteronderwijs. We bedoelen echter met 'lesgeven' steeds het leiden van vormende activiteiten en met 'leerlingen' de kinderen en jongeren waarmee U werkt.

HOE ANTWOORDEN ?

Er zijn twee soorten vragen.

A. Gesloten vragen met meerdere antwoordalternatieven

Omcirkel het cijfer dat overeenstemt met uw antwoord

Voorbeeld :

*Vraag : In hoeverre kunt U daadwerkelijk invloed uitoefenen op de volgende zaken ?

a. de keuze van de klas(sen) waaraan U lesgeeft

*Antwoord :

zeer veel	veel	niet veel, niet weinig	weinig	zeer weinig
1	2	3	4	5

Indien U absoluut geen inspraak hebt omcirkelt U het cijfer '5'.

B. Invulvraag.

Vul het gevraagde antwoord in. Aantallen noteert U op het daartoe bestemde antwoordstreepje.

Voorbeeld :

*Vraag : Hoeveel lestijden omvat uw onderwijsbetrekking ?

*Antwoord : Aantal : _____

U vult het aantal op het streepje in, bijvoorbeeld : 22 lestijden.

BELANGRIJK !

1. Wilt U a.u.b. *iedere* vraag beantwoorden, tenzij er uitdrukkelijk vermeld staat dat ze niet van toepassing is voor U.

Indien U zelf vindt dat een vraag, of een onderdeel ervan, niet van toepassing is, *doorstreep* dan de vraag, respectievelijk het onderdeel ervan.

2. Wilt U zoveel als mogelijk een standpunt innemen. Vermijd dus antwoordmogelijkheden zoals "niet goed, niet slecht", "niet veel, niet weinig", enz.
3. Indien U in meer dan één school lesgeeft, is het mogelijk dat U op een (beoordelings)vraag verschillend wenst te antwoorden naargelang de school. We vragen U dan echter slechts één school in uw antwoord te betrekken, met name die school waar de enquête onder de leerkrachten verspreid werd.

DEEL I :

**GEGEVENS MET BETREKKING TOT UW
PERSOON, UW STATUUT EN UW FUNCTIE**

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
 Beantwoord elke vraag a.u.b.
 Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

1. **Welk is uw leeftijd ?**
 aantal jaren _____

2. **Welk is uw geslacht ?**
 mannelijk 1
 vrouwelijk 2

3. **Hoeveel kinderen hebt U ?**
 aantal _____

4. **Hoeveel personen ten laste hebt U ?** (dit is exclusief werkende echtgenoot of werkende kinderen)
 aantal _____

5. **Welk is uw burgerlijke staat ?**
 ongehuwd, alleenstaand, gescheiden, weduwe, weduwnaar 1
 samenwonend of gehuwd 2
 kloosterling, priester 3

6. **Op welk onderwijsniveau bent U werkzaam ?**
 kleuteronderwijs 1
 lager onderwijs 2

7. **a. In welk leerjaar geeft U les ?** (Indien u in verschillende leerjaren lesgeeft, omcirkelt U meerdere antwoordcijfers)
 eerste 1
 tweede 2
 derde 3
 vierde 4
 vijfde 5
 zesde 6

- b. Geeft U les in graadklassen (verschillende leerjaren in één klas) ?**
 ja 1
 neen 2

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
 Beantwoord elke vraag a.u.b.
 Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

8. Welke functie hebt U in het basisonderwijs ?

gewoon onderwijzer, kleuterleidster zonder klasverantwoordelijkheid
(bijvoorbeeld in duobaan)	1
klastitularis	2
ambulante leerkracht	3
taakleraar	4
bijzondere leermeester (godsdienst, zedenleer, LO)	5
leraar én schoolhoofd	6
andere : welke ?	7

9. Hoeveel volledige jaren staat U reeds voltijds of deeltijds in het onderwijs ? (de periodes, waarin U niet als leerkracht gewerkt hebt, telt U niet mee)

aantal jaren : _____

10. a. Bent U vastbenoemd of niet ?

vast benoemd	1
tijdelijk aangesteld	2
beide	3

b. Indien U (geheel of gedeeltelijk) tijdelijk aangesteld bent, is dat dan voor een "openstaande betrekking" (een betrekking waarin U kunt benoemd worden) ?

ja	1
neen, ik ben slechts interimaris	2
gedeeltelijk	3

c. Bent U tewerkgesteld als stagiair, BTK, GECO, DAC ?

ja	1
neen	2
gedeeltelijk	3

11. Deze vraag geldt enkel voor de tijdelijk aangestelden, stagiairs, GECO's, DAC'ers, BTK-ers.

In welke mate betekent dit voor U een vorm van onzekerheid ?

helemaal niet	1
enigszins	2
in sterke mate	3

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
 Beantwoord elke vraag a.u.b.
 Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

12. a. Bent U voltijds of deeltijds tewerkgesteld in het onderwijs ?

voltijds	1
deeltijds	2

b. Hebt U een "duo-baan" ?

ja, één	1
ja, twee	2
neen	3

Vragen b, c en d gelden enkel voor de deeltijds tewerkgestelden.

c. Hebt U minder dan een halve betrekking ?

ja	1
neen	2

d. Verkiest U een volledige betrekking ?

ja	1
neen	2

e. Vindt U dat U in vergelijking met uw voltijds werkende collega's in verhouding meer of minder moet presteren ?

meer	1
niet meer, niet minder	2
minder	3
geen idee	4

13. Vreest U gedurende dit of volgende schooljaren een gedeelte van uw betrekking te verliezen (o.w.v. het dalend leerlingenaantal, reffectatie, enz.) ?

ja	1
neen	2

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
 Beantwoord elke vraag a.u.b.
 Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

14. a. Bent U vast benoemd, maar ter beschikking gesteld ?

ja, wegens ontstentenis van betrekking	1
ja, wegens andere redenen (detachering, ...)	2
neen	3

b. Zo ja, bent U volledig of gedeeltelijk ter beschikking gesteld ?

voor mijn volledige betrekking	1
voor een gedeelte van mijn betrekking	2

c. Zo ja, voor hoeveel uren bent U ter beschikking gesteld ?

aantal uren _____

15. a. Bent U gereffecteerd ?

ja, voor mijn volledige betrekking	1
ja, voor een gedeelte van mijn betrekking	2
neen	3

De vragen b, c en d gelden enkel voor gereffecteerde leerkrachten.

b. Voor hoeveel uren bent U gereffecteerd ?

aantal uren _____

c. Hebt U hierdoor bijkomende verplaatsingen ?

ja	1
neen	2

Zo ja, hoeveel km *per week* ?

aantal km _____

d. Hoe verlopen de contacten met directie en collega's in uw nieuwe school ?

Bevredigend	1
Niet bevredigend	2

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
 Beantwoord elke vraag a.u.b.
 Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

16. a. Bent U ooit in de afgelopen 12 maanden afwezig geweest wegens ziekte ?

ja	1
neen	2

b. Zo ja,

Hoe vaak was dat dan ? Aantal keren ?

Hoeveel werkdagen bent U in totaal thuis gebleven ? Aantal werkdagen ?

In welke mate had dit volgens U te maken met de zwaarte van uw beroep ?

- niets	1
- iets	2
- veel	3
- heel veel	4

17. Hebt U in de afgelopen 12 maanden één of meerdere keren doorgewerkt, alhoewel U zich toch ziek voelde ? (U kunt meerdere antwoordcijfers omcirkelen)

niet van toepassing, niet ziek geweest	1
ziek geweest, maar niet kunnen doorwerken	2
wel eens ziek geweest en doorgewerkt	3
vaak ziek doorgewerkt	4

18. Hebt U één van de volgende klachten, waarvan U vermoedt dat het met uw werk als leerkracht te maken heeft : slapeloosheid, bedorven eetlust, hoofdpijn, maagpijn, duizeligheid, hartkloppingen ?

nooit	1
soms	2
vaak	3
zeer vaak	4

DEEL II

GEGEVENS MET BETREKKING TOT UW TAAKINHOUD, TAAKOMVANG EN ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
 Beantwoord elke vraag a.u.b.
 Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

19. Hoeveel lestijden omvat uw betrekking in het onderwijs over alle scholen heen (inclusief de uren waarvoor U vrijgesteld bent voor andere opdrachten en de uren waarvoor U ter beschikking gesteld bent) ?

aantal lestijden _____

20. a. Is uw opdracht gedurende de laatste drie schooljaren gewijzigd (het concrete lessenrooster buiten beschouwing gelaten) ?

ja	1
neen	2

- b. Zo ja, op welk gebied ?

aantal lesuren	1
andere vakken	2
nieuwe leerplannen, inhouden	3
andere leerjaren	4
andere school	5
meer en/of andere klassen	6
bijkomende en/of andere functie	7
andere redenen	8
Welke ?	
.....	

- c. Zo ja, vindt U deze wijziging(en) belangrijk of niet ?

belangrijk	1
niet zo belangrijk	2

21. Aan hoeveel verschillende klassen (of graadklassen) geeft U les ?

aantal klassen _____

22. Hoeveel lesuren per week (gemiddeld) vergen geen of bijna geen voorbereidend werk, omdat U ze reeds voorbereid hebt ?

- a. gedurende vorige schooljaren : aantal uren/week : _____
- b. gedurende dit schooljaar voor andere klassen (parallelless) : aantal uren/week : _____

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
 Beantwoord elke vraag a.u.b.
 Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

23. a. **Hoeveel leerlingen telt de klas waar U in komt lesgeven ?**
 We vragen U, indien het verschillende klassen betreft, zowel het gemiddeld aantal als het kleinste en grootste aantal.

Aantal enige klas, of gemiddeld aantal _____
 Kleinste aantal (verschillende klassen) _____
 Grootste aantal (verschillende klassen) _____

- b. *Deze dubbele vraag geldt enkel voor de kleuterleidsters, die gedurende het volledige voorbije schooljaar in de eerste klas gestaan hebben.*

Hoeveel kleuters had U gemiddeld in september 1988 in uw klas ?

Aantal _____

Hoeveel kleuters had U gemiddeld op het einde van het schooljaar in uw klas ?

Aantal _____

24. a. **Geeft U les in meer dan één school ?**

ja _____ 1
 neen _____ 2

- b. **Zo ja, in hoeveel ?**

aantal scholen _____

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
 Beantwoord elke vraag a.u.b.
 Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

25. a. Geeft U les in meer dan één schoolgebouw (al dan niet behorende tot een andere school) ? Met verschillende schoolgebouwen bedoelen we afzonderlijke gebouwencomplexen, die op meer dan 10 minuten wandelafstand van elkaar liggen.

ja	1
neen	2

- b. Zo ja, in hoeveel verschillende gebouwencomplexen geeft U les ?

Aantal gebouwencomplexen	_____
--------------------------	-------

- c. Zo ja, hoeveel km bedraagt de grootste afstand tussen twee gebouwencomplexen, waar U les geeft ?

Grootste afstand in km	_____
------------------------	-------

26. a. Behoort het tot uw opdracht om naast uw lessen een aantal bijkomende prestaties te leveren, waarvoor u NIET extra vergoed wordt (ook niet door bijkomende lestijden) ? We denken aan bewakingsopdrachten, bijlessen, schoolbusbegeleiding, enz.

Ja, ik lever <i>wekelijks</i> een aantal bijkomende prestaties	1
--	---

Ja, op regelmatige basis, maar niet wekelijks (tweewekelijks, maandelijks, ...)	2
---	---

Niet systematisch; er is wel afgesproken dat we wekelijks een aantal uren <i>ter beschikking</i> moeten zijn; daar wordt echter niet steeds gebruik van gemaakt.	3
--	---

Neen, er is niets afgesproken. Maar occasioneel worden we wel gevraagd in te springen, wanneer de goede werking van de school het vereist (bij ziekte collega's, enz.)	4
--	---

Neen, ik heb nooit bijkomende opdrachten	5
--	---

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
 Beantwoord elke vraag a.u.b.
 Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

b. Omvat uw normaal lessenrooster méér lesuren, dan waarvoor U betaald wordt ? (*)

ja	1
neen	2
geen idee	3

c. Hebt U "springuren" ?

ja	1
neen	2

Zo ja, hoeveel ?

Aantal springuren per week : _____

Zo ja, beschikt U in uw school over de nodige accomodatie om rustig te werken ?

Ja, er is voldoende mogelijkheid om te werken	1
Ja, maar de accomodatie is niet zo geschikt	2
Er is helemaal geen mogelijkheid om te werken	3

27. De volgende dubbele vraag heeft betrekking op een aantal functies en taken die naast het lesgeven tot uw opdracht kunnen behoren. Het betreft enkel datgene waar U systematisch voor verantwoordelijk bent, hetzij via een beurtrol, hetzij als vaste verantwoordelijke. Wanneer U enkel occasioneel zo'n taak op U neemt, bijvoorbeeld bij ziekte van een collega of bij grote drukte, beschouwen we dit NIET als een onderdeel van uw job.

Belangrijk : wilt U a.u.b. voor elke taak of functie een antwoord omcirkelen !
 Bestaat de taak gewoonweg niet op de school waar U werkt dan omcirkelt U NVT (niet van toepassing).

(*) Voor leerkrachten met een "volledige" betrekking werd het *maximum* aantal te presteren lesuren vastgelegd.
 Voor onderwijzers en kleuterleidsters is dit 28 uren, voor bijzondere leermeesters (lichamelijke opvoeding, taal, ...) 29 uren.

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
Beantwoord elke vraag a.u.b.
Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

- a. **Behoort deze taak of functie tot uw opdracht ?** We vragen U hier geen cijfer, maar een kernwoord van het antwoord te omcirkelen.

FUNCTIES	Nee, de school voorziet dit niet, is niet van toepassing (nvt)	Nee, alhoewel het op school bestaat	Ja
a. klasverantwoordelijke	nvt	neen	ja
b. coördinator vaksector, projectwerking	nvt	neen	ja
c. sportcoördinator	nvt	neen	ja
d. culturele coördinator (film, toneel, ..)	nvt	neen	ja
e. verantwoordelijke van schoolbibliotheek	nvt	neen	ja
f. actief lid vakwerkgroep, projectwerkgroep	nvt	neen	ja
g. actief lid sportwerkgroep	nvt	neen	ja
h. actief lid culturele werkgroep	nvt	neen	ja
i. vakbondsvertegenwoordiger	nvt	neen	ja
j. lid comité veiligheid en gezondheid	nvt	neen	ja
k. lid ondernemingsraad	nvt	neen	ja
l. lid directieraad	nvt	neen	ja
m. vertegenwoordiger oudercomité	nvt	neen	ja
n. Andere. Welke ?			
.....			

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
Beantwoord elke vraag a.u.b.
Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

TAKEN	Nee, niet van toepassing op onze school	Nee, maar de school voorziet het	Ja, met beurtrol	Ja, als vaste opdracht
a. hulp bij administratie school, fotocopie- of stencildienst	nvt	neen	beurt	vast
b. kinderopvang ('s morgens, 's avonds of woensdagmiddag, voor zover het geen studietoezicht of speelplaats- bewaking betreft én voor zover het buiten de "normale aanwezigheid van leerlingen" valt (*); begeleiding sportactiviteiten op woensdagmiddag, enz)	nvt	neen	beurt	vast
c. middagtoezicht (speelplaats, refter)	nvt	neen	beurt	vast
d. studiebewaking	nvt	neen	beurt	vast
e. andere bewakingsopdrachten (speeltijd, ...)	nvt	neen	beurt	vast
f. verkeersregeling, schoolpoortbewaking	nvt	neen	beurt	vast
g. rijenbegeleiding	nvt	neen	beurt	vast
h. schoolbus (chauffeur of begeleiding)	nvt	neen	beurt	vast
i. drank-, snoepverkoop	nvt	neen	beurt	vast
j. organisatie melkbedeling	nvt	neen	beurt	vast
k. organisatie inzameling spaargeld	nvt	neen	beurt	vast
l. andere. Welke ?				

- (*) de "normale aanwezigheid van leerlingen" in het basisonderwijs : van 25 minuten vóór de eerste les 's morgens tot 15 minuten na de laatste les 's middags, en van 15 minuten vóór de eerste les 's namiddags tot 25 minuten na de laatste les 's namiddags.

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
 Beantwoord elke vraag a.u.b.
 Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

- b. Omcirkel het antwoordcijfer naast die taken of functies, die tot uw opdracht behoren én waarvoor U een vergoeding krijgt, hetzij door middel van een extra betaling, hetzij door middel van vrijstelling van lesuren. Indien U voor niets een extra vergoeding (of lestijden) krijgt, doorstreept U dan de vraag a.u.b.

FUNCTIES :

klasverantwoordelijke	1
coördinator vaksectie, projectwerking	2
sportcoördinator	3
culturele coördinator (film, toneel, ...)	4
verantwoordelijke schoolbibliotheek	5
actief lid vakwerkgroep, projectwerkgroep	6
actief lid sportwerkgroep	7
actief lid culturele werkgroep	8
vakbondsvertegenwoordiger	9
lid comité veiligheid en gezondheid	10
lid ondernemingsraad	11
vertegenwoordiger in oudercomité	12
andere. Welke ?	13
.....	

TAKEN :

(hulp bij) administratie school	1
kinderopvang ('s morgens, 's avonds of woensdagmiddag, voor zover het geen studietoezicht of speelplaatsbewaking betreft en voor zover het buiten de normale aanwezigheid van leerlingen valt (*); begeleiding sportactiviteiten op woensdagmiddag)	2
middagtoezicht (speelplaats, refter)	3
studiebewaking	4
andere bewakingsopdrachten (speeltijd, ...)	5
verkeersregeling, schoolpoortbewaking	6
rijenbegeleiding	7
schoolbus (chauffeur of begeleiding)	8
drank-, snoepverkoop	9
organisatie melkbedeling	10
organisatie inzameling spaargeld	11
andere. Welke ?	12
.....	

- (*) de "normale aanwezigheid van leerlingen" in het basisonderwijs : van 25 minuten vóór de eerste les 's morgens tot 15 minuten na de laatste les 's middags, en van 15 minuten vóór de eerste les 's namiddags tot 25 minuten na de laatste les 's namiddags.

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
Beantwoord elke vraag a.u.b.
Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

- 28. Hoeveel uren per schoolweek presteert U in totaal voor uw job als leerkracht (de vakantieperiodes buiten beschouwing gelaten) ? We hebben het over uw totale opdracht, met inbegrip van zowel lesgevende als niet-lesgevende activiteiten. We vragen U niet alleen een schatting van het gemiddeld aantal uren, maar ook een minimaal en maximaal aantal op te geven.**

gemiddeld aantal uren

minimum aantal uren (kalme periode)

maximum aantal uren (drukke periode)

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
Beantwoord elke vraag a.u.b.
Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

29. Kunt U aangeven aan de hand van een schaal van 1 tot 5 hoe druk de verschillende schoolmaanden voor U als leerkracht zijn (de vakantieperiodes buiten beschouwing gelaten) ? Ook hier betreft het alle activiteiten in opdracht van de school (zowel lesgebonden als niet-lesgebonden taken).

		zeer druk	druk	gewoon	kalm	zeer kalm
september	eerste helft	1	2	3	4	5
	tweede helft	1	2	3	4	5
oktober	eerst helft	1	2	3	4	5
	tweede helft (vóór verlof)	1	2	3	4	5
(herfstverlof)						
november	eerste helft (na verlof)	1	2	3	4	5
	tweede helft	1	2	3	4	5
december	eerste helft	1	2	3	4	5
	tweede helft (vóór verlof)	1	2	3	4	5
(kerstverlof)						
januari	eerste helft (na verlof)	1	2	3	4	5
	tweede helft	1	2	3	4	5
februari	eerste helft	1	2	3	4	5
	tweede helft (vóór verlof)	1	2	3	4	5
(krokusverlof)						
maart	eerste helft (na verlof)	1	2	3	4	5
	tweede helft	1	2	3	4	5
april	eerste helft (vóór verlof)	1	2	3	4	5
(paasverlof)						
	tweede helft (na verlof)	1	2	3	4	5
mei	eerste helft	1	2	3	4	5
	tweede helft	1	2	3	4	5
juni	eerste helft	1	2	3	4	5
	tweede helft	1	2	3	4	5

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
 Beantwoord elke vraag a.u.b.
 Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

30. a. **Werkt U gedurende de vakantieperiodes voor uw school (scholen) ?**
 Het betreft ook hier zowel lesgebonden als andere opdrachten (zoals inschrijvingen).

ja, steeds	1
ja, soms	2
neen	3

- b. **Zo ja, wilt U het antwoord 'ja' omcirkelen voor die vakantieperiodes waarin U steeds werkt én tevens het totaal aantal uren opgeven, dat U in deze periode gemiddeld voor uw school presteert ?**

herfstvakantie ?	ja → uren :	—
kerstvakantie ?	ja → uren :	—
krokusvakantie ?	ja → uren :	—
paasvakantie ?	ja → uren :	—
grote vakantie ?	ja → uren :	—

31. a. **Hebt U dit schooljaar buiten uw job als leerkracht nog betaalde nevenactiviteiten niet in opdracht van de school ?** (privé-lessen, bijverdienste, politiek mandaat, job in bedrijf, boeken schrijven, enz. ...)

ja	1
ja, af en toe	2
neen	3

- b. **Zo ja, hoeveel uren per week besteedt U hieraan gemiddeld ?**

aantal uren —

32. a. **Hebt U buiten uw job als leerkracht nog onbetaalde nevenactiviteiten niet in opdracht van uw school ?**

ja	1
ja, af en toe	2
neen	3

- b. **Zo ja, hoeveel uren per week besteedt U hieraan gemiddeld ?**

aantal uren —

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
 Beantwoord elke vraag a.u.b.
 Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

33. a. Hebt U hobby's ?

ja	1
neen	2

b. Hoeveel uren per week kunt U hier aan gemiddeld besteden ?

Aantal uren : _____

34. Indien U op een van beide vorige vragen 'ja' of 'af en toe' hebt geantwoord, hoe belastend vindt U deze nevenactiviteiten, globaal genomen, naast uw job als leerkracht ?

niet belastend	1
enigszins belastend	2
in sterke mate belastend	3

35. a. Hoe vaak bent U in de afgelopen 12 maanden als leerkracht op huisbezoek geweest bij leerlingen en/of hun ouders ?

aantal huisbezoeken _____

b. Indien U op huisbezoek geweest bent, hoeveel tijd vergt zo'n huisbezoek (gemiddeld), verplaatsing inbegrepen ?

aantal minuten _____

36. Hoeveel oudercontactavonden hebt U per schooljaar ?

aantal oudercontactavonden _____

37. Hoeveel leerkrachtenvergaderingen (personeelsvergaderingen, ...) hebt U per schooljaar ?

aantal leerkrachtenvergaderingen binnen de normale lesuren _____

aantal leerkrachtenvergaderingen op woensdagmiddag, 's avonds of tijdens weekends of vakantieperiodes _____

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
Beantwoord elke vraag a.u.b.
Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

38. Gelieve aan te duiden (door middel van het omcirkelen van het antwoordcijfer) aan welke activiteiten U gedurende het schooljaar meewerkt.

schoolreis, excursies, bos- of sneeuwklassen	1
sportdagen	2
andere recreatieve of culturele activiteiten	3
werving van leerlingen	4
geldinzamelingsacties	5
(zoals : tombola, Vlaamse kermis, kaarting, schoolbal, enz.)	
schoolfeesten (voor zover het niet hoofdzakelijk geldinzamelingsacties zijn)	6
klussen en karweien	7
andere ? welke :	

39. a. Hebt U behoefte aan bijkomende vorming op professioneel vlak ?

ja	1
neen	2

b. Zo ja, aan welk soort bijkomende vorming hebt U behoefte ?

.....

.....

.....

.....

c. Hoeveel vormings- of bijscholingscursussen hebt U in verband met uw beroep als leerkracht reeds gevolgd ?

aantal reeds gevolgde _____

d. Hoeveel uren hebt U daar in totaal reeds aan besteed ?

aantal uren _____

e. Indien u zo'n cursus reeds gevolgd hebt, in welke mate vond U dit belastend voor uw taak als leerkracht ?

niet of nauwelijks	1
enigszins	2
in sterke mate	3

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
Beantwoord elke vraag a.u.b.
Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

f. Volgt U op dit ogenblik zo'n cursus ?

ja 1
neen 2

g. Volgt U op dit ogenblik andere lessen of cursussen, die geen uitstaans hebben met uw beroep als leerkracht ?

ja 1
neen 2

40. Hebt U veel contact met de volgende personen of instanties ?

	zeer veel	veel	af en toe	zelden	nooit
a. ouders	1	2	3	4	5
b. oudercomité	1	2	3	4	5
c. directie, schoolhoofd	1	2	3	4	5
d. inrichtende macht	1	2	3	4	5
e. collega's	1	2	3	4	5
f. rijksinspectie	1	2	3	4	5
g. andere inspectie	1	2	3	4	5
h. PMS-diensten	1	2	3	4	5

41. a. Wordt er op uw school jaarlijks een feest of receptie voor het personeel georganiseerd ?

ja 1
neen 2

b. Wie is hiervan de initiatiefnemer ?

de directie 1
het personeel 2
beide samen 3

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
Beantwoord elke vraag a.u.b.
Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

42. Kunt U de volgende onkosten voor uw werk op uw school verhalen ? Indien U een bepaald soort onkosten niet hebt, wilt U deze dan doorstrepen a.u.b.

	helemaal niet	ja, maar onvoldoende	ja
a. fotocopies voor uzelf als leerkracht of voor de klas	1	2	3
b. verplaatsingen in het belang van de school	1	2	3
c. klasinrichting (verfraaiing : planten, posters, ...)	1	2	3
d. aankoop didactisch of spelmateriaal (handboeken, documentatie, ...)	1	2	3
e. aankoop vakliteratuur, leerprogramma's, ...	1	2	3
f. telefoonkosten, postzegels, briefomslagen	1	2	3
g. bureau-artikelen (schrijfgerief, schriften, papier, diskettes, ...)	1	2	3
h. studiedagen, bijscholing	1	2	3
i. agenda	1	2	3
j. werkkledij	1	2	3
k. schrijfmachine, tekstverwerker (voor zover die bijna uitsluitend voor schooldoeleinden gebruikt wordt)	1	2	3
l. andere. Welke ?	1	2	3

DEEL III

JOBEVALUATIE

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
 Beantwoord elke vraag a.u.b.
 Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

A. ALGEMENE TAAKBELASTING

43. Voelt U zich zwaar belast als leraar ?

- als het zo doorgaat, ga ik eronder door 1
- ik voel me zwaar belast, maar kan het aan 2
- ik voel me soms zwaar belast 3
- overbelasting door mijn werk komt niet zo vaak voor 4
- ik ervaar mijn werk niet als zwaar belastend 5
- geen mening 6

44. a. In welke mate vindt U uw beroep als leerkracht boeiend ?

- ik vind het een zeer boeiend beroep, ik doe het zeer graag 1
- ik vind het beroep boeiend 2
- ik vind het niet echt saai, maar ook niet echt boeiend 3
- ik vind het (nu) een saai beroep, maar ik heb geen andere keuze 4
- geen mening 5

b. Kijkt U uit naar ander werk (buiten het onderwijs) ?

- ja 1
- neen 2

45. Beschouwt U het lerarenberoep als over het algemeen meer of minder zwaar dan het beroep van de meeste andere mensen met een vergelijkbaar opleidingsniveau ?

- het leerkrachtenberoep is over 't algemeen zwaarder 1
- er is weinig verschil 2
- het leerkrachtenberoep is over 't algemeen minder zwaar 3
- geen mening 4

46. Zijn voor U de voordelen van het leraarschap groter dan de nadelen ?

- ja 1
- neen, voor- en nadelen wegen tegen elkaar op 2
- neen, de nadelen wegen zwaarder 3

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
Beantwoord elke vraag a.u.b.
Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

B. ARBEIDSVOORWAARDEN

47. Wat vindt U aantrekkelijk of niet aantrekkelijk aan uw job ? Wilt U dit aanduiden op een vijf-puntenschaal.

	helemaal niet aantrekkelijk		neutraal		heel aantrekkelijk
a. het salaris (in verhouding tot de gevraagde prestaties)	1	2	3	4	5
b. de vakantieregeling	1	2	3	4	5
c. het huidige statuut van de leerkracht (in 't algemeen)	1	2	3	4	5
d. het principe van de vaste benoeming (ook al bent U nu (nog) niet vast benoemd)	1	2	3	4	5
e. de pensioenregeling	1	2	3	4	5
f. de mate van werkzekerheid	1	2	3	4	5
g. de vrije tijd (buiten de vakanties)	1	2	3	4	5
h. de mate waarin u op vaste uren kunt werken	1	2	3	4	5
i. uw uurrooster	1	2	3	4	5
j. de promotiemogelijkheden	1	2	3	4	5

48. Vindt U uw job combineerbaar met uw persoonlijk en familiaal leven ?

- zeer goed combineerbaar 1
- goed combineerbaar 2
- slecht combineerbaar 3
- zeer slecht combineerbaar 4

49. Hoe beoordeelt U ?

	te klein	goed	te groot
- de schoolgrootte	1	2	3
- de (gemiddelde) klasgrootte	1	2	3

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
 Beantwoord elke vraag a.u.b.
 Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

50. Hoe beoordeelt U het onthaal van nieuwe leerkrachten in uw school ?

- onbestaande	1
- zeer slecht	2
- onvoldoende	3
- voldoende	4
- degelijk	5
- zeer degelijk	6

51. a. Hebt U problemen (gehad) met de uitbetaling van uw loon ?

- voortdurend, zowel gedurende dit schooljaar als voorheen	1
- ja, dit schooljaar	2
- ja, vroeger regelmatig	3
- ja, vroeger een enkele keer	4
- neen, nooit	5

b. Hebt U andere problemen (gehad) met de administratie in verband met verloning, vakantievergoedingen, statuut, cumulatie, enz. ?

- voortdurend, zowel gedurende dit schooljaar als voorheen	1
- ja, dit schooljaar	2
- ja, vroeger regelmatig	3
- ja, vroeger een enkele keer	4
- neen, nooit	5

c. Zo U problemen gehad hebt (of nog hebt), wat was of is volgens U daarvan de oorzaak ? (U kunt meerdere antwoordcijfers aanduiden)

- persoonlijke fouten, problemen	1
- fouten, moeilijkheden, vertraging op het niveau van de school	2
- fouten, moeilijkheden, vertraging op het niveau van het bevoegde ministerie	3
- fouten, moeilijkheden, vertraging op een ander niveau (inspectie, ...)	4
- geen idee	5

52. Begrijpt U de gegevens die vermeld staan op uw loonfiche ?

- neen, helemaal niet	1
- enigszins	2
- ja	3

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
Beantwoord elke vraag a.u.b.
Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

C. MATERIELE OMSTANDIGHEDEN

53. Wat is uw mening over de volgende zaken ?

	zeer goed	goed	niet goed, niet slecht	slecht	zeer slecht
a. de kwaliteit van het schoolgebouw uit onderwijskundig oogpunt	1	2	3	4	5
b. de ligging van het schoolgebouw	1	2	3	4	5
c. de inrichting van de school in het algemeen	1	2	3	4	5
d. de inrichting van uw leslokaal (leslokalen), praktijklokalen, gymnastiekzalen, enz.	1	2	3	4	5
e. aantal en beschikbaarheid van materialen, hulpmiddelen en machines, die U nodig hebt voor uw taak als leerkracht	1	2	3	4	5
f. kwaliteit van materialen, hulpmiddelen en machines, die U nodig hebt voor uw taak als leerkracht	1	2	3	4	5

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
Beantwoord elke vraag a.u.b.
Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

D. ARBEIDSV ERHOUDINGEN

54. Ervaart U de volgende personen of instanties, *elk op hun terrein*, als ondersteunend voor U als leerkracht? (Indien U er geen contact mee hebt, omcirkelt U het cijfer '2')

	niet onder steunend integendeel	geen idee geen contact	eerder onder steunend	zeker onder steunend
a. uw collega's	1	2	3	4
b. de directie	1	2	3	4
c. de ouders	1	2	3	4
d. de rijksinspectie	1	2	3	4
e. andere inspectie	1	2	3	4
f. overkoepelende organisaties (NSKO, ARGO, ...)	1	2	3	4
g. het Ministerie van Onderwijs	1	2	3	4
h. speciale begeleidingsdiensten (VLO, ...)	1	2	3	4
i. PMS	1	2	3	4

55. Hoe beoordeelt U in uw concrete school :

	zeer slecht	slecht	zus en zo	goed	uitstekend
a. de schoolsfeer	1	2	3	4	5
b. de relaties met leerlingen	1	2	3	4	5
c. de relaties met leerkrachten	1	2	3	4	5
d. de relaties met ouders (*)	1	2	3	4	5
e. de relaties met directie (*)	1	2	3	4	5

(*) Indien U meent hierover geen oordeel te kunnen vellen, omdat U geen contact met deze personen hebt, doorstreept U dit vraagonderdeel dan a.u.b.

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
Beantwoord elke vraag a.u.b.
Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

56. In welke mate vindt U dat de volgende elementen *belangrijk* zijn voor de goede uitoefening van uw job als leerkracht ?

	helemaal niet	weinig belangrijk	belangrijk	zeer belangrijk	van doorslaggevend belang
a. goede relaties met de andere leerkrachten	1	2	3	4	5
b. goede relaties met de directie	1	2	3	4	5
c. goede relaties met de ouders	1	2	3	4	5
d. goede relaties met de leerlingen	1	2	3	4	5
e. voldoende inspraak hebben	1	2	3	4	5
f. degelijke, mooie, aangename infrastructuur	1	2	3	4	5
g. persoonlijke contacten (we zijn geen nummers)	1	2	3	4	5
h. af en toe een attentie (personeelsfeest, receptie, enz.)	1	2	3	4	5
andere : Welke ?					

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
Beantwoord elke vraag a.u.b.
Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

57. a. In welke mate bent U tevreden over de volgende leerlingenkenmerken ?

	zeer ontevreden	ontevreden	noch tevreden noch ontevreden	tevreden	zeer tevreden
a. de regelmatige aanwezigheid van leerlingen	1	2	3	4	5
b. het niveau van de leerlingen	1	2	3	4	5
c. de gemotiveerdheid van leerlingen	1	2	3	4	5
d. het concentratievermogen	1	2	3	4	5
e. het gedrag van de leerlingen	1	2	3	4	5
f. het aantal leerlingen per klas	1	2	3	4	5
g. de waardering, dankbaarheid van wege leerlingen	1	2	3	4	5
h. andere : Welke ?					

b. In welke mate zijn voor U de volgende leerlingenkenmerken stimulerend of belastend ? (Is iets voor U niet van toepassing, dan doorstreept U het)

	zeer belastend	belastend	noch belastend noch stimulerend	stimulerend	zeer stimulerend
a. het verschillend niveau van leerlingen uit eenzelfde klas (of graadklas)	1	2	3	4	5
b. taal- en/of culturele verschillen tussen leerlingen	1	2	3	4	5
c. enkel voor kleuterleidsters : - de verzorging van kleuters + 2,5 jaar - de verzorging van kleuters + 3 jaar	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
 Beantwoord elke vraag a.u.b.
 Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

58. In welke mate bent U tevreden over de volgende kenmerken van uw collega's ?

	zeer ontevreden	ontevreden	noch tevreden noch ontevreden	tevreden	zeer tevreden
a. de steun van collega's	1	2	3	4	5
b. de taakopvatting van collega's	1	2	3	4	5
c. de inzet van collega's	1	2	3	4	5
d. de opleiding en/of ervaring van collega's	1	2	3	4	5
e. de vakinhoudelijke ideeën van collega's	1	2	3	4	5
f. het aantal leerkrachten	1	2	3	4	5
g. de gemotiveerdheid van collega's	1	2	3	4	5

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
Beantwoord elke vraag a.u.b.
Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

59. Deze vraag gaat over de manier van werken van de schoolleiding. Wilt U van de volgende uitspraken aangeven in hoeverre ze van toepassing zijn op de situatie in uw school ?

	ja, beslist	ja, eigenlijk wel	nee, eigenlijk niet	nee, beslist niet
a. de schoolleiding organiseert de zaken goed	1	2	3	4
b. de schoolleiding heeft goede onderwijskundige ideeën	1	2	3	4
c. de schoolleiding heeft een grote inzet	1	2	3	4
d. de schoolleiding stimuleert me om initiatieven te nemen of zelf oplossingen te vinden bij problemen	1	2	3	4
e. de schoolleiding is vooral gericht op de zorg voor goede voorzieningen, werkomstandigheden, informatie en materiaal	1	2	3	4
f. de schoolleiding neemt initiatieven en is actief betrokken bij de vormgeving en vernieuwing van de inhoud van het onderwijs	1	2	3	4
g. de schoolleiding voorziet in voldoende mate inspraak van leerkrachten	1	2	3	4
h. de schoolleiding steunt me voldoende bij conflicten met leerlingen	1	2	3	4
i. de schoolleiding zorgt voor een degelijk onthaal van nieuwe leerkrachten	1	2	3	4

60. Hoe beoordeelt U de volgende ouderkenmerken ?

	ruim onvoldoende	onvoldoende	voldoende	ruim voldoende	overdreven
a. het aantal contacten met ouders	1	2	3	4	5
b. de interesse van ouders	1	2	3	4	5
c. de steun van ouders bij problemen op pedagogisch vlak (gezagsproblemen, leermoeilijkheden, ...)	1	2	3	4	5
d. de steun van de ouders op organisatorisch vlak (schoolfeesten, vervoer, ...)	1	2	3	4	5

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
Beantwoord elke vraag a.u.b.
Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

61. Vindt U dat ouders naar U toe te hoge verwachtingen hebben en/of te hoge eisen stellen ?

- helemaal niet, integendeel, ze zouden meer betrokken moeten zijn 1
- neen, hun eisen vallen mee 2
- enigszins 3
- ja, zeker 4

62. Hebt U problemen met taal- en/of culturele verschillen van ouders ?

- helemaal niet 1
- enigszins 2
- in sterke mate 3

63. In hoeverre wilt U meer of minder ruimte om naar eigen goeddunken te handelen bij volgende zaken ? Indien U een vraagonderdeel niet van toepassing acht, wilt U deze dan doorstrepen a.u.b.

		ik wens meer speelruimte	ik heb voldoende speelruimte	ik heb behoefte aan meer richtlijnen
a.	de wijze van lesgeven	1	2	3
b.	de inhoud van de leerstof	1	2	3
c.	de wijze van orde handhaven	1	2	3
d.	de manieren om leerlingen te straffen	1	2	3
e.	het leggen van contact met ouders	1	2	3
f.	het vastleggen van beoordelingscijfers	1	2	3
g.	het organiseren van alternatieve leer- activiteiten (projectwerk, ...)	1	2	3
h.	deelname aan bijscholingsactiviteiten	1	2	3
i.	deelname aan oudercontactavonden	1	2	3

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
Beantwoord elke vraag a.u.b.
Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

64. In hoeverre wenst U meer invloed uit te oefenen op de volgende zaken ?

	ik wens meer invloed	ik heb voldoende invloed	ik word daarbij liever niet of minder betrokken
a. de keuze van de klas(sen) waarvoor U staat	1	2	3
b. het schoolbeleid wat betreft de aard van de bijkomende opdrachten (naast het lesgeven)	1	2	3
c. de verdeling van lesoverstijgende taken (bewaking, verkeersregeling, enz.) onder de leerkrachten	1	2	3
d. uw lessenrooster	1	2	3
e. de keuze van leslokaal	1	2	3
f. de benoeming van een collega	1	2	3
g. de benoeming van een staflid (directie, enz.)	1	2	3
h. de overgang van een leerling naar een hoger leerjaar	1	2	3
i. de aankoop van didactisch materiaal, machines, speelgoed, ...	1	2	3

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
Beantwoord elke vraag a.u.b.
Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

E. ARBEIDSINHOUD

65. Kunt U van de volgende functies deze doorstrepen die U *niet* vervult en van de overige aanduiden hoe zwaar U deze acht ? Een zeer lichte functie krijgt een 1, een zeer zware een 7.

	zeer licht	gemiddeld	zeer zwaar
a. klastularis	1	3	6
b. coördinator vaksectie, projectwerking	1	4	7
c. sportcoördinator	1	4	7
d. culturele coördinator (film, toneel, ...)	1	4	7
e. verantwoordelijke van schoolbibliotheek	1	4	7
f. actief lid vakwerkgroep	1	4	7
g. actief lid sportwerkgroep	1	4	7
h. actief lid culturele werkgroep	1	4	7
i. vakbondsvertegenwoordiger	1	4	7
j. lid comité veiligheid en gezondheid	1	4	7
k. lid ondernemingsraad	1	4	7
l. lid directieraad	1	4	7
m. vertegenwoordiger in oudercomité	1	4	7
n. lid vriendenkring	1	4	7
andere : Welke ?			

Omcirkel het antwoordcijfer dat van toepassing is.
 Beantwoord elke vraag a.u.b.
 Niet van toepassing = vraag(onderdeel) doorstrepen.

66. Beschikt U persoonlijk over een vormingsplan of leerplan voor de leerinhouden (vakken) die U geeft ?

- ja, voor alle inhouden 1
- voor sommige leerinhouden niet 2
- ik beschik over geen enkel leerplan 3

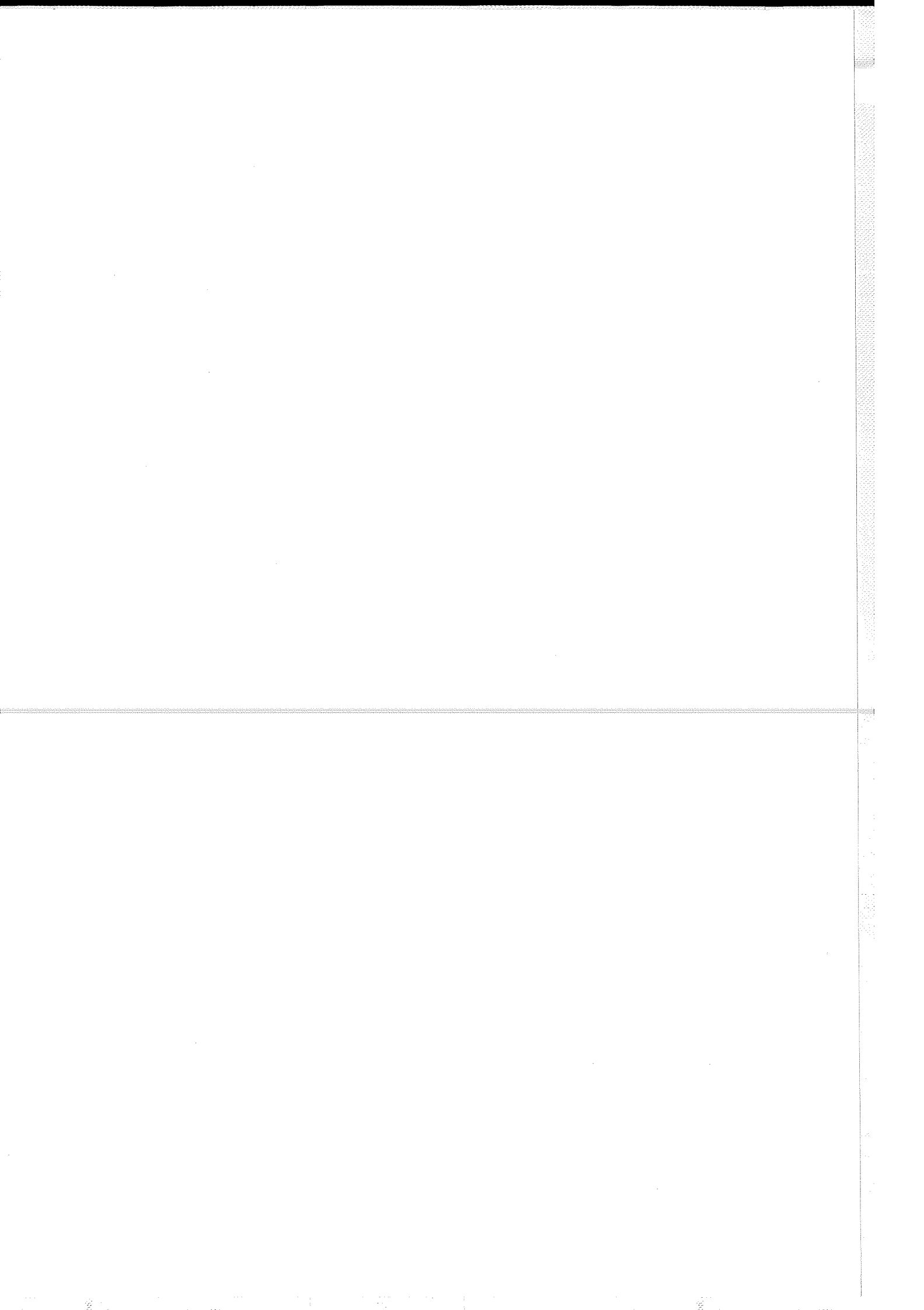
67. Hoe beoordeelt U de leerplannen, die U moet volgen ? Kunt U akkoord gaan met de volgende uitspraken ?

	akkoord	niet akkoord
a. de (meeste) leerplannen zijn degelijk	1	2
b. de (meeste) leerplannen geven te weinig speelruimte	1	2
c. de (meeste) leerplannen zijn verouderd	1	2

68. Veronderstellen we dat U een andere baan gaat nemen. Er moet een opvolger voor U gezocht worden. Men wenst van U te horen wat U van uw taken en functies vindt, enerzijds of ze boeiend, aantrekkelijk, dan wel eerder saai zijn, anderzijds of het om zeer lichte dan wel zware taken gaat. Daartoe wordt U gevraagd de taken en functies te beoordelen op twee vijfpuntenschalen. De linkerschaal betreft het boeiend karakter, de rechterschaal het belastende. Indien U een taak niet vervult, doorstreept U die dan a.u.b.

TAKEN EN FUNCTIES		zeer saai		gemiddeld		zeer aantrekkelijk		zeer licht		gemiddeld		zeer zwaar	
		1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
a.	het lesgeven zelf	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
b.	orde handhaven in de klas	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
c.	voorbereiden van lessen	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
d.	nawerk na de les : corrigeren, beoordelen, evalueren, afwerken, ...	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
e.	voorbereiding, organisatie, afname en correctie van examens	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
f.	overleg binnen de school (met collega's directies, leerlingen)	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
g.	overleg met andere instellingen of personen (ouders, inspectie, ...)	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
h.	eigen deskundigheidsbevordering (literatuur, cursussen, enz.)	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
i.	toezicht houden (tijdens de pauze, over de middag, ...)	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
j.	kinderopvang ('s middags, 's avonds of woensdagnamiddag, voor zover het geen studietoezicht of speelplaatsbewaking betreft en voor zover het buiten de 'normale' aanwezig- heid van de leerlingen valt)	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
k.	administratieve taken	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
l.	geldinzamelingsacties	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
m.	leerlingenwerving	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
n.	schoolfeesten (voor zover geen geld- inzamelingsactie)	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
o.	voorbereiding en begeleiding van school- reizen, excursies, ...	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
p.	recreatieve en culturele activiteiten (sportdagen, filmclub, ...)	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
q.	schoolbus (begeleiding of chauffeur)	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
r.	enkel voor kleuterleidsters : de verzorging van kleuters	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	

**WIJ DANKEN U OPRECHT VOOR UW
MEDEWERKING**

93 / 432